

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΟΛ Α.Ε.

ΧΡΥΣΗ ΧΡΙΣΤΟΝΑΚΗ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΙΟΣ, 2019

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Διοίκηση
Επιχειρήσεων (MBA)**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Επίδραση Της Κρίσης Στην Οικονομική Επίδοση Των
Επιχειρήσεων
Μελέτη Περίπτωσης: Η Εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε.**

Χρυσή Χριστονάκη

**Επιβλέπων Καθηγητής
Αντώνιος Γεωργόπουλος**

Μάιος 2019

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Διοίκησης

Επιχειρήσεων (MBA)

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Επίδραση Της Κρίσης Στην Οικονομική Επίδοση Των
Επιχειρήσεων**

Μελέτη Περίπτωσης: Η Εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε.

Χρυσή Χριστονάκη

**Επιβλέπων Καθηγητής
Αντώνιος Γεωργόπουλος**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
Στη Διοίκηση Επιχειρήσεων (MBA)
από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2019

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Περίληψη

Η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2009 στην Ελλάδα επηρέασε την οικονομική επίδοση των επιχειρήσεων αρνητικά. Σκοπός αυτής της μεταπτυχιακής διατριβής είναι να παρουσιάσει πως η κρίση επηρέασε τις επιχειρήσεις.

Για να εξετάσουμε την επίδραση στον Ελεγκτικό Κλάδο και στις ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα, διενεργήσαμε μελέτη περίπτωσης στην ελεγκτική εταιρία ΣΟΛ Α.Ε. Από τη θεωρητική ανάλυση μας και μελέτες της ICAP διαπιστώσαμε ότι ο κλάδος επηρεάστηκε καθώς επηρεάστηκαν οι πελάτες του (ελεγχόμενες επιχειρήσεις), αλλά λιγότερο από άλλους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας. Ειδικότερα, εμφάνισε αρνητικές επιδράσεις μετά την είσοδο στην κρίση αλλά το 2012 οι συνολικές πωλήσεις του κλάδου αυξήθηκαν και έπειτα είχαν ξανά πτωτική τάση.

Από τη διαχρονική ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων (Ισολογισμών) της ΣΟΛ Α.Ε. και την ανάλυση SWOT της εταιρείας και του κλάδου συμπεράναμε ότι η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση κυρίως διότι εξαφανίστηκαν ή συρρικνώθηκαν ορισμένοι πελάτες της αλλά και λόγω οικονομικών, πολιτικών μεταβολών. Επηρεάστηκε λιγότερο σε σχέση με άλλες εταιρείες του κλάδου λόγω της ύπαρξης πολλών δυνατών σημείων (strengths). Η εταιρεία έχει περισσότερα δυνατά από αδύνατα σημεία ενώ αυτό που την κάνει να υπερέχει έναντι των ανταγωνιστών είναι η ηγετική θέση της στην ελληνική αγορά από το 1993 και η καλή φήμη της. Τα περισσότερα αδύνατα σημεία της εταιρείας οφείλονται στην οικονομική κρίση και δείχνουν την επίδραση που είχε σε αυτήν. Διαφέρει από τις άλλες επιχειρήσεις διότι είναι πολυμετοχική και αυτό συνεπάγεται δυσκολία στη λήψη αποφάσεων και μη διατήρηση των κερδών της που διανέμονται στους μετόχους ως μερίσματα.

Με τη βοήθεια των αριθμοδεικτών, συμπεράναμε ότι η διάρθρωση κεφαλαίων της δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα, με εξαίρεση τον αριθμοδείκτη κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια. Η ρευστότητά της επηρεάστηκε αρνητικά μόνο το 2009 και αμέσως ανέκαμψε και η αποδοτικότητα της παρουσίασε πτώση το 2009 που ξεκίνησε η οικονομική κρίση, με μεγαλύτερη διακύμανση στον αριθμοδείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων.

Τέλος, η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση όπως και ο ελεγκτικός κλάδος κυρίως κατά την είσοδο στην κρίση, αλλά όχι όσο άλλοι κλάδοι.

Summary

The financial crisis that began in Greece in 2009 affected the economic performance of the enterprises in a negative manner. The objective of this M.A. dissertation is to show how the crisis affected the companies.

In order to examine the impact on the Audit Sector and the audit firms in Greece, we conducted a case study on the audit firm SOL S.A. From our theoretical analysis and ICAP studies, we found that the audit sector was affected as its customers (audited companies) were affected also, but less than other sectors of the Greek economy. In particular, it showed negative effects after entering into the crisis, but in 2012 the sector's total sales increased and then declined again.

From the analysis of the financial statements (balance sheets) of SOL S.A. over multiple time periods and the SWOT analysis of the company and the audit sector, we concluded that SOL S.A. was negatively affected by the economic crisis, mainly because some of its clients disappeared or shrunk, but also due to economic, political changes. It was less affected than other companies in the sector due to the existence of its many strengths. The company has more strengths than weaknesses and its main advantages against its competitors are its leading position in the Greek market since 1993 and its good reputation. Most weaknesses of the company are due to the economic crisis and show the effect it had on it. SOL S.A. differs from other companies because it has many shareholders. This results to difficult decision-making and the non-maintenance of its profits that are distributed to its shareholders as dividends.

With the help of financial ratios, we concluded that its financial structure was not particularly affected, with the exception of the ratio of owner's equity to fixed assets. Its liquidity was negatively affected only in 2009 and immediately recovered and its profitability declined in 2009, when the economic crisis began, with a greater variation in the return on net worth ratio.

Finally, SOL S.A. was adversely affected by the financial crisis, as did the audit sector especially when entering the crisis, but not as much as other sectors.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Γεωργόπουλο Αντώνιο για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια υλοποίησης της μεταπτυχιακής διατριβής.

Επίσης, θα ήθελα να απευθύνω τις ευχαριστίες μου στην οικογένεια μου που ετοιμάζεται να μεγαλώσει κι άλλο όσο γράφονται αυτές οι σελίδες.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1	1
Εισαγωγή	1
1.1 Η οικονομική κρίση και τα αίτια της.....	2
1.2 Σκοπός της διατριβής – Μεθοδολογία.....	3
Κεφάλαιο 2	4
Η Επίδραση των Οικονομικών Διακυμάνσεων στην Επίδοση των Επιχειρήσεων	4
2.1 Οικονομικές διακυμάνσεις.....	4
2.2 Η επίδραση της ανάπτυξης στις επιχειρήσεις.....	5
2.3 Η επίδραση της κρίσης στις επιχειρήσεις.....	8
2.4 Η επίδραση της κρίσης στις ελεγκτικές εταιρείες.....	9
Κεφάλαιο 3	12
Οι Συνέπειες των Οικονομικών Διακυμάνσεων στις Ελληνικές Επιχειρήσεις	12
3.1 Η επίδραση της ανάπτυξης μετά την είσοδο στην Ευρωζώνη.....	12
3.2 Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα μετά την είσοδο στην Ευρωζώνη.....	18
3.3 Οι Συνέπειες των Οικονομικών Διακυμάνσεων στις Ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα.....	28
Κεφάλαιο 4	31
Ο κλάδος της Ελεγκτικής και των Ορκωτών Λογιστών	31
4.1 Ο κλάδος της Ελεγκτικής.....	31
4.2 Αναγκαιότητα οικονομικού ελέγχου.....	33
4.3 Οι Ορκωτοί Ελεγκτές.....	34
4.4 Ιστορική εξέλιξη του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα.....	36
Κεφάλαιο 5	39
Μελέτη Περίπτωσης: Η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε.	39
5.1 Το επιχειρηματικό προφίλ της ΣΟΛ Α.Ε.....	39
5.1.1 Ιστορική εξέλιξη της ΣΟΛ Α.Ε.....	40
5.1.2 Οι υπηρεσίες που παρέχει η ΣΟΛ Α.Ε.....	42
5.1.3 Οργανωτική Δομή της ΣΟΛ Α.Ε.....	44
5.1.4 Χρηματοοικονομικές πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση της ΣΟΛ Α.Ε.....	46
5.2 Ανάλυση SWOT της ΣΟΛ Α.Ε. και του Ελεγκτικού Κλάδου.....	49

5.3 Ανάλυση οικονομικών καταστάσεων της ΣΟΛ Α.Ε.	54
5.3.1 Αριθμοδείκτες.....	55
5.3.2 Αριθμοδείκτες της ΣΟΛ Α.Ε.....	56
5.3.3 Κάθετη Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε.	65
5.3.4 Οριζόντια Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε.	68
Κεφάλαιο 6	74
6.1 Συμπεράσματα.....	74
Κεφάλαιο 7	80
Περιορισμοί της Έρευνας - Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	80
7.1 Περιορισμοί της έρευνας.....	80
7.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	81
Παράρτημα	83
Παράρτημα Α.....	83
Βιβλιογραφία	86

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Όλοι ξέρουμε τι είναι η κρίση, το λεξικό όμως την αποδίδει ως «κορύφωση μιας δύσκολης εξελικτικής πορείας με επιδείνωση όλων των αρνητικών φαινομένων, από το ξεπέραςμα της οποίας εξαρτάται η επιστροφή στη φυσιολογική κατάσταση» (Ηλεκτρονικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής 2019). Τι είναι, όμως, η Οικονομική Κρίση; Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας, δηλαδή σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Είναι η επιβράδυνση των φυσιολογικών ρυθμών της οικονομικής δραστηριότητας και ανατροπή της ισορροπίας ανάμεσα στην παραγωγή και στην κατανάλωση.

Ας δούμε τώρα πως ξεκίνησε. Η χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε το 2008 από τις Ηνωμένες Πολιτείες με επίκεντρο την αγορά ακινήτων των ΗΠΑ και μετεξελίχθηκε σε τραπεζική κρίση. Μετά την κατάρρευση της αμερικανικής επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers συμπαρασύρθηκαν οι περισσότερες παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές σχεδόν ταυτόχρονα και έτσι μετατράπηκε σε οικονομική κρίση. Ο κόσμος είχε ήδη βιώσει σοβαρές οικονομικές κρίσεις με τελευταία την κρίση του 2001 στην Αργεντινή, αλλά ήταν πάντα περιορισμένες σε μία χώρα ή μία περιοχή. Αυτή η κρίση χαρακτηρίζεται ως η χειρότερη κρίση στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα μετά το Μεγάλο Κραχ του 1929, ενώ η ιδιαιτερότητα της έγκειται στην ταχύτητα της μετάδοσής της. Σαν καλπάζουσα επιδημία μεταπηδά από τις ΗΠΑ στην οικονομία και των πέντε ηπείρων και από τη χρηματοοικονομική σφαίρα στην πραγματική οικονομία, βυθίζοντας τον κόσμο σε μια βαθιά οικονομική ύφεση. Μάλιστα, τον Νοέμβριο του 2008 πραγματοποιήθηκε η πρώτη σύνοδος κορυφής των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της G20 με κεντρικό θέμα συζήτησης τη κρίση στην παγκόσμια οικονομία και στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Στη συνέχεια, η κυβέρνηση των ΗΠΑ ανακοίνωσε πακέτο διάσωσης \$20 δις για

τη Citigroup, η Fed ανακοίνωσε πακέτο βοήθειας αξίας \$800 δις προκειμένου να ενισχύσει τον τομέα των τραπεζών και η Κομισιόν ανακοίνωσε το δικό της σχέδιο για την Ευρώπη για την ανάκαμψη των ευρωπαϊκών οικονομιών που άγγιζε τα \$200 δις.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση έπληξε σημαντικούς κλάδους της οικονομίας, όπως ο τραπεζικός, ο ασφαλιστικός, ο κτηματομεσιτικός, οι αυτοκινητοβιομηχανίες, το εμπόριο κλπ. και είχε άμεσες δραματικές συνέπειες στο τραπεζικό σύστημα, στις επιχειρήσεις και στα οικονομικά μεγέθη των οικονομιών, όπως αύξηση της ανεργίας, νέες πληθωριστικές πιέσεις, υποτίμηση νομισμάτων κ.α.. Στα επόμενα κεφάλαια θα εξετάσουμε, βέβαια, τις επιδράσεις της οικονομικής κρίσης στις επιχειρήσεις και πιο συγκεκριμένα στην επίδοσή τους.

1.1 Η οικονομική κρίση και τα αίτια της

Η παγκόσμια οικονομική κρίση είναι δημιούργημα της κρίσης στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Χαρακτηρίζεται από σοβαρή επιδείνωση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος με το ρυθμό ανάπτυξης να υποχωρεί, τον πληθωρισμό να παραμένει υψηλό και την εκδήλωση εξαιρετικά έντονης πίεσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η χειροτέρευση των μακροοικονομικών επιδόσεων και προοπτικών στο διεθνές παρασκήνιο προκλήθηκε από την επίδραση δύο σημαντικών παραγόντων, της χρηματοπιστωτικής αναταραχής και της μεγάλης ανόδου των τιμών του πετρελαίου, των τροφίμων και άλλων πρώτων υλών.

Ειδικότερα, όμως, τα αίτια της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης είναι η υπερβολική χρήση τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων, η πτώση της αξίας των κατοικιών από το σπάσιμο της φούσκας των ακινήτων, η τεράστια χρήση δανειακών κεφαλαίων από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, η πλημμυρική διαβάθμιση πιστοληπτικού κινδύνου των προϊόντων ως προς τους επενδυτικούς κινδύνους αλλά και των ιδίων των χρηματοοικονομικών εταιρειών από τις αρμόδιες διεθνείς εταιρείες αξιολόγησης επενδυτικών κινδύνων, το σύστημα αμοιβών στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα με τη μορφή Bonus, και η έλλειψη αυστηρού νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου σχετικά με τον έλεγχο ολόκληρου του Παγκόσμιου Χρηματοοικονομικού Τομέα. Όλοι αυτοί οι παράγοντες συνέβαλαν στη δημιουργία και επέκταση της οικονομικής κρίσης.

1.2 Σκοπός της διατριβής – Μεθοδολογία

Σκοπός αυτής της μεταπτυχιακής διατριβής είναι να παρουσιάσει στην πράξη τον τρόπο με τον οποίο η κρίση επηρέασε τις ελληνικές επιχειρήσεις και, πιο συγκεκριμένα, την οικονομική τους επίδοση. Για να εξετάσουμε τα γενικά και ειδικά προβλήματα και τάσεις που προέκυψαν από την κρίση διενεργήσαμε μελέτη περίπτωσης (case study), με αντικείμενο μία πραγματική επιχείρηση του ελεγκτικού κλάδου, την εταιρία ΣΟΛ Α.Ε..

Αρχικά θα αναφερθούμε στην επίδραση των οικονομικών διακυμάνσεων στην επίδοση των επιχειρήσεων και, πιο συγκεκριμένα, στην επίδραση της ανάπτυξης και της κρίσης στις επιχειρήσεις. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τις συνέπειες των οικονομικών διακυμάνσεων (ανάπτυξη – κρίση) στις ελληνικές επιχειρήσεις μετά την είσοδο της Ελλάδας στην ευρωζώνη, αλλά και ειδικότερα στις ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα. Ακολουθεί ο κλάδος της Ελεγκτικής και των Ορκωτών Λογιστών και η μελέτη περίπτωσης της ΣΟΛ Α.Ε. Τέλος, θα διενεργήσουμε ανάλυση Swot εταιρείας και του ελεγκτικού κλάδου και χρηματοοικονομική ανάλυση της επίδοσης της εταιρείας με την βοήθεια αριθμοδεικτών για τις δύο συγκριτικές περιόδους προ κρίσεως και κατά τη διάρκεια της κρίσης και θα σχολιάσουμε τα συμπεράσματά μας.

Για τη χρηματοοικονομική ανάλυση της επίδοσης της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε., συλλέξαμε στοιχεία από τους ισολογισμούς, τις Εκθέσεις Ελεγκτή και τα προσαρτήματα της εταιρείας για τις αντίστοιχες οικονομικές χρήσεις για τη χρηματοοικονομική ανάλυση.

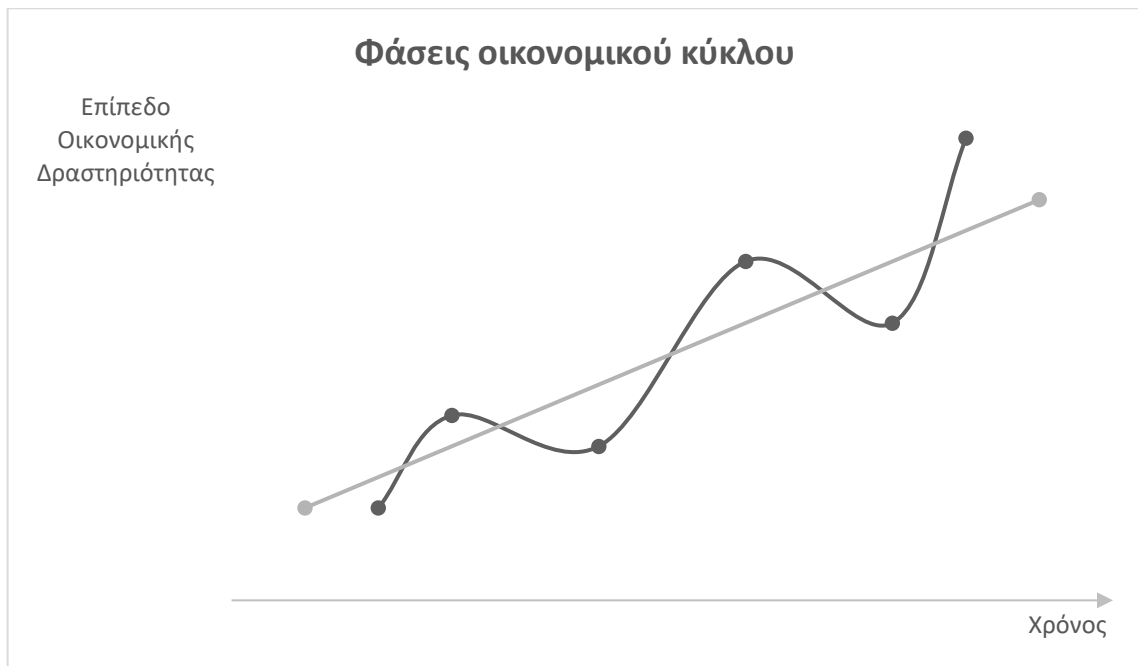
Τέλος, η μεθοδολογία που επιλέξαμε για την εκπόνηση της παρούσας διατριβής συνδυάζει ανάλυση πηγών και κειμένων, στοιχείων της Icar και πειραματική /ποσοτική και ποιοτική έρευνα.

Κεφάλαιο 2

Η Επίδραση των Οικονομικών Διακυμάνσεων στην Επίδοση των Επιχειρήσεων

2.1 Οικονομικές διακυμάνσεις

Η οικονομική ιστορία δείχνει ότι η οικονομία ουδέποτε αναπτύσσεται με έναν ομαλό και ομοιόμορφο τρόπο. Αντίθετα, στη διάρκεια των ετών παρουσιάζονται διακυμάνσεις στο εθνικό προϊόν, στο εισόδημα και στην απασχόληση. Παρατηρώντας τα στοιχεία μιας οικονομίας για μεγάλες χρονικές περιόδους, θα δούμε ότι η οικονομική δραστηριότητα παρουσιάζει μεταβολές, δηλαδή κάποιες φορές αυξάνεται γρήγορα, άλλοτε αργά και άλλοτε μειώνεται. Σύμφωνα με το βιβλίο «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας», οι μεταβολές αυτές ονομάζονται οικονομικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι και παρουσιάζουν μια συστηματική κυκλικότητα. Ένας οικονομικός κύκλος μπορεί να έχει διάρκεια από δύο έως δέκα χρόνια, και χαρακτηρίζεται από μια ευρεία επέκταση (ανάκαμψη) ή κάμψη (ύφεση) στους περισσότερους τομείς της οικονομίας (Κιόχος et al, 2011). Μάλιστα, παρά το γεγονός ότι οι οικονομικοί κύκλοι επαναλαμβάνονται, δεν είναι ίδιοι ως προς την ένταση και τη διάρκειά τους, ενώ τα στάδια από τα οποία περνάει η οικονομία κατά τη διάρκεια του κύκλου έχουν κοινά χαρακτηριστικά και ονομάζονται φάσεις του οικονομικού κύκλου. Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζονται οι φάσεις του οικονομικού κύκλου, δηλαδή η άνοδος, μετά την κρίση η κάθοδος και έπειτα ύφεση κάτω από την ευθεία.

Διάγραμμα 1: Οι φάσεις του οικονομικού κύκλου

Δεν υπάρχει κάποια μέθοδος πρόβλεψης των οικονομικών κύκλων, ούτε και παρουσιάζουν μεταξύ τους ομοιομορφία (Zarnowitz, 1992). Οι οικονομολόγοι έχουν προτείνει διάφορα αίτια για την εμφάνιση των οικονομικών κύκλων, που μπορούν να διακριθούν σε ενδογενή αίτια (μηχανισμοί μέσα στο οικονομικό σύστημα) και εξωγενή αίτια (διακυμάνσεις παραγόντων έξω από το οικονομικό σύστημα) (Schumpeter, 1939). Παραδείγματα ενδογενών αιτιών μπορεί να είναι οι αλλαγές στην προσφορά χρήματος, η υποκατανάλωση ή η υπερεπένδυση. Παραδείγματα εξωγενών αιτιών μπορεί να είναι οι τεχνολογικές καινοτομίες ή οι πολιτικές αλλαγές (Κιόχος et al., 2011).

Το παρακάτω κεφάλαιο εξετάζει την επίδραση που έχουν οι οικονομικές διακυμάνσεις στην επίδοση των επιχειρήσεων, τόσο γενικά, όσο και ειδικότερα, σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Εξετάζεται επίσης η επίδραση των οικονομικών κύκλων στις ελεγκτικές επιχειρήσεις.

2.2 Η επίδραση της ανάπτυξης στις επιχειρήσεις

Κατά τη διάρκεια ενός επιχειρηματικού κύκλου, οι μακροοικονομικές μεταβλητές (πραγματικό ΑΕΠ, κατά κεφαλήν εισόδημα, επενδύσεις, κατανάλωση) κινούνται ομόρροπα. Στη φάση της ανάπτυξης, κινούνται ανοδικά. (Κουτσιαράς, 2012).

Η ανάπτυξη είναι δυναμική έννοια που σηματοδοτεί μια θετική μεταβολή και αποδίδεται ως ποσοτική μεγέθυνση του συσσωρευμένου πλούτου, η αύξηση του ρυθμού παραγωγής και κατανάλωσης των αγαθών και ποιοτική εξέλιξη των κοινοτικών και τεχνικών δομών.

Ο Kaldor, το 1961, μελετώντας στοιχεία από οικονομικά ανεπτυγμένες οικονομίες κατέληξε στα παρακάτω έξι χαρακτηριστικά της οικονομικής ανάπτυξης (Δημελή, 1997):

1. Διαρκής αύξηση του μέσου προϊόντος ανά εργαζόμενο
2. Διαρκής αύξηση του μέσου φυσικού κεφαλαίου ανά εργαζόμενο
3. Σταθερός λόγος κεφαλαίου / προϊόντος
4. Σταθερό κόστος ενοικίασης του κεφαλαίου
5. Τα μερίδια του συνολικού εισοδήματος που κατανέμονται σε αμοιβές κεφαλαίου και εργασίας παραμένουν σταθερά
6. Μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των ρυθμών αύξησης της παραγωγικότητας στις διάφορες χώρες.

Με βάση τα παραπάνω, εξάγεται εύκολα το συμπέρασμα ότι σε γενικές γραμμές, η επίδοση των επιχειρήσεων αναμένεται να αυξηθεί κατά τη διάρκεια των περιόδων ανάπτυξης. Η διαπίστωση αυτή μπορεί να εξηγηθεί με βάση τα επιπλέον 5 χαρακτηριστικά που προσέθεσαν οι Jones και Rommel (2009) στη θεωρία των 6 χαρακτηριστικών του Kaldor.

Ένα από τα χαρακτηριστικά της μοντέρνας οικονομικής ανάπτυξης είναι η αύξηση του εύρους των αγορών με αυξημένη ροή αγαθών, επενδύσεων, με γεωγραφική επέκταση λόγω της παγκοσμιοποίησης κ.α. Η αύξηση των επενδύσεων οδηγεί σε τεχνολογικές καινοτομίες, σε αύξηση των εξαγωγών, και άλλες δραστηριότητες που μπορούν να ενισχύσουν την επίδοση μιας επιχείρησης.

Η αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου, σε συνδυασμό με την αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος μπορεί επίσης να εξηγήσει την ενίσχυση της επίδοσης των επιχειρήσεων κατά τις περιόδους της οικονομικής ανάπτυξης. Καθώς στις περιόδους ανάπτυξης η ανεργία κινείται σε χαμηλά επίπεδα, όταν το ανθρώπινο δυναμικό αποκτά περισσότερες δεξιότητες και λαμβάνει περισσότερη εκπαίδευση, είναι σε θέση να

διεκδικήσει υψηλότερους μισθούς, και συνεπώς να διαθέτει μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη.

Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού επίσης οδηγεί και στην αύξηση της παραγωγής ιδεών, και την ανάπτυξη καινοτομιών. Οι επιχειρήσεις που οδηγούν την καινοτομία διαφέρουν κατά τις φάσεις του οικονομικού κύκλου. Την περίοδο της ανάπτυξης, οι καινοτομίες συνήθως εφαρμόζονται από μεγάλες επιχειρήσεις, που διαθέτουν τμήματα R & D.

Παρότι υπάρχουν μεγαλύτερα περιθώρια κερδοφορίας κατά τις περιόδους της οικονομικής ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις, μπορεί να ενέχει και απειλές για τις επιχειρήσεις. Η υπερβολική προσφορά των αγαθών μπορεί να οδηγήσει σε υποκατανάλωση. Επίσης, ο μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων ανά κλάδο μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων. Τέλος, η αύξηση της επένδυσης και της δανειοδότησης θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανάληψη πολύ υψηλού ρίσκου από την επιχείρηση, το οποίο μπορεί να μην αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα ή και να αποβεί καταστροφικό μόλις έρθει το τέλος της ανάπτυξης.

Όσον αφορά στην Ελληνική οικονομία, μετά την ένταξη της στην ευρώ ζώνη, η πορεία των οικονομιών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης φαίνεται να επηρεάζει έντονα τις τάσεις των οικονομικών κύκλων (Δημελή, 1997). Αυτό συμβαίνει για τους παρακάτω λόγους:

- Έντονη εξαγωγική δραστηριότητα σε χώρες της Ευρώπης. Με την μεγέθυνση των ευρωπαϊκών οικονομιών αυξήθηκε η ζήτηση για ελληνικά προϊόντα στο εξωτερικό και τονώθηκε η ελληνική οικονομία.
- Μετανάστευση κεφαλαίου. Οι ξένες επενδύσεις τόνωσαν τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση στην εγχώρια οικονομία και οδήγησαν στην οικονομική ανάπτυξη.
- Μετανάστευση εργατικού δυναμικού. Με την άνθηση των μεταπολεμικών οικονομιών της Ευρώπης, εργατικό δυναμικό από χώρες όπως η Ελλάδα μετακινήθηκε με σκοπό την εύρεση καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης. Παρά την απώλεια σημαντικού μέρους του δυνητικού εργατικού δυναμικού της χώρας, τα μεταναστευτικά εμβάσματα οδήγησαν σε αύξηση της ζήτησης ειδικά για ορισμένους κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

2.3 Η επίδραση της κρίσης στις επιχειρήσεις

Τις περιόδους ανάπτυξης ακολουθούν περίοδοι ύφεσης. Όταν δε το ποσοστό της ανεργίας αυξάνεται κατακόρυφα, τότε μιλάμε για οικονομική κρίση (Κουτσιαράς, 2012).

Η ύφεση υποδηλώνει μία δραστηριότητα που μειώνεται γενικά, ενώ η οικονομική ύφεση υποδηλώνει τη συρρίκνωση της οικονομίας πχ μίας χώρας, δηλαδή πρακτικά, λιγοστεύουν οι επιχειρήσεις, μειώνονται οι τζίροι, τα έσοδα, οι θέσεις εργασίας και όλα αυτά κατά μέσο όρο στο σύνολο τους.

Συνήθη χαρακτηριστικά της ύφεσης είναι τα παρακάτω (Κιόχος et al., 2011):

1. Οι αγορές των καταναλωτών μειώνονται έντονα, ενώ τα αποθέματα των επιχειρήσεων σε αγαθά, που βασίζονται σε δεδομένα κατανάλωσης προηγούμενων ετών, μένει αδιάθετο (Navarro et al., 2010). Οι επιχειρήσεις αντιδρούν με μείωση της παραγωγής, και έτσι το πραγματικό προϊόν και η δυνατότητές τους για κερδοφορία μειώνονται. Στην προσπάθεια για μείωση των δαπανών, οι επιχειρήσεις επίσης περιορίζουν τις επενδύσεις τους σε παραγωγικές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, αλλά και σε λειτουργίες που ενώ δεν θεωρούνται “πρωταρχικές” με την έννοια που έχει η λειτουργία, για παράδειγμα της παραγωγής, εντούτοις μπορεί να συνοδεύονται από μεγάλες δυνατότητες για αύξηση της κερδοφορίας (π.χ λειτουργία μάρκετινγκ) (Huhtala et al., 2014).
2. Σε συνέχεια των παραπάνω, η ζήτηση για εργασία μειώνεται. Αυτό οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας, καθώς και μείωση της αγοραστικής δύναμης μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού. Η αύξηση της ανεργία επίσης μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της κρατικής δαπάνης για επιδόματα, που μειώνει συνολικά και τις παραγωγικές δυνατότητες της χώρας.
3. Ο πληθωρισμός μεταβάλλεται με αργό ρυθμό, αλλά η ζήτηση για πρώτες ύλες μειώνεται, μειώνοντας και την τιμή τους. Οι εταιρείες που ανήκουν σε κλάδους που εμπορεύονται πρώτες ύλες ενδεχομένως να υποφέρουν εντονότερα από τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης.
4. Οι τιμές των μετοχών μειώνονται, μειώνοντας έτσι και τα επιχειρηματικά κέρδη.
5. Πολλές μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν την απαραίτητη ρευστότητα για να αντέξουν στο περιβάλλον μιας έντονης οικονομικής κρίσης. Επιπροσθέτως, τα εμπόδια εισόδου νέων επιχειρήσεων σε όλους τους κλάδους αυξάνονται. Πλέον για να

εδραιωθούν οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι μεγαλύτερες σε μέγεθος και με μεγαλύτερα περιθώρια ρευστότητας (Peters et al., 2014).

Έχει υποστηριχθεί ότι οι οικονομικές κρίσεις μπορεί να αποτελούν μια μέθοδο «εξυγίανσης» του επιχειρησιακού τομέα, εφόσον οι επιχειρήσεις που απομένουν είναι οι πλέον εύρωστες και ικανές να ανταποκριθούν στο μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον (Peters et al., 2014). Η οικονομική κρίση δεν συνεπάγεται απαραίτητα και εξάλειψη της καινοτομίας. Αυτό που έχει παρατηρηθεί, είναι ότι σε περιόδους κρίσης η καινοτομία εφαρμόζεται κυρίως από νεότερες και μικρότερες σε μέγεθος επιχειρήσεις, και συνήθως για αντισυμβατικές αγορές ή προϊόντα.

Στην Ελλάδα, εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει πως η θεωρία της προσφοράς χρήματος δεν εξηγεί τις μεταβολές στην οικονομία, η οποία «κινείται» με βάση τις οικονομικές αναταράξεις. Οι Κολίτζας και Βασιλάτος (1996) βάσει του μοντέλου τους συμπέραναν, πως η αύξηση της ελληνικής κρατικής δαπάνης δεν οδηγεί σε αύξηση του πραγματικού προϊόντος, ούτε και σε αύξηση της παραγωγικότητας, αν και μπορεί να αυξήσουν τις ξένες επενδύσεις (Michaelidis et al., 2013).

2.4 Η επίδραση της κρίσης στις ελεγκτικές εταιρείες

Όσον αφορά τις ελεγκτικές εταιρείες, η παγκόσμια οικονομική κρίση φαίνεται να μην είχε το ίδιο αποτέλεσμα στην απόδοση τους με τις επιχειρήσεις που ανήκουν σε διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας. Δεν μειώθηκε ιδιαίτερα η επίδοση και ο κύκλος εργασιών των ελεγκτικών εταιρειών διεθνώς μέχρι το 2013, αλλά εξαιτίας της μεγάλης αβεβαιότητας του οικονομικού περιβάλλοντος και της ανάγκης των επιχειρήσεων να προσαρμοστούν σε αυτό αυτές που επιβίωσαν την κρίση ανέπτυξαν μεγαλύτερο ανταγωνισμό μεταξύ τους και αναγκάστηκαν να ανεβάσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους. Επίσης, εξειδικεύτηκαν και σε νέες υπηρεσίες που επιβλήθηκαν από τις επίκαιρες μεταβολές της οικονομίας, των νόμων και κανονισμών καθώς και της πολιτικής.

Μάλιστα, σύμφωνα με τη Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της ICAP Group από 87 κλάδους και υποκλάδους της οικονομίας που εξετάστηκαν την περίοδο 2009-2013, αυξητική εξέλιξη εμφάνισαν συνολικά 16 υποκλάδοι της ελληνικής οικονομίας. Ανάμεσα σε αυτούς με τη μεγαλύτερη αύξηση της πενταετίας είναι ο τομέας των Ανανεώσιμων

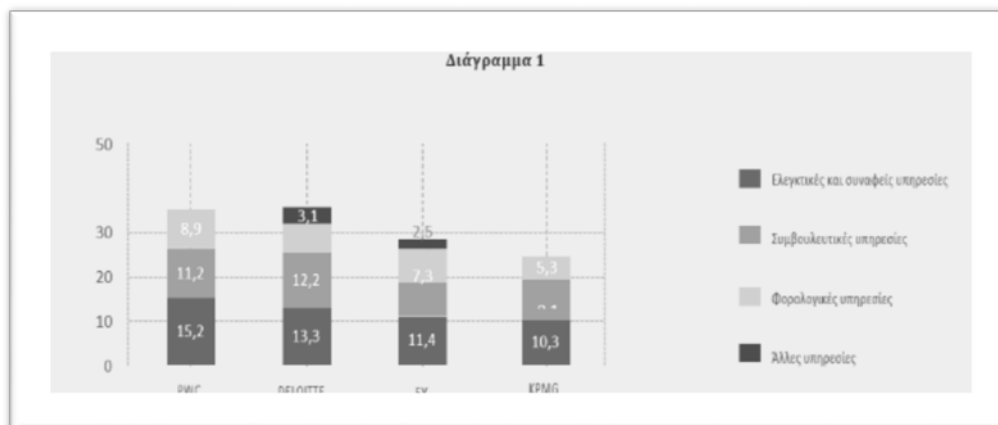
Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ και προμήθεια Συστημάτων ΑΠΕ) με αύξηση άνω του 34% λόγω του ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου, ο τομέας διαλογής καπνών με αύξηση 12,2%, ο υποκλάδος των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας +7,8% και ο κλάδος των ελεγκτικών εταιρειών που παρουσίασε αύξηση +5,8%.

Όπως και στην περίπτωση της Ελλάδας, το 2012 ο ελεγκτικός κλάδος παρουσίασε αύξηση και τα επόμενα έτη είχε πτωτική τάση καθώς επλήγη σε διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα, παρακάτω ακολουθούν στοιχεία για τη δομή του διεθνούς ελεγκτικού κλάδου κατά το 2015.

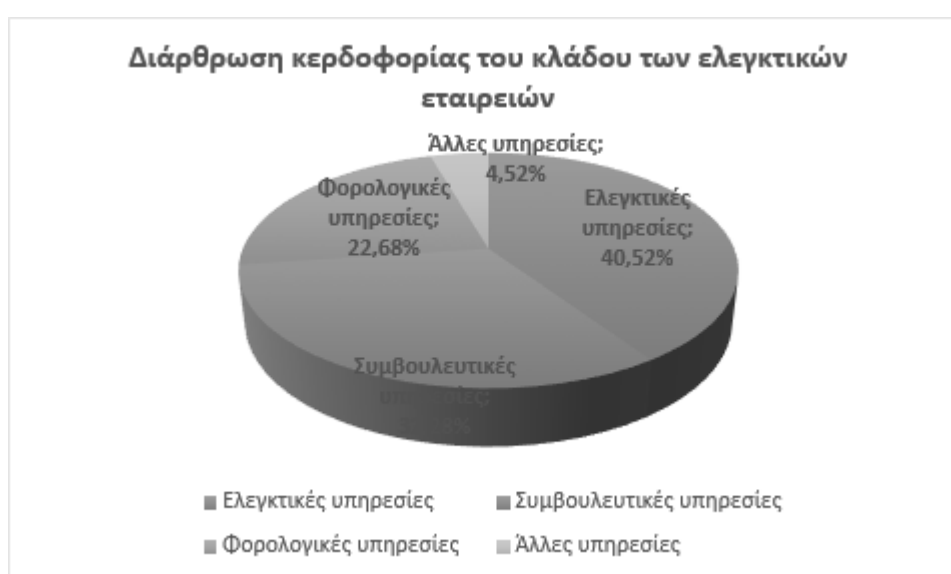
Η αγορά παροχής ελεγκτικών υπηρεσιών διεθνώς κυριαρχείται εδώ και χρόνια από τις τέσσερις μεγαλύτερες εταιρείες παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών («Big 4»), με δραστηριότητες σε πολλές χώρες. Αυτές σύμφωνα με στοιχεία της ICAP Databank κατά τη διάρκεια της κρίσης, παρουσίαζαν τα εξής στοιχεία:

- Η Deloitte Touche Tohmatsu, ένας διεθνής οργανισμός με παρουσία σε πάνω από 150 χώρες απασχολούσε περίπου 224 χιλ. επαγγελματίες με συνολικές πωλήσεις \$35,2 δισ. σε παγκόσμιο επίπεδο το 2015.
- Η Ernst & Young που δραστηριοποιείται σε παραπάνω από 150 χώρες απασχολούσε περίπου 212 χιλ. άτομα, με συνολικές πωλήσεις παγκοσμίως περίπου \$28,7 δισ. το 2015.
- Η KPMG ΟΡΚΩΤΟΙ ΕΛΕΓΚΤΕΣ Α.Ε., που δραστηριοποιείται μέσω 121 ανεξάρτητων εταιρειών σε 130 χώρες, με συνολικές πωλήσεις διεθνώς περίπου \$4,7 δισ. το 2015.
- Η PRICEWATERHOUSECOOPERS (PwC) που διαθέτει δίκτυο εταιρειών-μελών σε 157 χώρες απασχολούσε περισσότερα από 208.000 άτομα, με συνολικές πωλήσεις διεθνώς περίπου \$35,4 δισ. το 2015.

Στο Διάγραμμα 2 απεικονίζεται η κατανομή των τεσσάρων κορυφαίων ελεγκτικών εταιρειών διεθνώς για το 2015. Βλέπουμε ότι οι PwC και Deloitte έχουν ξεκάθαρα μεγαλύτερο κύκλο εργασιών από ότι η EY και η KPMG. Και στις 4 εταιρείες, το μεγαλύτερο μέρος των κερδών προέρχεται από τις ελεγκτικές υπηρεσίες που προσφέρουν με τις συμβουλευτικές όμως υπηρεσίες να αποτελούν πρωταρχική δραστηριότητα, όπως φαίνεται και από το διάγραμμα 3, το οποίο δείχνει τη συμβολή κάθε τομέα υπηρεσιών με τον οποίο ασχολείται μια ελεγκτική εταιρεία στα συνολικά κέρδη του κλάδου.

Διάγραμμα 2: Διάρθρωση των σημαντικότερων ελεγκτικών εταιρειών.

Διάγραμμα 3: Διάρθρωση των κερδών του ελεγκτικού κλάδου.

Τέλος, όλες οι επιχειρήσεις βίωσαν αλλαγές και γενικότερα και ειδικότερα στην επίδοσή τους κατά την περίοδο της ανάπτυξης και κατά την περίοδο της κρίσης. Γι' αυτό και στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή επιλέξαμε να συγκρίνουμε ανάμεσα σε δύο συγκριτικές περιόδους, την περίοδο της ανάπτυξης προ κρίσεως και την περίοδο της κρίσης, την επίδοση της εταιρείας που αποτελεί αντικείμενο της μελέτης περίπτωσης μας.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε τις συνέπειες των οικονομικών διακυμάνσεων στις ελληνικές επιχειρήσεις.

Κεφάλαιο 3

Οι Συνέπειες των Οικονομικών Διακυμάνσεων στις Ελληνικές Επιχειρήσεις

3.1 Η επίδραση της ανάπτυξης μετά την είσοδο στην Ευρωζώνη

Από τον Ιούνιο του 1988, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακοίνωσε και επίσημα το στόχο για τη δημιουργία μιας ενιαίας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και συγκρότησε μια επιτροπή ώστε να μελετήσουν και να προτείνουν τα στάδια που θα οδηγούσαν σε αυτή (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2019). Τα τρία στάδια που ορίστηκαν από την έκθεση Delors ήταν τα εξής:

Το πρώτο στάδιο, που ξεκίνησε από την 1η Ιουλίου του 1990, απέβλεπε στην πλήρη απελευθέρωση των συναλλαγών κεφαλαίου, την αυξημένη διατραπεζική συνεργασία μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη χρήση της Ευρωπαϊκής νομισματικής μονάδας. Στόχος ήταν η βελτίωση της οικονομικής σύγκλισης μεταξύ των κρατών-μελών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Στο δεύτερο στάδιο, που ξεκίνησε από τον Ιανουάριο του 1994, ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, που έθεσε τις βάσεις για το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και αυξήθηκε ο συντονισμός μεταξύ των νομισματικών πολιτικών των επιμέρους κρατών μελών, ενώ στο τρίτο στάδιο (Ιανουάριος 1999) καθορίστηκαν οι τελικές συναλλαγματικές ισοτιμίες και πραγματοποιήθηκε η μετάβαση στο ευρώ (Μούσης, 2018) και ξεκίνησε να ισχύει και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Το

Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης σχεδιάστηκε με σκοπό να διασφαλίσει τη συνέχιση των προσπαθειών των κρατών μελών της ΟΝΕ για υγιή δημοσιονομικά και μετά την ένταξη στο κοινό νόμισμα, και αρχικά αποτελούνταν από ένα ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και δύο κανονισμούς που προσδιόριζαν τις τεχνικές λεπτομέρειες. Έκτοτε, λόγω της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, το σύμφωνο έχει τροποποιηθεί (EUR-Lex, 2019).

Τα κριτήρια σύγκλισης ώστε ένα κράτος μέλος να θεωρείται σε θέση να υιοθετήσει το ευρώ είναι τα ακόλουθα (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2019) :

1. Σταθερότητα των τιμών (το ποσοστό του πληθωρισμού να μην υπερβαίνει κατά περισσότερο από 1,5% τους δείκτες των 3 καλύτερων σε επίδοση μελών).
2. Υγιή και βιώσιμα δημόσια οικονομικά, με το δημοσιονομικό έλλειμμα υποχρεωτικά χαμηλότερο από το 3% του ΑΕΠ και δημόσιο χρέος σε επίπεδα χαμηλότερα του 60% του ΑΕΠ.
3. Σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών.
4. Μακροπρόθεσμα επιτόκια.

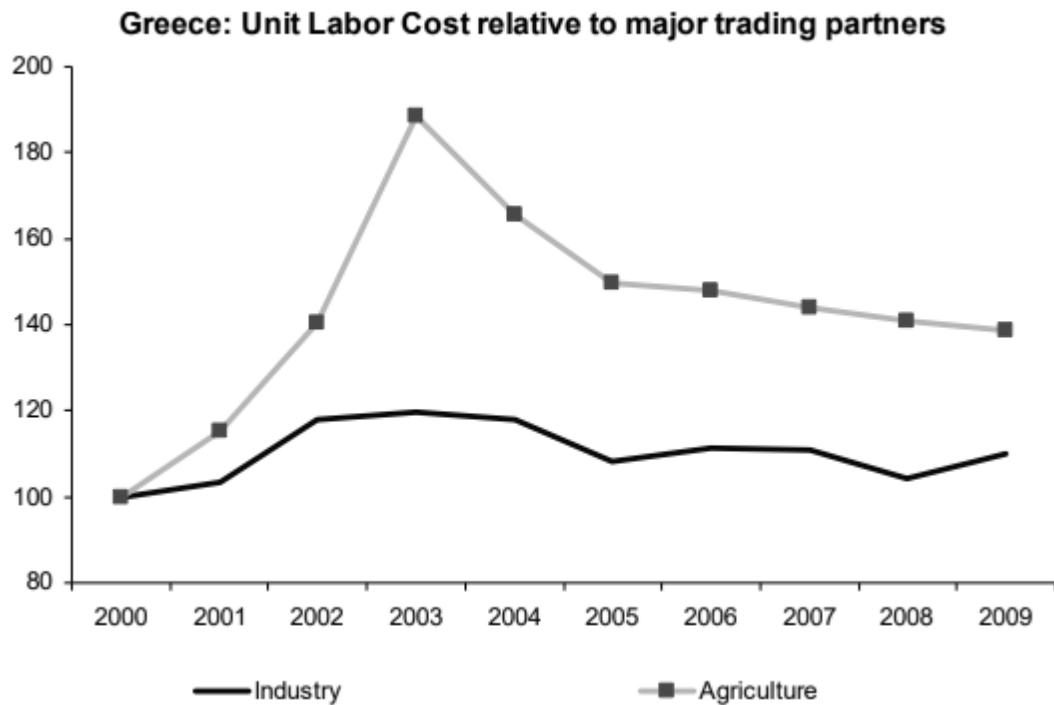
Για την Ελλάδα, η ένταξη στην Ευρωζώνη αποτελούσε βασικό στόχο για την εθνική οικονομική πολιτική, και αυτός ο στόχος διαμόρφωσε την οικονομική πολιτική της εξαετίας 1994-1999, η οποία είχε ως στόχο την οικονομική σύγκλιση, παρότι ούτε οι μακροοικονομικές ανισορροπίες είχαν αμβλυνθεί ούτε τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είχαν αντιμετωπισθεί (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Τα οφέλη που θεωρητικά συνεπαγόταν η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωζώνη μπορούσαν να γίνουν εύκολα αντιληπτά. Αρχικά, με την υιοθέτηση κοινού νομίσματος, θα εξαλείφονταν τα κόστη συναλλάγματος και θα μειωνόταν ο συναλλαγματικός κίνδυνος από ενδεχόμενη υποτίμηση του εθνικού νομίσματος (Kotios et al, 2011). Υπήρξε, επίσης, βελτίωση της ρευστότητας για εξωτερικές συναλλαγές, καθώς μεγάλο μέρος ακόμα και των συναλλαγών με τρίτες χώρες διεκπεραιωνόταν σε Ευρώ. Με αυτό τον τρόπο επιτεύχθηκε άρση της συναλλαγματικής στενότητας που χαρακτήριζε τη χώρα.

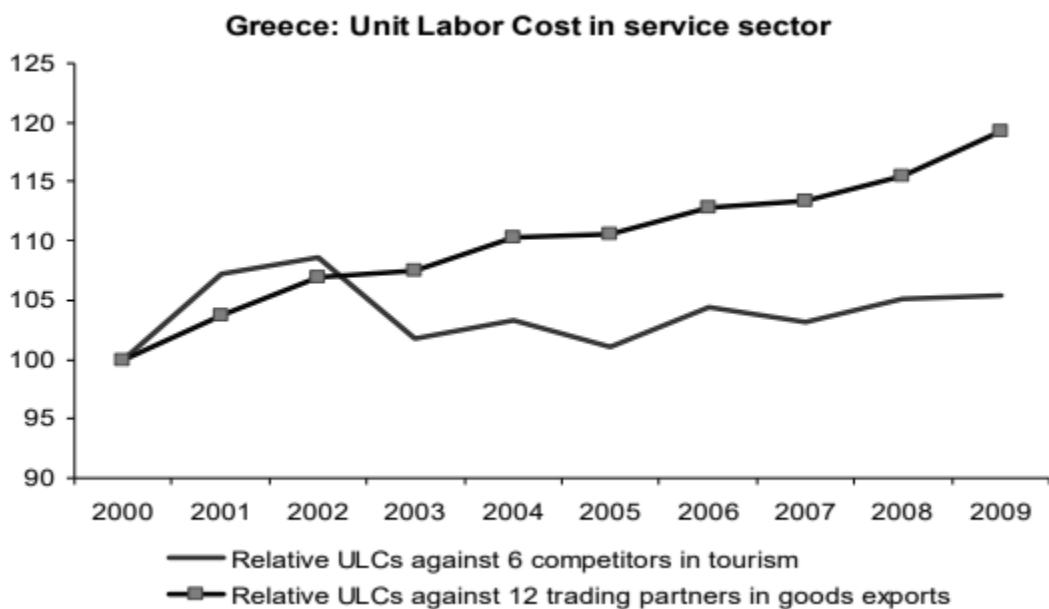
Επιπλέον, η καθοδήγηση της νομισματικής πολιτικής θα γινόταν πλέον μέσω των ευρωπαϊκών ιδρυμάτων, απελευθερώνοντας την ελληνική νομισματική πολιτική από πολιτικές πιέσεις και οδηγώντας σε σταθεροποίηση των τιμών. Η νομισματική σταθερότητα και η μείωση των ονομαστικών και πραγματικών τιμών των επιτοκίων αναμενόταν να ενισχύσει την εισροή επενδύσεων (Τράπεζα της Ελλάδος & The Brookings Institution, 2002). Επιπροσθέτως, αναμένονταν διαρθρωτικές αλλαγές για τη διασφάλιση της υγιούς πορείας της ελληνικής οικονομίας, σύμφωνα με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Κατά την περίοδο 2001-2008, οι ρυθμοί ανάπτυξης αυξήθηκαν, ο πληθωρισμός παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα, η ανεργία μειώθηκε, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν σταθερό, και η φερεγγυότητα δεν αποτελούσε πρόβλημα (Alogoskoufis, 2012).

Η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων επέτρεψε την εισροή κεφαλαίων και τη μείωση των επιτοκίων σε επίπεδα περίπου ισότιμα με τα γερμανικά επιτόκια. Δυστυχώς, βέβαια, οι εισροές αυτές είχαν κυρίως τη μορφή δανεισμού για τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, γεγονός που επιβάρυνε το ισοζύγιο εμπορευμάτων. Σύμφωνα με μελετητές, η ένταξη στην ευρωζώνη όχι μόνο δεν τόνωσε το διεθνές εμπόριο, αλλά παρατηρήθηκε και μείωση των δεικτών ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας σε σχέση με τους κυριότερους ανταγωνιστές της, ύψους τουλάχιστον 9% σε όρους κόστους εργασίας και μονάδας προϊόντος (Μαλλιαρόπουλος, 2010). Ως αιτία αναφέρονται οι υψηλοί ρυθμοί μισθολογικών αυξήσεων και πληθωρισμού, που είχαν ως αποτέλεσμα να είναι ακριβότερες οι ελληνικές εξαγωγές σε όρους τιμών και κόστους εργασίας από τους υπόλοιπους εμπορικούς μας εταίρους. Οι εσωτερικές διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας, τέλος, δυσχέραιναν την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Διάγραμμα 4: Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος της Ελλάδας σε σχέση με 12 εμπορικούς εταίρους (γεωργία και βιομηχανία). Πηγή: Eurobank EFG.

Διάγραμμα 5: Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος της Ελλάδας σε σχέση με 12 εμπορικούς εταίρους (τομέας υπηρεσιών). Πηγή: Eurobank EFG.

Την οκταετία που ακολούθησε την ένταξη της χώρας στη ζώνη του Ευρώ καταγράφηκαν υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης (μέσος ετήσιος όρος 3,6%), τόσο στα γενικά μεγέθη της οικονομίας (Πίνακας 1) όσο και στους επιμέρους κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

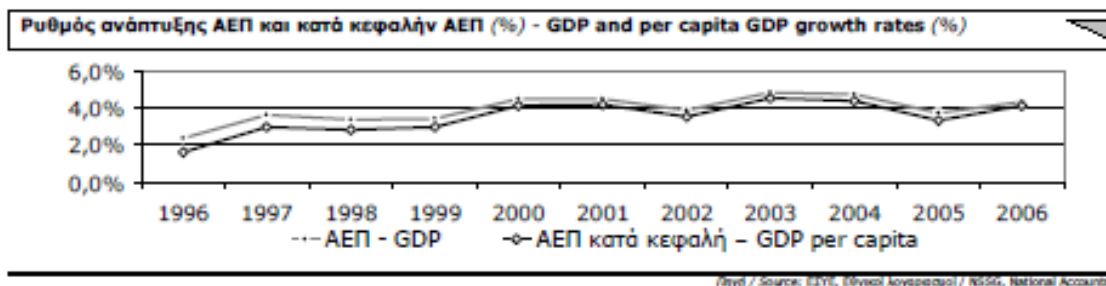
Γ.ΙΙ.1 Εθνικό Εισόδημα: Η Προσέγγιση της Ζήτησης
(€ εκατομμύρια, σε τιμές 2006 και ετήσια % μεταβολή - προσωρινά στοιχεία)
C.II.1 National Income: The Demand Approach
(€ million, in 2006 prices and annual % change - provisional data)

	2002	2003	2004	2005	2006
Συνολικά μεγέθη¹ - Aggregate magnitudes¹					
Ιδιωτική κατανάλωση - Private consumption	143.301	149.315	156.228	162.057	167.309
Δημόσια κατανάλωση - Public consumption	33.337	32.920	33.760	33.597	34.885
Ακαθόρ. σχηματισμός κεφαλαίου - Gross capital formation	48.624	54.175	57.004	57.010	64.264
Εγχώρια τελική ζήτηση - Final domestic demand	225.262	236.410	246.992	252.663	266.458
Εισαγωγές - Imports	55.786	58.504	61.754	60.461	66.384
Τελική ζήτηση - Final demand	169.476	177.906	185.238	192.202	200.074
Εξαγωγές - Exports	37.489	38.986	41.905	43.448	45.790
Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών - Foreign Balance	-18.297	-19.518	-19.849	-17.013	-20.594
Ακαθόριστο εγχώριο προϊόν - Gross domestic product	206.870	216.913	227.164	235.639	245.865
Κατά κεφαλή μεγέθη² - Per capita magnitudes²					
ΑΕΠ κατά κεφαλή - GDP per capita	18.826	19.677	20.536	21.221	22.100
Ακαθόριστο εθνικό εισόδημα κατά κεφαλή - GNP per capita	18.778	19.508	20.330	20.861	21.738
Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής - Annual rates of change (%)					
Ιδιωτική κατανάλωση - Private consumption	3,8%	4,2%	4,6%	3,7%	3,2%
Δημόσια κατανάλωση - Public consumption	6,5%	-1,3%	2,5%	-0,5%	3,8%
Ακαθόρ. σχηματισμός κεφαλαίου - Gross capital formation	5,4%	11,4%	5,2%	0,0%	12,7%
Ακαθόριστο εγχώριο προϊόν - Gross domestic product	3,9%	4,9%	4,7%	3,7%	4,3%
ΑΕΠ κατά κεφαλή - GDP per capita	3,5%	4,5%	4,5%	3,3%	4,1%

1 Η ΕΣΥΕ, ακολουθώντας τη διεθνή πλέον πρακτική, δίνει το σταθμό σε τριμηνιαίες και σε σταθμικές τιμές του προηγούμενου έτους. Η μετατροπή σε τιμές του 2004 και επίδοση θετικού την αλφασκευμένη εδωσαν των μεταβολών, με εξαίρεση το έτος βάσης. Από την άλλη πλευρά, η καταμετρημένη ετήσια μέθοδος πραγματοποιεί μεταβολές διαδοχικά και με αξιολογία. The NSSG, adhering to recent international practices, has started producing GNP data in current prices and constant prices of the previous year. Hence, the conversion to 2004 prices sacrifices the additivity of some variables, with the exception of the base year. On the other hand, estimated real growth rates are considered much more reliable.

2 Τα κατά κεφαλή μεγέθη αποσπινδύρστησαν με βάση τον αποσπινδύρστη του συνολικού ΑΕΠ / Per capita magnitudes have been deflated from current prices using the GDP deflator.

Πηγή / Source: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ), Εθνικοί Λογαριασμοί / National Statistical Service of Greece (NSSG), National Accounts

Πίνακας 1: Βασικά οικονομικά μεγέθη: 2001-2006 Πηγή: ICAP

Οι σημαντικότεροι κλάδοι δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων για τη χώρα, επίσης, σημείωναν αύξηση των βασικών τους μεγεθών τα έτη 2001-2008. Σύμφωνα με τον ετήσιο οικονομικό οδηγό της ICAP για το έτος 2008, από το 2005 έως το 2006 σημειώθηκε σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών στους κλάδους της γεωργίας (8,1%), των ορυχείων (23%), των κατασκευών (19,8%), του εμπορίου (11,7%), της ενέργειας (26,4%), της μεταποίησης (15,9%), του τουρισμού (9,6%) και των υπηρεσιών (15,7%). Στους πίνακες παρακάτω μπορούμε να δούμε ότι σε όλους τους τομείς της οικονομίας σημειώνονται γενικά θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης ως προς τον κύκλο εργασιών, οι οποίοι μεταφράζονται και σε αύξηση της κερδοφορίας (ICAP, 2008).

Γ.ΙΙ.4 Πρωτογενής Τομέας: Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία
C.II.4 Primary Sector: Agriculture and Fisheries

	2002	2003	2004	2005	2006
Απασχόληση – Employment	676.480	662.548	625.414	629.122	:
Μερίδιο απασχόλησης – Employment share (%)	16,2%	15,5%	14,5%	14,4%	:
Καλλιεργ. εκτάσεις (στρέμματα) – Cultivated area ('000 m²)					
Σύνολο εκτάσεων – Total area	34.555	34.258	34.037	33.749	:
Αροτραίες εκτάσεις – Arable land	22.112	21.762	21.540	21.308	:
Κηπευτικές εκτάσεις – Vegetable land	1.161	1.163	1.154	1.121	:
Αμπέλια – Vineyards	1.311	1.313	1.318	1.272	:
Κανονικοί δενδρόφυτοι – Permanent Croplands	9.971	10.020	10.025	10.048	:
Ποσοστό αρδευόμενων – Percentage irrigated (%)	41,4%	42,4%	43,0%	43,8%	:
Αγροτική παραγωγή ('000 τόνοι) – Agricultural output ('000 tons)					
Δημητριακά – Cereals	4.074,9	4.110,0	4.330,2	4.230,4	3.393,2
Σιτάρι – Wheat	1.783,0	1.631,7	1.773,7	1.761,0	1.379,8
Ντομάτες – Tomatoes	1.882,5	1.790,0	1.880,0	1.670,0	1.550,0
Συγκομιδή αγελαδινού γάλακτος – Collection of cow's milk	678,1	684,5	679,0	660,0	:
Παραγωγή γάλακτος στα αγροκτήμ. – Production of milk on the farm	1.877,1	1.908,9	*1.895,8	:	:
Κρέας – Meat : Χοίροι – Pigs	139,4	133,6	136,7	130,5	112,8
Πουλερικά – Poultry	164,0	169,2	165,6	177,0	:
Βοοειδή – Cattle	62,0	61,8	62,5	58,2	60,7
Αιγοπρόβατα – Sheep and goats	126,1	122,3	124,7	118,2	114,4
Προϊόν¹ (ΕCJ/€ εκατομμύρια) – Product (ECJ/€ millions)¹					
Φυτικό προϊόν – Crop output	8.110,6	8.305,0	8.242,3	8.546,3	*6.916,3
Ζωικό προϊόν – Animal output	2.729,9	2.828,5	2.883,9	2.911,3	*2.876,3
Ακαθάροτη προστ. αξία γεωργίας ² – Gross value added of agriculture ²	8.034,7	8.523,6	8.095,3	8.423,1	*6.715,1
Αλιεία – Fisheries					
Αλιεύματα ('000 ακατέργαστοι τόνοι) – Catches ('000 tons live weight)	96	93	93	92	:
Παραγωγή υδατοκαλλιεργιών – Aquaculture production	88	101	97	106	:
Ισχύς αλιευτικού στόλου – Fishing fleet power (kW)	597.991	574.531	550.684	537.181	530.831
Χωρητικότητα αλ. στόλου (Μικτό τόντζ) – Fishing fleet tonnage (GT)	102.094	98.840	95.555	93.515	92.792

Πίνακας 2: Διαχρονική Ανάπτυξη Μεγεθών στον Πρωτογενή Τομέα.
 Πηγή: ICAP.

Γ.ΙΙ.5 Δευτερογενής Τομέας: Βιομηχανία και Κατασκευές
C.II.5 Secondary Sector: Industry and Construction

	2002	2003	2004	2005	2006
Απασχόληση – Employment	933.840	1.013.057	987.723	1.000.478	:
Μερίδιο απασχόλησης – Employment share (%)	23,8%	23,7%	22,9%	22,9%	:
Δείκτης βιομ. παραγ.¹ (% μεταβολή) – Ind. prod. index¹ (% change)					
Γενικός δείκτης – General Index	0,8%	0,3%	1,2%	-0,9%	0,5%
Μεταποίηση – Manufacturing	-0,1%	-0,4%	1,2%	-0,8%	0,8%
Ορυχεία και λατομεία – Mining and quarrying	9,7%	-5,2%	0,3%	-6,2%	-2,2%
Ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, νερό – electricity, gas, water	1,8%	5,8%	1,4%	0,6%	0,1%
Ενέργεια – Energy	2,3%	2,9%	0,3%	0,6%	1,3%
Ενδιάμεσα αγαθά – Intermediate goods	1,6%	-0,4%	1,0%	-1,7%	0,7%
Κατασκευαστικά αγαθά – Capital goods	-7,2%	0,8%	-0,5%	-5,1%	1,3%
Διάρκη καταναλωτικά αγαθά – Durable consumer goods	-15,4%	-3,6%	1,8%	11,4%	2,0%
Μη-διάρκη καταναλωτικά αγαθά – Non-durable consumer goods	2,3%	-1,4%	2,7%	-0,9%	-1,0%
Οικοδομή και κατασκευές – Housing and construction					
Ιδιωτική οικοδ. δραστ. ² ('000 μ ²) – Private building activity ('000 m ²) ²	77.081	78.265	75.642	102.234	82.294
Εκ των οποίων στην Αττική – of which in Attiki (%)	23.680	22.052	19.719	29.540	23.575
Ετήσια % μεταβολή – Annual % change	9,5%	1,5%	-3,4%	35,2%	-19,5%
Παραγωγή τσιμέντου ('000 τόνοι) – Cement production ('000 tonnes)	14.850	15.384	15.036	15.397	15.880
Ετήσια % μεταβολή – Annual % change	-2,3%	3,6%	-2,3%	2,4%	3,1%
Εκταμιώσεις ΠΔΕ ³ (€ εκ.) – PIP ³ disbursements (€ mil.)	7.120	8.520	9.520	7.520	8.180
Επιχειρ. προσδοκίες (% μεταβολή) – Business expectat. (% change)					
Βιομηχανία – Manufacturing	-0,6%	-3,3%	1,2%	-6,6%	9,7%
Κατασκευές – Construction	-0,1%	0,9%	-29,1%	-22,7%	44,6%

Πίνακας 3: Διαχρονική Ανάπτυξη Μεγεθών στον Δευτερογενή Τομέα.
 Πηγή: ICAP.

Γ.ΙΙ.6 Τριτογενής Τομέας: Εμπόριο, Μεταφορές, Επικοινωνίες, Τουρισμός, Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες C.II.6 Tertiary sector: Commerce, Transport, Communications, Tourism, Financial Services					
	2002	2003	2004	2005	2006
Απασχόληση – Employment	2.509.656	2.603.171	2.700.063	2.739.300	:
Μερίδιο απασχόλησης – Employment share (%)	60,1%	60,9%	62,6%	62,7%	:
Όγκος λιαν. εμπορίου¹ (% μεταβολή) – Retail trade vol.² (% change)					
Γενικός δείκτης – General index	4,8%	4,3%	4,5%	3,0%	8,0%
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων – Large food stores	6,3%	7,6%	7,5%	5,3%	11,1%
Πολυκαταστήματα – Department stores	8,5%	6,7%	5,8%	1,0%	18,5%
Τρόφιμα, ποτά, καπνός – Food, beverages and tobacco	0,4%	0,2%	4,7%	3,0%	1,5%
Φαρμακευτικά, καλλυντικά – Pharmaceuticals and cosmetics	6,7%	7,5%	5,2%	1,5%	10,1%
Ένδυση και υπόδηση – Clothing and footwear	3,6%	0,9%	1,4%	1,3%	0,8%
Έπιπλα, ηλ. είδη, οικ. εξοπλ. – Furniture, electr. & household eq.	4,6%	3,8%	4,0%	0,6%	17,7%
Βιβλία, χαρτικά & λοιπά είδη – Books, office equipment etc.	5,3%	7,5%	4,8%	-1,1%	3,8%
Μεταφορές (χιλιάδες) – Transport (thousands)					
Νέα Ι.Χ. επιβατικά αυτοκίνητα – New private passenger car registr.	275,7	268,2	310,4	301,1	302,8
Χλμ. επιβατές Ολυμπιακής Αεροπ. – Olympic Airways passenger-kms	7.548.000	6.377.800	6.788.300	7.339.800	7.041.800
Επιβατική κίνηση ΟΑΠ – Piraeus port passengers	11.797,9	12.536,6	11.916,8	12.410,5	12.870,8
Χλμ. τόνοι εμπορευμάτων ΟΣΕ – Hellenic rail freight ton-kms	326.600,0	456.200,0	591.800,0	613.300,0	622.000,0
Διακίνηση εμπορευμάτων ΟΑΠ – Piraeus port freight moved (tons)	18.424,2	21.425,4	20.586,8	19.816,4	21.128,1
Επικοινωνίες – Communications					
Δαπάνες τηλεπ. ¹ (% του ΑΕΠ) – Telecom. expenditure ¹ (% of GDP)	4,2%	4,0%	3,8%	3,7%	:
Δαπάνες πληροφορικής ² (% του ΑΕΠ) – IT expenditure ² (% of GDP)	1,4%	1,3%	1,2%	1,2%	:
Πρόσβαση στο διαδίκτυο – Internet access (%):					
Νοικοκυριά ^{**} – Households ^{**}	12,0%	16,0%	17,0%	21%	19%
Επιχειρήσεις [†] – Enterprises [†]	:	88,0%	87,0%	92,0%	94,0%
Ηλ. εμπόριο ³ (% κύκλου εργασιών) – E-commerce ³ (% of turnover)	0,5%	0,2%	1,0%	1,7%	1,1%
Κύριες ηλ. συνδέσεις – Main phone connections	5.607.732	5.412.796	5.412.796	:	:
Ενεργές συνδρομές κιν. τηλεφ. ⁴ – Active mobile phone subscriptions ⁴	9.314.000	8.936.000	9.306.000	9.324.000	10.260.000
Έσοδα τελών κιν. τηλεφωνίας – Mobile tel. tax revenue (€ '000)	65.540	76.590	86.550	95.890	107.190
Τουρισμός – Tourism					
Ξενοδοχεία κλπ. – Hotels and similar establishments	8.329	8.689	8.843	9.036	9.111
Κλίνες – Bed places	606.330	644.898	660.976	682.050	693.252
Συνολικός διανυκτερισμός – Total nights spent ('000)	54.466	54.502	52.554	55.264	57.797
Αλλοδαπών – By residents (%)	75,2%	74,1%	73,8%	73,7%	74,9%
Ημεδαπών – By non-residents (%)	24,8%	25,9%	26,2%	26,3%	25,9%
Ταξιδιωτικές εισπράξεις ⁵ (ακ. ευρώ) – Travel receipts ⁵ (mil. euros)	11.360	10.130	10.740	10.850	11.010
Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες – Financial Services⁶					
Πιστωτικά ιδρύματα ¹ – Credit institutions ¹					
Αριθμός – Number	44	42	45	46	:
Εκ των οποίων αλλοδαπά – Of which foreign	20	19	22	23	:
Καταστήματα – Branches	3.018	3.157	2.981	3.126	3.567
Εκ των οποίων αλλοδαπά – Of which foreign	189	206	217	243	270
Απασχολούμενοι – Employees	59.772	59.854	53.624	59.215	60.747
Εκ των οποίων σε αλλοδαπά – Of which in foreign	4.774	4.802	5.060	5.537	5.754
Νομισματικά χρημ/τικά ιδρύματα ² – Monetary financial institutions ²					
Ενεργητικό (υπόλοιπα σε εκ. €) – Assets (outst. balances in mil. €)	213.181,1	222.485,0	247.772,2	287.897,7	324.497,1
Επιχειρ. προσδοκίες (% μεταβολή) – Business expectat. (% change)					
Λιανικό εμπόριο – Retail Trade	1,2%	9,4%	2,8%	-7,7%	14,5%
Υπηρεσίες – Services	-21,7%	3,2%	10,7%	-1,0%	10,7%

Πίνακας 4: Διαχρονική Ανάπτυξη Μεγεθών στον Τριτογενή Τομέα.

Πηγή: ICAP.

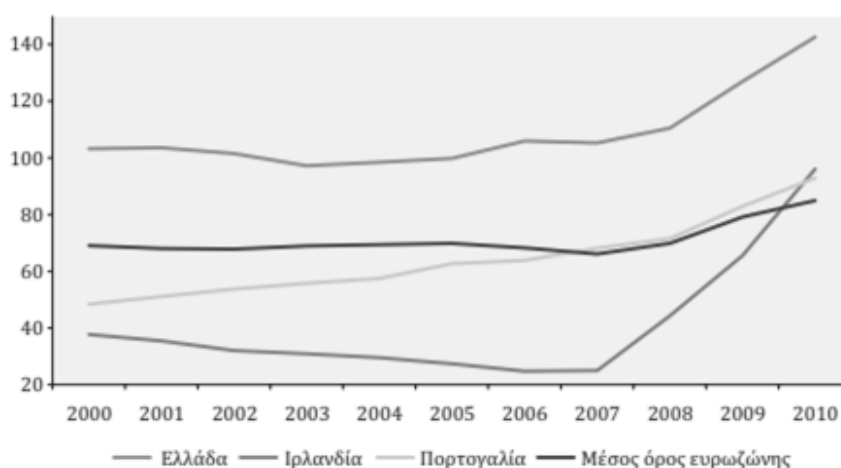
Ωστόσο, η ανάπτυξη αυτή, οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, ενώ η αύξηση των πάγιων επενδύσεων (7,9%) αφορούσε κυρίως κατοικίες, χάρη στα χαμηλότοκα στεγαστικά δάνεια και τις προσδοκίες για αύξηση των εισοδημάτων (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

3.2 Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα μετά την είσοδο στην Ευρωζώνη

Ως χρηματοπιστωτική κρίση ορίζουμε «την αιφνίδια και σύντομη επιδείνωση όλων ή ενός συνόλου χρηματοοικονομικών δεικτών όπως τα βραχυπρόθεσμα τραπεζικά δάνεια, οι τιμές των χρεογράφων, η χρηματοοικονομική θέση ιδιωτικών επιχειρήσεων και του τραπεζικού τομέα, κλπ.» (Wikipedia, 2019). Το 2007, με την κατάρρευση της «φούσκας» στην αγορά ακινήτων στις ΗΠΑ και την πτώχευση της Lehman Brothers η παγκόσμια οικονομία βρέθηκε αντιμέτωπη με τις επιπτώσεις της κρίσης, ιδιαίτερα οι χώρες με πιο «ανοικτές» οικονομίες (Acharya και Richardson, 2009).

Οι αρχικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν ήπιες, καθώς δεν υπήρχε υψηλός βαθμός σύνδεσης της ελληνικής οικονομίας με την οικονομία των ΗΠΑ ή της Βρετανίας, και δεν υπήρχαν αξιοσημείωτες επενδύσεις σε «τοξικά» τραπεζικά προϊόντα. Το 2008, ενώ η οικονομική κρίση ξεσπούσε στις παγκόσμιες αγορές, η Ελλάδα κατέγραψε αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,3%, ενώ το 2009 παρουσίασε μείωση 2,3%, ποσοστό που ανήκε στα χαμηλότερα που καταγράφηκαν στη ζώνη του Ευρώ (Kotios et al., 2011). Η παγκόσμια οικονομική κρίση, παρότι δεν αποτελούσε την κυριότερη αιτία για την Ελληνική οικονομική κρίση, εντούτοις, επιτάχυνε και επιδείνωσε τα αποτελέσματά της.

Το ελληνικό δημόσιο χρέος είχε ξεκινήσει να αυξάνεται ήδη από τη δεκαετία του 1980, όπου και αποτελούσε το 26% του ΑΕΠ λόγω των ολοένα και αυξανόμενων ελλειμμάτων. Ο όγκος των εισαγωγών την οκταετία 2001-2008 ξεπερνούσε των όγκο των εξαγωγών, ενώ λόγω και των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 η χώρα παρουσίαζε αυξημένες δημόσιες δαπάνες. Το χρέος τη δεκαετία του 1990 άγγιζε το 71% του ΑΕΠ, ενώ το 2009 καταγράφηκε ως 115,1% του ΑΕΠ. Ο εξωτερικός δανεισμός ανερχόταν σε επίπεδο 82,5% του ΑΕΠ και ταυτιζόταν με τον δημόσιο δανεισμό, καθώς ο ιδιωτικός τομέας δεν δανειζόταν απευθείας από το εξωτερικό (Βαρουφάκης et al., 2011). Η διόγκωση του εξωτερικού χρέους αποτυπώθηκε το 2009 στα περιθώρια επιτοκίου δανεισμού της Ελλάδας σε σχέση με τα γερμανικά και με αυτά των δανειστών της, και αργότερα ακολούθησαν και οι υποβαθμίσεις από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης που κατέδειξαν τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η ελληνική οικονομία.

Διάγραμμα 6: Δημόσιο Χρέος προς ΑΕΠ.

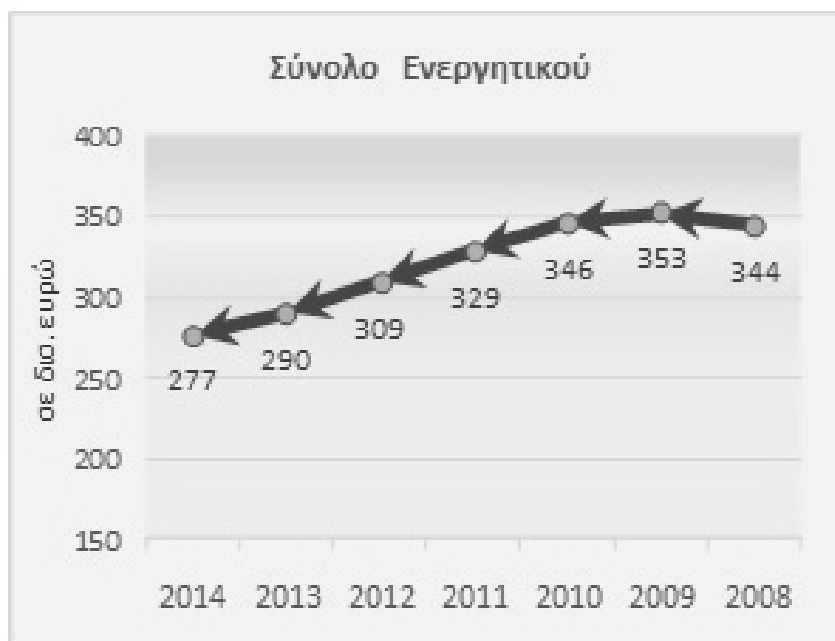
Εν μέσω των εξελίξεων αυτών, η χώρα αναγκάστηκε να προχωρήσει σε ανάληψη δανείου ύψους 110€, και να δεσμευτεί για τη λήψη αυστηρών μέτρων για την μείωση του

δημοσιονομικού της ελλείμματος από 8,1% που ήταν το 2010 σε κάτω από 3% έως το 2014 (Gibson et al., 2012).

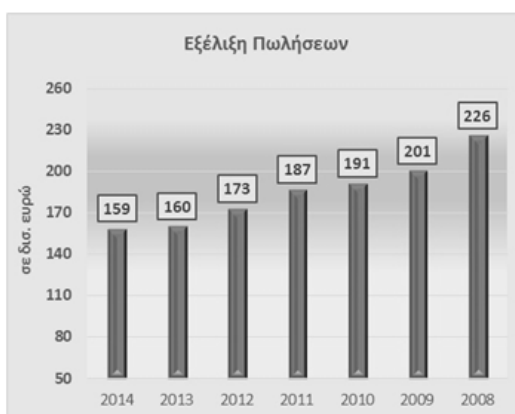
Συνεπώς, η είσοδος της χώρας στην Ευρωζώνη επιδείνωσε την οικονομική κατάσταση της χώρας τα χρόνια της κρίσης, παρά τη βελτίωση. Καταρχήν, η ελληνική οικονομία δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένη για να ενταχθεί στην ΟΝΕ το 2001. Δεύτερον, και ως συνέπεια του πρώτου, η κοινή νομισματική πολιτική που ασκείται από την ΕΚΤ δεν είναι συμβατή με τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας. Τρίτον, και ως αποτέλεσμα της ελλειπούς προετοιμασίας, η ένταξη στην ΟΝΕ είχε προκαλέσει οικονομικό κόστος για τη χώρα, με τη μορφή των πληθωριστικών πιέσεων και την απώλεια της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, το οποίο καλυπτόταν για ένα διάστημα από τον εξωτερικό δανεισμό, αλλά όταν αποκαλύφθηκε, ήταν πλέον δύσκολο να επιλυθεί (Αργυρός, 2005).

Κατά την περίοδο 2008-2014, τα «πέτρινα χρόνια» της κρίσης, σημειώθηκε εικόνα δραστηκής συρρίκνωσης της δραστηριότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, τόσο από άποψη οικονομικών μεγεθών, όσο και από την άποψη του πλήθους των επιχειρήσεων.

Καταγράφηκε μείωση του συνόλου του Ενεργητικού των ελληνικών επιχειρήσεων με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,5%, καθώς επίσης και δραστηκή μείωση του κυκλοφορούντος ενεργητικού (πίνακες παρακάτω). Οι συνολικές πωλήσεις των εταιρειών μειώθηκαν με μέσο ετήσιο ποσοστό 5,7% ενώ και τα συνολικά μεικτά κέρδη, καθώς και τα κέρδη EBITDA υποχώρησαν, με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 6,9% και 7,2% αντίστοιχα. Οι συνολικές ζημιές της περιόδου ανήλθαν σε 25,6 δις ευρώ.

Διάγραμμα 7: Διαμόρφωση του συνόλου του Ενεργητικού των ελληνικών επιχειρήσεων 2008-2014. Πηγή: ICAP.

Διαγράμματα 8 και 9: Εξέλιξη πωλήσεων και κερδοφορίας ελληνικών επιχειρήσεων 2008-2014. Πηγή: ICAP

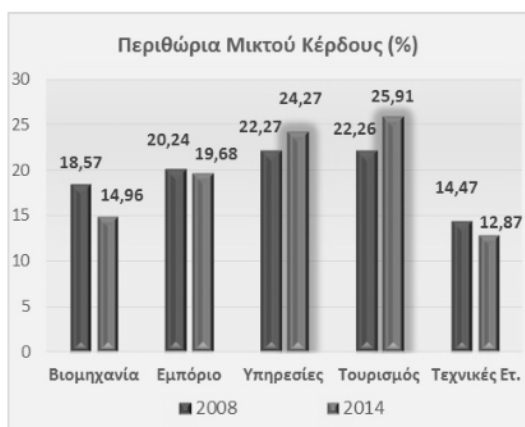

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη Κυκλοφορούντος Ενεργητικού ελληνικών επιχειρήσεων 2008-2014. Πηγή: ICAP.

Παράλληλα, τα συνολικά σωρευμένα κεφάλαια μειώθηκαν, με δεδομένο πως οι ζημιές τριπλασιάστηκαν μέσα στην περίοδο 2008-2014, ενώ ο δανεισμός περιορίστηκε κατά 31,2 δις ευρώ.

Από όλους τους κλάδους της οικονομίας μόνο δύο εμφανίζουν βελτίωση περιθωρίων μικτού κέρδους, ο κλάδος του τουρισμού και των υπηρεσιών, ενώ μόνο ο τομέας του Τουρισμού κατέγραψε άνοδο του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής των κερδών EBITDA (2%).

Ο τομέας των υπηρεσιών εμφανίζει τη μεγαλύτερη συμμετοχή επί των συσσωρευμένων ζημιών, ενώ την μεγαλύτερη υποχώρηση στα μεγέθη του κύκλου εργασιών παρουσίασαν οι τομείς των Τεχνικών Εταιρειών (9%) και του Εμπορίου (7,1%). Οι τομείς του Εμπορίου και της Βιομηχανίας επίσης παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη μείωση του ετήσιου ρυθμού μεταβολής των κερδών EBITDA (-10,9% και -9,8% αντίστοιχα). Οι μεταβολές αυτές απεικονίζονται στα παρακάτω διαγράμματα.

Διαγράμματα 11 και 12: Περιθώρια Μικτού Κέρδους ανά Κλάδο Δραστηριοποίησης και Συμμετοχή στις Συσσωρευμένες Ζημιές. Πηγή: ICAP.

Σε κάθε κλάδο σημειώθηκαν μειώσεις στα βασικά μεγέθη για τα έτη 2008-2014. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται η μέση ετήσια μείωση στο Ενεργητικό και τα ίδια κεφάλαια καθώς και τον κύκλο εργασιών για κάθε τομέα δραστηριοποίησης.

	Βιομηχανία	Εμπόριο	Τουρισμός	Υπηρεσίες	Τεχνικές Εταιρείες
Συνολικό ενεργητικό	-3,20%	-6,70%	-2,80%	-2,50%	-1%
Κύκλος Εργασιών	-3,50%	-7,10%	-2,10%	-6%	-9%
Συνολικά Ίδια Κεφάλαια	-0,70%	-2,50%	-1,80%	-3,60%	-1,40%
EBITDA	-9,80%	-10,90%	2,00%	-4,60%	-9,60%

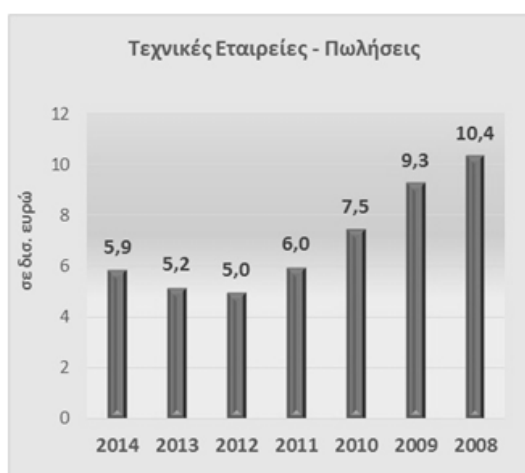
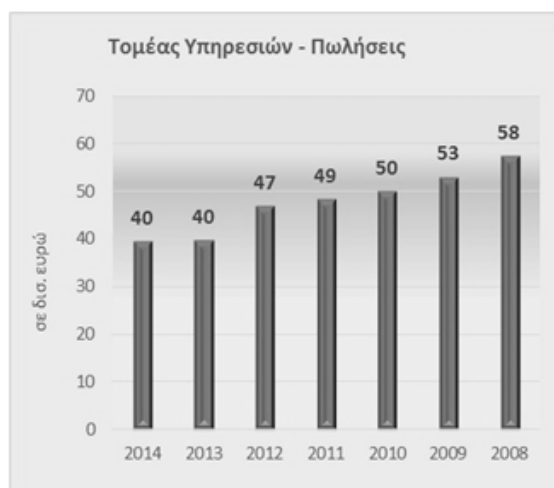
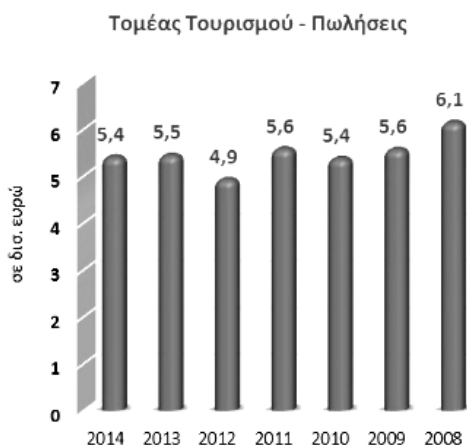
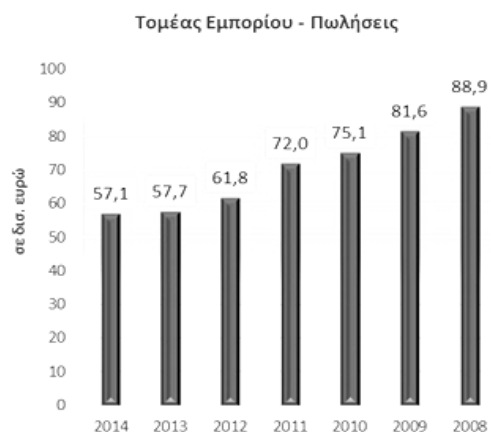
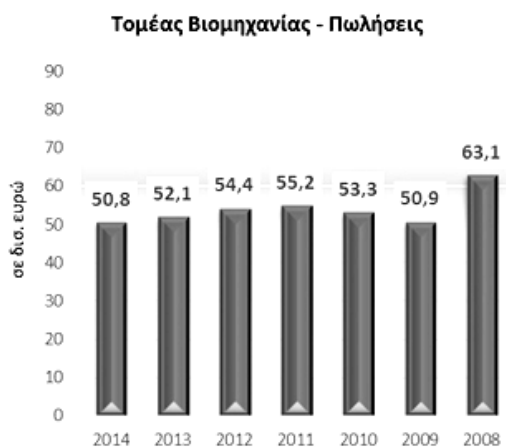
Πίνακας 5: Ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής οικονομικών μεγεθών ανά κλάδο επιχείρησης. Πηγή: ICAP.

	Βιομηχανία	Εμπόριο	Τουρισμός	Υπηρεσίες	Τεχνικές Εταιρείες
Συνολικό ενεργητικό	-18%	-33,30%	-15,60%	-17,40%	N/A
Κύκλος Εργασιών	-19,50%	-35,77%	-11,40%	-31,03%	-43,2%
EBITDA	-46%	-50%	-12,70%	-25%	-45,3%
Περιθώριο Κέρδους	-6%	-0,56%	3,65%	2%	-1,60%

Πίνακας 6: Ποσοστιαία Μεταβολή Μεγεθών ανά κλάδο επιχείρησης σωρευτικά 2008-2014. Πηγή: ICAP.

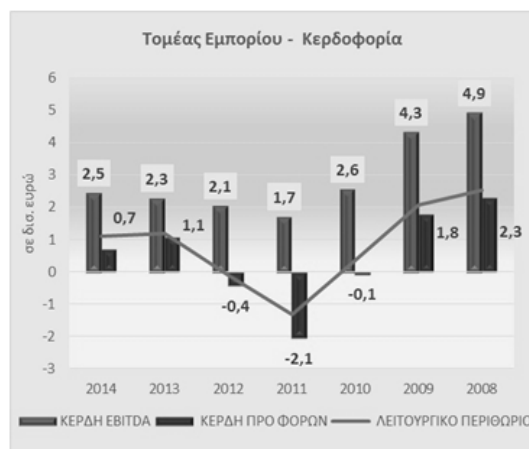

Από τους πίνακες, αλλά και τα διαγράμματα παρακάτω, γίνεται φανερό πως ο τομέας των τεχνικών υπηρεσιών ζημιώθηκε τα μέγιστα όσον αφορά στον κύκλο εργασιών, καθώς στην εξαετία απώλεσε σχεδόν το ήμισυ των πωλήσεων που είχε το 2008 με την είσοδο της χώρας στην κρίση.

Διαγράμματα 13, 14, 15, 16, 17: Διαχρονικές τιμές του κύκλου εργασιών ανά κλάδο δραστηριοποίησης: Βιομηχανία, Εμπόριο, Τουρισμός, Υπηρεσίες, Τεχνικές Εταιρείες.

Βλέπουμε ότι και η κερδοφορία παρουσιάζει σχεδόν τις ίδιες πτωτικές τάσεις σε κάθε κλάδο της ελληνικής οικονομίας, με αποκορύφωμα το 2011, την κορύφωση της κρίσης στην Ελλάδα. Τη μεγαλύτερη απώλεια κερδοφορίας παρουσιάζει ο τομέας του εμπορίου, και κατά δεύτερο λόγο της βιομηχανίας, παρότι δεν ήταν οι κλάδοι με την μεγαλύτερη μείωση του κλάδου εργασιών. Εικάζεται πως αυτό μπορεί να οφείλεται στις πιέσεις για ανταγωνιστικότητα στις διεθνείς και εγχώριες αγορές.

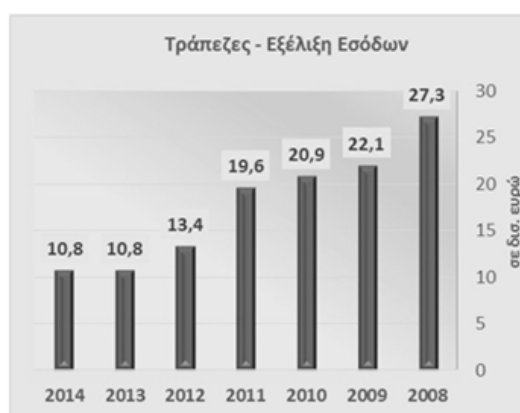

Διαγράμματα 18, 19, 20, 21, 22: Διαχρονική εξέλιξη κερδοφορίας ανά κλάδο για τα έτη 2008-2014.

Ο κλάδος των Τραπεζών υπέστη βαρύ πλήγμα από τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση και τα μέτρα που στη συνέχεια λήφθηκαν για την άμβλυση του προβλήματος. Η ραγδαία εκροή καταθέσεων, η αποκοπή τους από τις διεθνείς αγορές και η καταγραφή μεγάλων απωλειών από το πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων εκτόξευσαν τις ζημιές του τραπεζικού τομέα, ιδιαίτερα το 2011.

Τα συνολικά έσοδα των τραπεζών εμφάνισαν συνολική μείωση 60,4% στη διάρκεια της εξαετίας, και μείωση καταθέσεων του ύψους των 38,4% (λόγω και της φυγής καταθέσεων στο εξωτερικό). Οι συνολικές χορηγήσεις συρρικνώθηκαν σε ποσοστό 37,2% και το Ενεργητικό μειώθηκε κατά 34%.

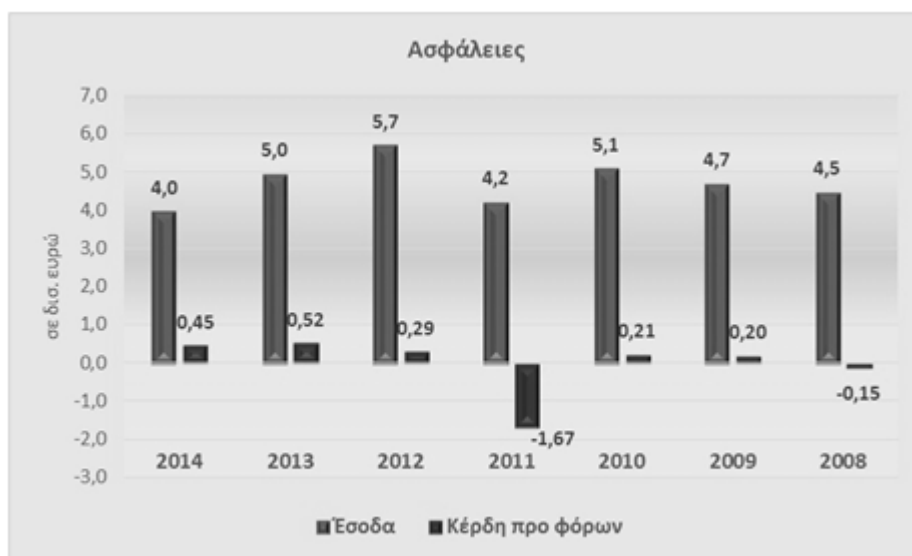

Διάγραμμα 23: Διαχρονική Εξέλιξη Εσόδων Τραπεζών για τα έτη 2008-2014. Πηγή: ICAP.

Διάγραμμα 24: Διαχρονική εξέλιξη απαιτήσεων και υποχρεώσεων τραπεζών για τα έτη 2008-2014. Πηγή: ICAP.

Αντίθετα, ο τομέας των ασφαλειών έδειξε αξιοσημείωτες αντοχές στην κρίση, σημειώνοντας κερδοφορία, έστω και οριακή, καθ' όλη την εξαετία, με εξαίρεση το 2011, όπου λόγω της συμμετοχής του κλάδου στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων PSI εμφάνισε ζημίες.

Διάγραμμα 25: Διαχρονική εξέλιξη των μεγεθών του ασφαλιστικού τομέα για τα έτη 2008-2014. Πηγή: ICAP.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε τον κλάδο της Ελεγκτικής και των Ορκωτών Λογιστών στον οποίο δραστηριοποιείται η εταιρεία που αποτελεί αντικείμενο της μελέτης περίπτωσης μας.

3.3 Οι Συνέπειες των Οικονομικών Διακυμάνσεων στις Ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα

Αυτή τη στιγμή στη χώρα μας δραστηριοποιούνται 46 ελεγκτικές εταιρείες. Από αυτές τις επιχειρήσεις πολλές ιδρύθηκαν μετά την απελευθέρωση ορισμένων διατάξεων που αφορούν στο επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή και την ίδρυση ελεγκτικής εταιρείας (το 2011).

Η οικονομική κρίση δημιούργησε προκλήσεις για τις επιχειρήσεις και αυξημένη ευθύνη για τις ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα, όσον αφορά τη βιωσιμότητα των εταιρειών. Σε αυτό το αντίξοο περιβάλλον, ο ορκωτός ελεγκτής καλείται, μεταξύ άλλων, να εκτιμήσει τη ικανότητα των εταιρειών να δημιουργήσουν επαρκείς χρηματοοικονομικούς πόρους, για να ανταπεξέλθουν σε υποχρεώσεις προς τράπεζες, προμηθευτές, φορολογικές αρχές και εργαζόμενους.

Όσον αφορά τις προκλήσεις για τις ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα, ο Ν.Βουνισιάς, Γενικός Διευθυντής της KPMG, αναφέρει ότι είναι παρόμοιες με αυτές των άλλων χωρών και συμπληρώνει πως «το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο έχει επιδράσει στον τρόπο λειτουργίας των ελεγκτικών εταιρειών, καθώς δίνεται πολύ μεγάλη σημασία στην ανεξαρτησία των ελεγκτικών εταιρειών και σε θέματα ποιότητας του ελέγχου. Κατά συνέπεια, οι ελεγκτικές εταιρείες αυξάνουν τις επενδύσεις τους σε θέματα εκπαίδευσης, αναζήτησης εξειδικευμένων στελεχών και αξιοποίησης της τεχνολογίας».

Ακόμη υπογραμμίζει πως «η μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ελεγκτικές εταιρείες είναι ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ τους, που σε συνδυασμό με τις πρόσφατες αλλαγές στη νομοθεσία που αφορούν στην υποχρεωτική αλλαγή των ελεγκτικών εταιρειών, οδήγησε και στη μείωση των αμοιβών του τακτικού ελέγχου. Επιπλέον, η οικονομική κρίση επηρέασε το ελεγκτικό έργο, καθώς προέκυψαν σύνθετα λογιστικά θέματα όπως ο υπολογισμός της εύλογης αξίας, η εκτίμηση απομείωσης των απαιτήσεων αλλά και η σωστή εφαρμογή της αρχής της συνέχισης της λειτουργίας των εταιρειών.

Σύμφωνα με την ICAP, οι συνολικές πωλήσεις των ελεγκτικών εταιρειών, αυξήθηκαν κατά 20% περίπου το 2012 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ το 2013 ο αυξητικός

ρυθμός επιβραδύνθηκε σημαντικά. Το 2014 ο κύκλος εργασιών των ελεγκτικών επιχειρήσεων κατέγραψε μείωση της τάξης του 6%. Η ιδιαίτερα δύσκολη οικονομική συγκυρία, τα προβλήματα ρευστότητας των επιχειρήσεων, η διεύρυνση του ανταγωνισμού στον κλάδο και η συνακόλουθη «πίεση» στις τιμές είναι οι βασικότεροι λόγοι της εξέλιξης αυτής.

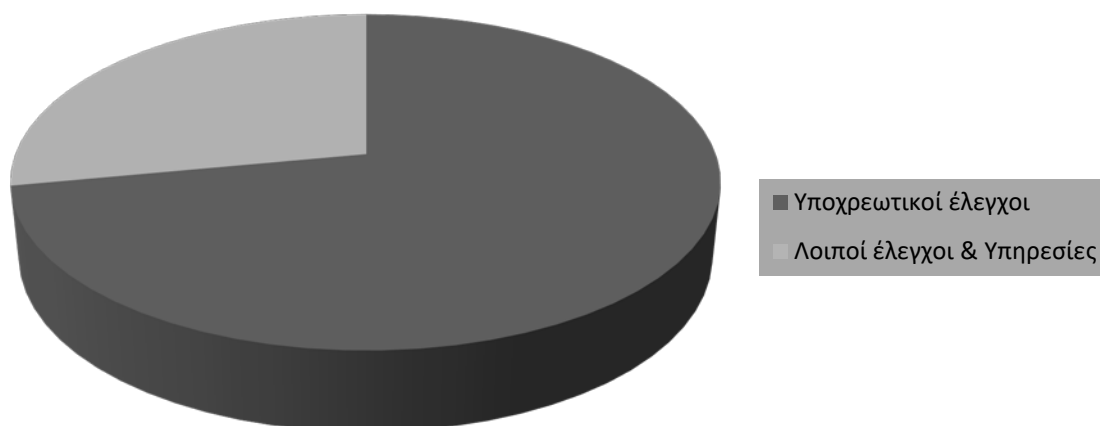
Συνολικές πωλήσεις ελεγκτικών εταιρειών (2010-2015)		
Έτος	Αξία	Μεταβολή
2010	186.000	-
2011	174.000	-6,50%
2012	209.000	20,10%
2013	220.000	5,30%
2014	207.000	-5,90%
2015*	205.000	-1,00%

Αξία σε € χιλ.
*Εκτίμηση
Πηγή: ICAP GROUP AE, Εκτιμήσεις Αγοράς

Πίνακας 7: Συνολικές πωλήσεις ελεγκτικών εταιρειών (2010-2015)

Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, η βασική πηγή εσόδων των ελεγκτικών εταιρειών είναι οι αμοιβές που προέρχονται από τους υποχρεωτικούς ελέγχους. Τα έσοδα που προέρχονται από τις υπηρεσίες υποχρεωτικών ελέγχων κάλυψαν το 72% περίπου των συνολικών πωλήσεων το 2014.

Διάρθρωση της εγχώριας αγοράς ελεγκτικών υπηρεσιών ανά κατηγορία (2014)

Διάγραμμα 26: Διάρθρωση της εγχώριας αγοράς ελεγκτικών υπηρεσιών ανά κατηγορία (2014)

Ο βαθμός συγκέντρωσης στον κλάδο είναι υψηλός δεδομένου ότι οι έξι (6) μεγαλύτερες εταιρείες κάλυψαν το 79% των συνολικών πωλήσεων το 2014. Αντίστοιχα, οι δέκα (10) μεγαλύτερες εταιρείες απέσπασαν το 87% των συνολικών εσόδων του κλάδου το ίδιο έτος.

Δείκτης συγκέντρωσης στον ελεγκτικό κλάδο (2014)	
n	CRn
n=6	~79,0%
n=10	~87,0%
<i>Πηγή: ICAP Group, Εκτιμήσεις αγοράς</i>	

Πίνακας 8: Δείκτης συγκέντρωσης στον ελεγκτικό κλάδο (2014)

Κεφάλαιο 4

Ο κλάδος της Ελεγκτικής και των Ορκωτών Λογιστών

4.1 Ο κλάδος της Ελεγκτικής

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τον κλάδο της Ελεγκτικής και των Ορκωτών Λογιστών, καθώς αντικείμενο της μελέτης περίπτωσης της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής αποτελεί η ΣΟΛ Α.Ε., μία ελεγκτική εταιρεία Ορκωτών Λογιστών που παρέχει υπηρεσίες ελέγχου, ως κύριο αντικείμενο.

Η Ελεγκτική είναι ένας κλάδος της Οικονομικής των επιχειρήσεων που πραγματεύεται τους γενικούς κανόνες, όρους και προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε οικονομική διαχείριση (Β.Λουμιώτης 2019: 13). Πιο συγκεκριμένα, ως επιστήμη εξετάζει το αντικείμενο και τους σκοπούς του ελέγχου, το υποκείμενο του ελέγχου (δηλ. τον ελεγκτή) και τις ελεγκτικές διαδικασίες.

Σύμφωνα με την Αμερικανική Εταιρεία Λογιστών, «έλεγχος είναι η συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων και δεδομένων με σκοπό την έκδοση γνώμης από έναν ανεξάρτητο και κάτοχο των απαιτούμενων προσόντων επαγγελματία σχετικά με το κατά πόσο οι υπό έλεγχο πληροφορίες ή δεδομένα έχουν παραχθεί σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια». Ο συγκεκριμένος ορισμός είναι γενικός και περιλαμβάνει πολλές κατηγορίες ελέγχων.

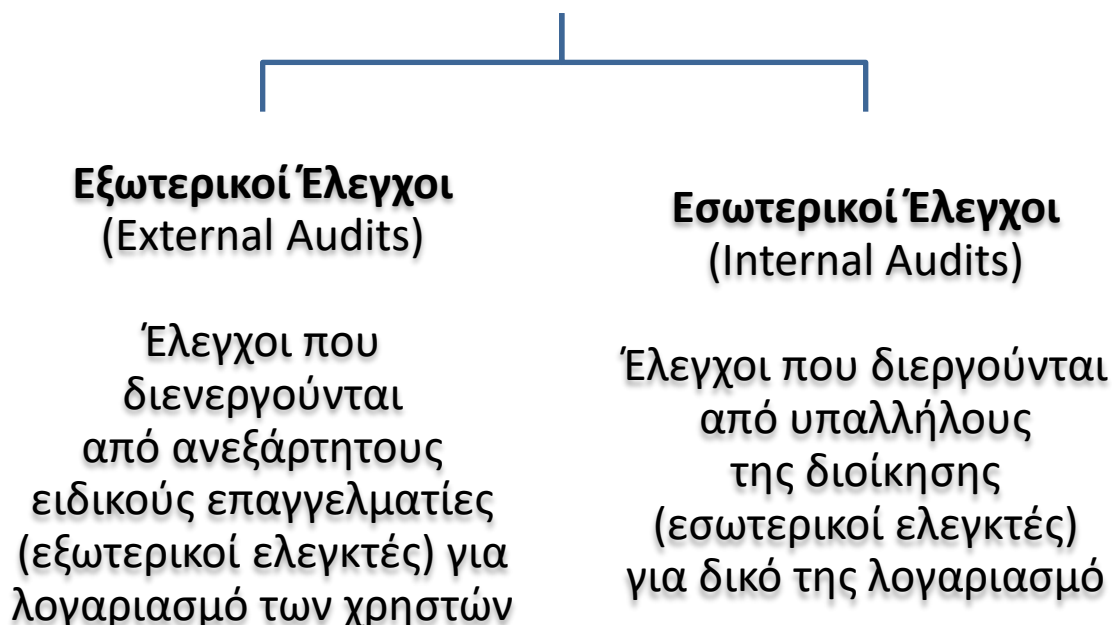
Οι προς έλεγχο πληροφορίες μπορούν να προκύπτουν από οποιοδήποτε νομικό και φυσικό πρόσωπο π.χ. Ανώνυμες Εταιρείες, Οργανισμό ή Ίδρυμα και ατομικές επιχειρήσεις, αλλά βασική προϋπόθεση για τη διενέργεια ελέγχου είναι οι πληροφορίες αυτές να απεικονίζονται λογιστικώς σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες της Λογιστικής. Γενικά, ο έλεγχος αποσκοπεί στο να διαπιστώσει εάν οι προς έλεγχο

πληροφορίες έχουν προκύψει με βάση καθορισμένα κριτήρια. Στην περίπτωση των επιχειρήσεων, το σύνηθες αντικείμενο ελέγχου είναι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των ελεγχόμενων εταιρειών που έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, δηλαδή τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) ή τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ) και σκοπός του ελέγχου είναι η διατύπωση γνώμης εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις μίας εταιρείας εμφανίζουν ή όχι ακριβοδίκαια την εικόνα της περιουσιακής κατάστασής της κατά την ημερομηνία κλεισίματος του Ισολογισμού και των αποτελεσμάτων εργασιών για τη χρήση που έληξε την ίδια ημερομηνία σύμφωνα με το εφαρμοζόμενο λογιστικό πλαίσιο. Βέβαια, ενώ στο παρελθόν ο έλεγχος επικεντρωνόταν στο λογιστικό σύστημα και στα λογιστικά αρχεία σήμερα επικεντρώνεται στην ίδια την οικονομική μονάδα και όχι μόνο στις οικονομικές καταστάσεις. Με βάση τη γνώση αυτή καθορίζονται οι κατάλληλες ελεγκτικές διαδικασίες, για να επιτευχθεί ο σκοπός του ελέγχου με την οικονομικότερη και αποτελεσματικότερη μέθοδο.

Οι έλεγχοι που διενεργούνται σε κάθε οικονομική μονάδα διακρίνονται ανάλογα με την έκτασή τους σε γενικούς και ειδικούς, ανάλογα με το σκοπό τους σε προληπτικούς και κατασταλτικούς και ανάλογα με τη διάρκεια τους σε μόνιμους, υποχρεωτικούς και έκτακτους. Τέλος, όπως φαίνεται από το παρακάτω διάγραμμα, ανάλογα με το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο διακρίνονται σε εξωτερικούς (external audit) που διενεργούνται από ανεξάρτητους ειδικούς επαγγελματίες (τους εξωτερικούς ελεγκτές) για λογαριασμό των χρηστών και εσωτερικούς (internal audit) που διενεργούνται από υπαλλήλους της διοίκησης (τους εσωτερικούς ελεγκτές) για δικό της λογαριασμό (B. Λουμιώτης 2019:34).

Έλεγχοι χρηματοοικονομικών πληροφοριών

Διάγραμμα 27: Είδη ελέγχου με βάση το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο.

Έτσι, ο ελεγκτής ανάλογα με την εξάρτησή του από την οικονομική μονάδα που ελέγχει και τον ειδικότερο σκοπό της εργασίας του διακρίνεται σε εσωτερικό ελεγκτή (internal auditor) και εξωτερικό ελεγκτή (external auditor).

4.2 Αναγκαιότητα οικονομικού ελέγχου

Όλες οι επιχειρήσεις εταιρικής μορφής πρέπει να υπάγονται στον τακτικό έλεγχο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, γιατί ο έλεγχος προσδίδει αξιοπιστία στα δεδομένα των οικονομικών καταστάσεων, διευκολύνοντας ουσιαστικά την ομαλή λειτουργία της ελεύθερης αγοράς. Ο Έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές αποτελεί εγγύηση ότι έχουν καταρτισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της εμπορικής νομοθεσίας (κωδ. Ν. 2190/1920, Ν. 3190/1955 κ.λπ.) και απεικονίζουν «με απόλυτη σαφήνεια την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσεως της εταιρείας». Οι ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ομαλή λειτουργία της ελεύθερης αγοράς, καθώς σε αυτές βασίζονται κυρίως οι τράπεζες για τη

χρηματοδότηση των επιχειρήσεων και οι συναλλασσόμενες επιχειρήσεις για την παροχή πιστώσεων στους πελάτες τους. Αντιθέτως, για τις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών που δεν υπάγονται σε έλεγχο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών δεν υπάρχει καμία διαβεβαίωση για τον τρόπο κατάρτισής τους και γενικά για το περιεχόμενό τους. Οι λογιστικές αλχημείες είναι σύνηθες φαινόμενο, κυρίως σε εταιρείες που η οικονομική κατάσταση αρχίζει να επιδεινώνεται. Είναι, όμως, σοβαρότατες οι επιπτώσεις από αυτές τις οικονομικές καταστάσεις. Εάν ληφθεί υπόψη ότι στην Ελλάδα «οι μικρές επιχειρήσεις», με ετήσιο κύκλο εργασιών κάτω των 8.000.000 €, αποτελούν την πλειοψηφία των εταιρειών, είναι προφανές το μέγεθος των δυσμενών επιπτώσεων στο συναλλακτικοπαραγωγικό και χρηματοπιστωτικό κύκλωμα της ελεύθερης αγοράς και γενικότερα στην οικονομική ανάπτυξη.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη το μέτρο κατά της φοροδιαφυγής, από τη χρήση 2011 με το άρθρο 82 Ν.2238/94, (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 65Α Ν.4174/2013), οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές και οι ελεγκτικές εταιρείες, στις επιχειρήσεις των οποίων ελέγχουν υποχρεωτικά τις οικονομικές καταστάσεις, διενεργούν παράλληλα το φορολογικό έλεγχο και εκδίδουν ειδικό φορολογικό πιστοποιητικό. Το πιστοποιητικό αυτό με το άρθρο 56 του Ν.4410/2016 για τις χρήσεις που αρχίζουν από 01/01/2016 και μετά είναι προαιρετικό.

4.3 Οι Ορκωτοί Ελεγκτές

Οι επαγγελματίες που διενεργούν τους κατά νόμο εξωτερικούς ελέγχους των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων ανήκουν στο ελεγκτικό επάγγελμα, η λειτουργία του οποίου ρυθμίζεται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, από το νόμο σε όλες τις χώρες.

Το σπουδαιότερο έργο του εξωτερικού ελεγκτή είναι η διενέργεια ουσιαστικού και αντικειμενικού ελέγχου με βάση τις κείμενες διατάξεις και τους κανόνες της Ελεγκτικής για να πληροφορήσει το πλήθος των ενδιαφερόμενων όπως μετόχους, πιστωτές, Κράτος κλπ. εάν οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας (ή οποιασδήποτε οικονομικής μονάδας) εμφανίζουν την αληθινή και πραγματική εικόνα της χρηματοοικονομικής κατάστασης της συγκεκριμένης εταιρείας και των αποτελεσμάτων της. Δηλαδή έχει σκοπό να διαπιστώσει εάν από τις οικονομικές καταστάσεις προκύπτει ένα πραγματικό «δελτίο υγείας» της εταιρείας (Θ. Γρηγοράκος 2017: 58).

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής είναι ο εξωτερικός ελεγκτής που, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας, οφείλει κατά τη διάρκεια της χρήσης να παρακολουθεί τη λογιστική και διαχειριστική κατάσταση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας. Γι' αυτό το λόγο έχει το δικαίωμα απρόσκοπτης πρόσβασης σε οποιοδήποτε βιβλίο, λογαριασμό ή έγγραφο καθώς και στα πρακτικά του Δ.Σ. και των Γενικών Συνελεύσεων. Ο ελεγκτής έχει το δικαίωμα να ζητάει πληροφορίες κι εξηγήσεις που θεωρεί απαραίτητες για τη διενέργεια του ελέγχου από το Διοικητικό Συμβούλιο ή αντίστοιχο διοικητικό όργανο και από κάθε αρμόδιο πρόσωπο που έχει αναλάβει την τήρηση ή φύλαξη των λογιστικών στοιχείων ή αρχείων. Επίσης, είναι υποχρεωμένος να προβαίνει σε αναγκαίες υποδείξεις προς το Διοικητικό Συμβούλιο και να παρίσταται στη Γενική Συνέλευση για να παρέχει οποιοσδήποτε πληροφορίες σχετικές με τον έλεγχο του ζητηθούν.

Ο εξωτερικός ελεγκτής δεν εξετάζει τη σκοπιμότητα των ενεργειών της διοίκησης αλλά περιορίζεται στον έλεγχο της ορθής σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το εφαρμοστέο λογιστικό πλαίσιο και νομοθεσία και στην επαλήθευση της πληρότητας και νομιμότητας των δικαιολογητικών που στηρίζουν τις συναλλαγές της ελεγχόμενης οντότητας.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής είναι ανεξάρτητος από την οντότητα που ελέγχει και συνεπώς δεν επηρεάζεται από τη Διοίκησή της. Έτσι, διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της επαγγελματικής του γνώμης, ο έλεγχος του αποκτά το απαραίτητο κύρος και το πόρισμα του θεωρείται αντικειμενικό. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, για να μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις απαιτήσεις του επαγγέλματός του πρέπει να έχει ανεπίληπτο ήθος και ακέραιο χαρακτήρα καθώς και αυξημένα προσόντα, όπως άρτια επιστημονική κατάρτιση, άριστη γνώση και εμπειρία στη Λογιστική και Ελεγκτική Επιστήμη και επαγγελματική κρίση. Μάλιστα, σύμφωνα με τον «Κώδικα Δεοντολογίας των Επαγγελματιών Ελεγκτών» της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (IFAC), ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής οφείλει να επιδεικνύει κατά την εκτέλεση του έργου του ακεραιότητα, αντικειμενικότητα, επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια, εχεμύθεια και επαγγελματική συμπεριφορά.

Το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή διέπεται από συγκεκριμένες νομοθεσίες και κανονισμούς. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του Ν.4449/2017, οι Ορκωτοί

Ελεγκτές Λογιστές και οι ελεγκτικές εταιρείες, διενεργούν τον υποχρεωτικό έλεγχο των ατομικών και ενοποιημένων καταστάσεων που προβλέπονται από τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Εθνικό Δίκαιο, ή διενεργείται οικειοθελώς, καθώς και οποιασδήποτε φύσης και έκτασης ελεγκτική εργασία που προβλέπεται από την υφιστάμενη νομοθεσία.

4.4 Ιστορική εξέλιξη του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα μέχρι το 1955 δεν γινόταν κανένας ουσιαστικός έλεγχος επί των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και των λοιπών οικονομικών μονάδων, λόγω ανυπαρξίας οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος. Μέχρι τη σύσταση και λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών το έτος 1957, ο έλεγχος που προβλεπόταν από τις διατάξεις του κωδ. νόμου 2190/1920 «περί ανωνύμων εταιρειών» για τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των ανώνυμων εταιρειών ήταν τελείως τυπικός. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι ελεγκτές δεν ήταν επαγγελματίες ελεγκτές και ο νόμος δεν απαιτούσε κανένα συγκεκριμένο προσόν αλλά και ότι οι ελεγκτές διορίζονταν και αμείβονταν από τη Διοίκηση της εταιρείας και συνεπώς υπήρχε μεγάλη εξάρτηση του ελεγκτή από τον ελεγχόμενο.

Η Πολιτεία για να οργανώσει έναν ουσιαστικό διαχειριστικό έλεγχο στις ανώνυμες εταιρείες, με το Ν.Δ 3329/1955 σύστησε το Σώμα Ορκωτών Λογιστών, το οποίο άρχισε να λειτουργεί από τις 19.11.1956 και στο οποίο, σταδιακά, ανέθεσε τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων των μεγάλων (αρχικά) και μικρομεσαίων (αργότερα) ανώνυμων εταιρειών. Με το Ν.Δ 3329/1955 και το τροποποιητικό Ν.Δ. 4107/1960, απαγορεύθηκε ρητά οποιαδήποτε ανάμειξη του Ορκωτού Λογιστή στο διορισμό του ως ελεγκτή και στον καθορισμό της αμοιβής του ελέγχου (άρθρα 2 και 14 Ν.Δ 3329/1955) και θεσπίστηκαν αυστηρές προϋποθέσεις ως προς το ανεπίληπτο του ήθους, την ακεραιότητα του χαρακτήρα, την αναμφισβήτητη αρετή αλλά και υψηλά τυπικά και ουσιαστικά προσόντα (άρθρο 10 Ν.Δ. 3329/1955 και άρθρο 2 Β.Δ 737/1961). Επίσης, με το άρθρο 13 του Ν.Δ 3329/1955 θεσπίστηκαν αυστηρότατες διατάξεις ασυμβίβαστου του λειτουργήματος του Ορκωτού Λογιστή προς οποιοδήποτε άλλο επάγγελμα και οποιαδήποτε έμμισθο ή άμισθο υπηρεσία, ώστε να αποκλείεται η δημιουργία σχέσεων που θα δύνανται να επηρεάσουν το έργο του. Μάλιστα, απαγόρευε τη χρησιμοποίηση

του ίδιου Ορκωτού Λογιστή ως ελεγκτή της ίδιας επιχειρήσεως για περίοδο μεγαλύτερη της 5ετίας.

Με αυτά τα μέτρα, τα οποία εισηγήθηκαν Άγγλοι Ορκωτοί Λογιστές που τα πρώτα χρόνια ήταν Τεχνικοί Σύμβουλοι του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, εξασφαλίστηκε απόλυτα η ανεξαρτησία της επαγγελματικής γνώμης του Ορκωτού Λογιστή και καταρτίστηκαν πρότυπα ελεγκτικής, τα οποία βασίζονταν κυρίως στα Αγγλικά ελεγκτικά πρότυπα. Τα πρότυπα αυτά αναθεωρήθηκαν το έτος 1979 και προσαρμόστηκαν στις βασικές αρχές των διεθνών ελεγκτικών προτύπων καθώς και στις ειδικές απαιτήσεις της Ελληνικής νομοθεσίας περί εταιρειών. Το έτος 1988, η Ελληνική νομοθεσίας περί ελεγκτών και ελεγκτικού επαγγέλματος προσαρμόστηκε στις διατάξεις της 8ης κοινοτικής Οδηγίας 84/253/ΕΟΚ και το 1991 επικράτησε η άποψη ότι πρέπει και στην Ελλάδα να υιοθετηθεί η μορφή οργάνωσης που επικρατούσε στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή σε εμπορικές ελεγκτικές εταιρείες.

Στην περίοδο από το 1993 και μετά, καταργήθηκε αυτή η μορφή οργάνωσης του Σώματος Ορκωτών Λογιστών και δημιουργήθηκαν ελεγκτικές εταιρείες. Με το άρθρο 75 του νόμου 1969/1991 και το Π.Δ 226/1992 «περί συστάσεως, οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή», του οποίου οι διατάξεις εφαρμόστηκαν από 14.7.1993, καταργήθηκαν οι προηγούμενες διατάξεις περί Σώματος Ορκωτών Λογιστών και ορίστηκαν οι κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας της νέας μορφής του ελεγκτικού επαγγέλματος σε εμπορικές ελεγκτικές εταιρείες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση για να αντιμετωπίσει τις δημόσιες επικρίσεις κατά της αποτελεσματικότητας και αντικειμενικότητας των διενεργούμενων ελέγχων, προέβη στην κατάρτιση της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ (L157/9.6.2006) «για τους υποχρεωτικούς ελέγχους των ετήσιων και ενοποιημένων λογαριασμών», σε αντικατάσταση της αρχικής 8ης (84/253/ΕΟΚ) Οδηγίας. Η νέα 8η Οδηγία 2006/43 (ΕΚ) «για τους υποχρεωτικούς ελέγχους», ουσιαστικά προβλέπει μόνο πρόσθετες υποχρεώσεις για τον ελεγκτή και αυξημένες κυρώσεις για την παράβασή τους ενώ περιλαμβάνει και την επιβαλλόμενη υποχρέωση οργάνωσης «Δημόσιας Αρχής Εποπτείας». Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις των άρθρων 29 και 32 της Οδηγίας, η επιλογή των προσώπων διοίκησης της Αρχής Δημόσιας Εποπτείας και των προσώπων διενέργειας ελέγχων διασφάλισης ποιότητας

πρέπει να γίνεται με αυστηρώς ανεξάρτητη, αντικειμενική και διαφανή διαδικασία. Στην §4 του άρθρου 32 της Οδηγίας ορίζεται ρητά ότι η Αρχή Δημόσιας Εποπτείας μόνο εποπτεύει την εκτέλεση των πράξεων και δεν επιτρέπεται να εκτελεί η ίδια πράξεις διοικητικές.

Με το Ν. 3693/2008 υιοθετήθηκαν στο σύνολό τους οι διατάξεις του Ν. 3148/2003 περί σύστασης της ΕΛΤΕ, οι οποίες δεν συμβαδίζουν σε κανένα σημείο με τις διατάξεις της Οδηγίας και ορίστηκε ως αρμόδια η ΕΛΤΕ για την εκτέλεση διαφόρων διοικητικών πράξεων, όπως τη χορήγηση επαγγελματικής άδειας σε νόμιμους ελεγκτές και σε ελεγκτικά γραφεία και την τήρηση δημόσιου μητρώου (Μητρώο Ελεγκτών) για την ανάκληση της επαγγελματικής άδειας.

Κεφάλαιο 5

Μελέτη Περίπτωσης:

Η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε.

5.1 Το επιχειρηματικό προφίλ της ΣΟΛ Α.Ε.

Η ΣΟΛ Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη εταιρεία Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών της Ελλάδας. Παρέχει ελεγκτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες υψηλού επιπέδου σε ένα διευρυμένο δίκτυο οργανισμών και επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, διατηρώντας εθνικές και διεθνείς συνεργασίες. Μάλιστα, έχει παγκόσμια παρουσία σε 5 ηπείρους με το δίκτυο της Crowe Global, το 8ο μεγαλύτερο διεθνές δίκτυο ανεξάρτητων εταιρειών παροχής λογιστικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Στελεχώνεται από το μεγαλύτερο αριθμό Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και ελεγκτών των υπολοίπων βαθμίδων που λειτουργούν στην Ελλάδα, δηλαδή 341 Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές και 600 ελεγκτές, μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.) εγγεγραμμένα στα μητρώα του και στα μητρώα της ΕΛΤΕ και μέλη του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος. Μάλιστα, η ΣΟΛ Α.Ε. είναι πολυμετοχική Ανώνυμη εταιρεία που αποτελείται από ισότιμους μετόχους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές με δικαίωμα υπογραφής.

Η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. έχει έδρα στην πόλη των Αθηνών κι άλλα 7 Υποκαταστήματα σε Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Λάρισα, Πάτρα, Κέρκυρα, Ιωάννινα και Καβάλα. Αξιοποιεί το επιστημονικό δυναμικό των τοπικών κοινωνιών, έχει σημαντική παρουσία στην απασχόληση και στον κοινωνικό ρόλο των οικονομικών επιστημών και αποδεικνύεται, από την ίδρυσή της, ηγέτιδα του χώρου, συνδυάζοντας τα χαρακτηριστικά και τα προσόντα των μελών της.

Τα μέλη της κατά καιρούς συμμετείχαν και συμμετέχουν σε:

- Αρμόδιες Επιτροπές του Υπουργείου Οικονομικών, άλλους οικονομικούς τομείς του κρατικού μηχανισμού και Ομάδες Εργασίας, όπως το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο, τα Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια, τα Εθνικό Συμβούλιο Λογιστικής και το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών.
- Ως εκπρόσωποι του ΥΠΕΘΟ στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου της ΕΟΚ σε επίπεδο εμπειρογνομώνων, για την επεξεργασία των κοινοτικών οδηγιών του δίκαιου των εταιρειών (4ης, 7ης, 8ης, 2006/43/ΕΚ, 2014/56/ ΕΕ κ.λπ.).
- Στις Νομοπροπαρασκευαστικές Επιτροπές των Υπουργείων Οικονομίας και Οικονομικών για την προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στο κοινοτικό δίκαιο και στην Επιτροπή αναμόρφωσης του Κ.Β.Σ. κ.λπ.
- Σε όλα τα Διοικητικά και Επιστημονικά όργανα του ΣΟΕΛ και του Ινστιτούτου Εκπαίδευσης του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΙΕΣΟΕΛ), αλλά και στο Δ.Σ. του Ελληνικού Ινστιτούτου κατά της Απάτης.
- Στο Δ.Σ. της Ομοσπονδίας Ορκωτών Λογιστών της Μεσογείου (Fédération des Experts Comptables Méditerranéens – FCM), στην Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Committee - IASC), στη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (International Federation of Accountants - IFAC) και στην Ομοσπονδία Ορκωτών Λογιστών της Ευρώπης (Fédération des Experts Comptables Européens - F.E.E).

Τέλος, συνεργάζεται με τα ανώτατα εκπαιδευτικά οικονομικά ιδρύματα της χώρας, το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και όλες τις μεγάλες πολυεθνικές ελεγκτικολογιστικές εταιρείες σε κοινούς ελέγχους των μεγαλύτερων οικονομικών ομίλων της χώρας.

5.1.1 Ιστορική εξέλιξη της ΣΟΛ Α.Ε.

Αναπτύσσοντας στρατηγικές εθνικές αλλά και διεθνείς συνεργασίες, η ΣΟΛ Α.Ε. συγκαταλέγεται ανάμεσα στις μεγαλύτερες εθνικές εταιρείες Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών της Ευρώπης με μέλη που την οδήγησαν σε μια σπουδαία πορεία για περισσότερα από 60 έτη.

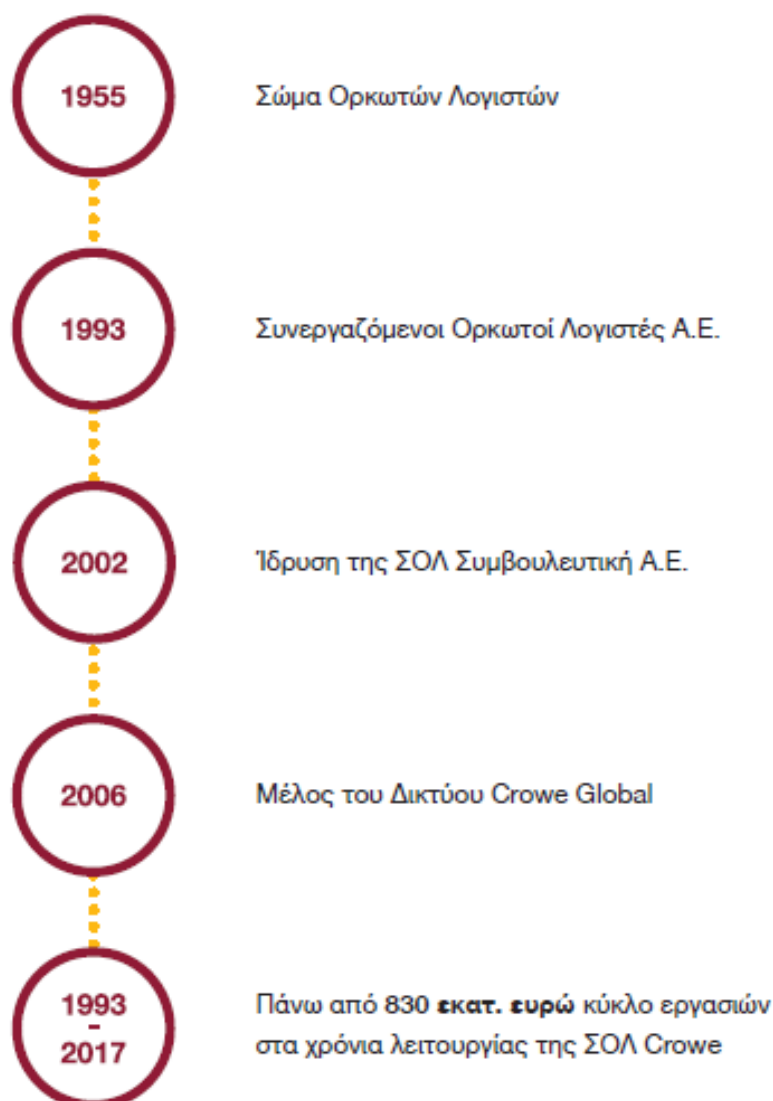
Η εταιρεία ιδρύθηκε στις 29 Απριλίου 1993, από τη συντριπτική πλειοψηφία των μελών του Σώματος Ορκωτών Λογιστών «ΣΟΛ», με σκοπό τη συνέχιση και την επέκταση της

δραστηριότητας που άσκησε από το 1955 το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΛ), ως ο αποκλειστικός φορέας του αναγνωρισμένου ελεγκτικολογιστικού επαγγέλματος.

Το 2002, η ΣΟΛ Α.Ε. προέβη στη διεύρυνση των υπηρεσιών της, ιδρύοντας τη ΣΟΛ Συμβουλευτική Α.Ε. με κύριο αντικείμενο την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και πιο συγκεκριμένα συμβουλευτικών, χρηματοοικονομικών, φορολογικών και λογιστικών υπηρεσιών, διατηρώντας δική της ανεξάρτητη έδρα στο Κολωνάκι.

Το 2006 έγινε μέλος του δικτύου της Crowe Horwath International, ενός εκ των 10 κορυφαίων διεθνών δικτύων ανεξάρτητων εταιρειών παροχής λογιστικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Το παρακάτω σχήμα απεικονίζει αυτή την ιστορική εξέλιξη της ΣΟΛ Α.Ε.

Το 2018 ο Όμιλος μετονομάστηκε σε ΣΟΛ Crowe.

Σήμερα, οι 341 Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές της ΣΟΛ Α.Ε. αποτελούν πάνω από το 36% του συνόλου του κλάδου της χώρας, ενώ στην εταιρεία απασχολείται το 25% των ελεγκτών όλων των βαθμίδων του μητρώου του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Η εταιρεία διαθέτει το μεγαλύτερο δίκτυο υποκαταστημάτων και συνεργατών στην Ελλάδα, με παρουσία σε οκτώ πόλεις της χώρας, ενώ απασχολεί 650 έμπειρα στελέχη σε όλο το εύρος των υπηρεσιών της.

Με 25 πλέον χρόνια λειτουργίας, η ΣΟΛ Α.Ε. αποτελεί την μεγαλύτερη εταιρεία Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και Συμβούλων Επιχειρήσεων στην Ελλάδα, αναπτύσσοντας την επιχειρηματική της δραστηριότητα, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

5.1.2 Οι υπηρεσίες που παρέχει η ΣΟΛ Α.Ε.

Ανάμεσα σε 45 ελληνικές και πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρείες, που λειτουργούν στην Ελλάδα, η ΣΟΛ Α.Ε. ελέγχει ή παρέχει επιστημονικές, λογιστικές και φορολογικές υπηρεσίες συμβούλου σε περισσότερες από 4.000 επιχειρήσεις του Δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα.

Παρέχει επαγγελματικές υπηρεσίες ελέγχου και επισκόπησης οικονομικών καταστάσεων, λογιστικές και φορολογικές συμβουλές και υπηρεσίες, υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, καθώς και λοιπές εξειδικευμένες υπηρεσίες. Πιο συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες που παρέχει η ΣΟΛ Α.Ε. είναι οι εξής:

- Ετήσιοι τακτικοί & εξαμηνιαίοι έλεγχοι ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων οντοτήτων δημόσιου συμφέροντος
- Λοιποί ετήσιοι τακτικοί & εξαμηνιαίοι έλεγχοι ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων
- Έλεγχοι για τη χορήγηση φορολογικού πιστοποιητικού
- Προαιρετικοί έλεγχοι
- Διαχειριστικοί έλεγχοι - οργανώσεις, εκτιμήσεις, σεμινάρια, λοιπά
- Εκκαθαρίσεις & δικαστικές πραγματογνωμοσύνες
- Μετατροπές – συγχωνεύσεις - απορροφήσεις του Ν. 2166
- Αποτίμηση επιχειρήσεων, συγχωνεύσεων και εξαγορών και
- Υπηρεσίες εκτίμησης ειδικών ελεγκτικών έργων.

Με τη συνδρομή των εξειδικευμένων συνεργατών της (Επιστημονικό Συμβούλιο, Τεχνικό Γραφείο, Φορολογική Επιτροπή, Ποιοτικός Έλεγχος, Νομικοί Σύμβουλοι), η ΣΟΛ Α.Ε. παρέχει, επίσης, ειδικές υπηρεσίες που αφορούν σε:

- Έργα δέουσας επιμέλειας (due diligence) στο πλαίσιο υλοποίησης συναλλαγών, εξαγορών και συγχωνεύσεων επιχειρήσεων συνολικά ή κλάδων
- Έργα επισκόπησης και αξιολόγησης συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και μοντέλων εταιρικής διακυβέρνησης
- Ειδικά ελεγκτικά έργα επί εποπτικών αναφορών τραπεζικών ιδρυμάτων και ασφαλιστικών εταιρειών
- Ειδικά έργα πραγματογνωμοσύνης στο πλαίσιο νομικών διενέξεων επί επιχειρηματικών και οικονομικών ζητημάτων
- Ειδικά έργα εξέτασης οικονομικής απάτης
- Ειδικά έργα υποστήριξης ή ελέγχου επί φορολογικών και λογιστικών θεμάτων.

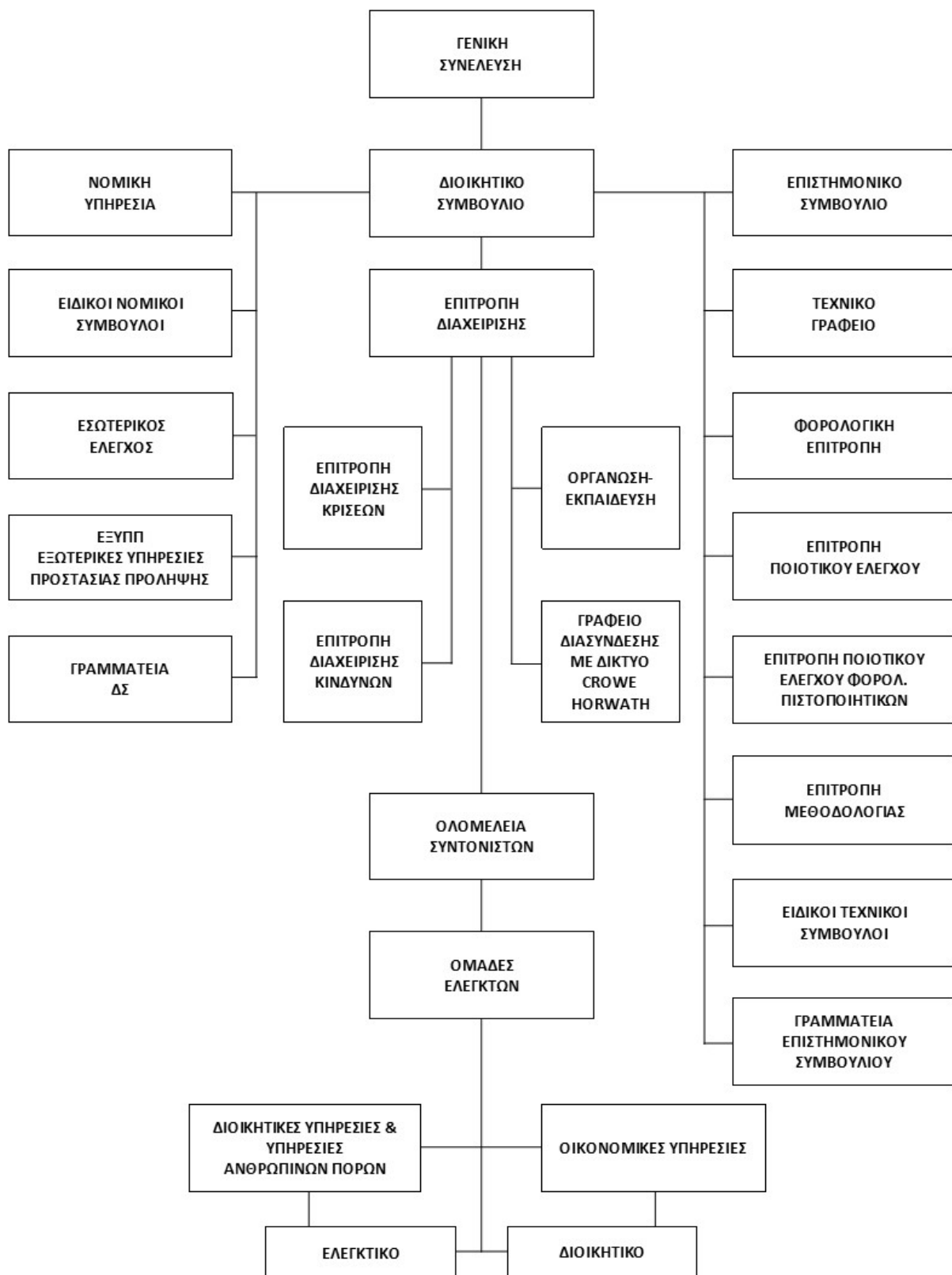
5.1.3 Οργανωτική Δομή της ΣΟΛ Α.Ε.

Η εταιρεία διοικείται από εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο εκλέγεται κάθε τρία χρόνια το μήνα Δεκέμβριο, από την Έκτακτη Εκλογική Γενική Συνέλευση των Μετόχων. Το Δεκέμβριο του 2017 το νέο Διοικητικό Συμβούλιο που ανέδειξε η Έκτακτη Εκλογική Γενική Συνέλευση, συγκροτήθηκε σε Σώμα ως εξής:

- Παπαρίδης Ευστράτιος Πρόεδρος
- Αλαμάνος Παναγιώτης Διευθύνων Σύμβουλος
- Αγγελίδη Εύα Α΄ Αντιπρόεδρος
- Παπακανδεράκης Σταύρος Β΄ Αντιπρόεδρος
- Σταματίου Γεώργιος Γ΄ Αντιπρόεδρος
- Αντωνάκης Θεόδωρος Μέλος
- Κουτσουλέντης Βασίλειος Μέλος
- Κυριακόπουλος Ανδρέας Μέλος
- Τσαραμανίδης Γρηγόριος Μέλος

Λόγω του πολυάριθμου ελεγκτικού δυναμικού της ΣΟΛ Α.Ε. και της πολυποικιλότητας των θεμάτων που αντιμετωπίζει, ενισχύεται και με τη λειτουργία μιας σειράς υπηρεσιών, επιτροπών κ.λπ., που λειτουργούν εκτός του συνημμένου οργανογράμματος (Επιτροπή Εφαρμογής Μηχανογραφικών Προγραμμάτων Ελέγχου, CCH – AUDIT CONTROL, Επιτροπή Ηλεκτρονικών Συστημάτων & Μηχανογραφικών Εφαρμογών κ.λπ.).

Στη ΣΟΛ Α.Ε. υπό την αιγίδα του Διοικητικού Συμβουλίου λειτουργούν 68 άτομα Διοικητικού Προσωπικού που καλύπτουν τις Διοικητικές Υπηρεσίες, τις υπηρεσίες Ανθρώπινων Πόρων και τις Οικονομικές Υπηρεσίες. Το οργανόγραμμα της ΣΟΛ Α.Ε. παρουσιάζεται διαγραμματικά στην επόμενη σελίδα.

5.1.4 Χρηματοοικονομικές πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση της ΣΟΛ Α.Ε.

Η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό του συνολικού κύκλου εργασιών του κλάδου της στον υποχρεωτικό οικονομικό έλεγχο των επιχειρήσεων και πάνω από 100.000 ώρες ελέγχου το μήνα.

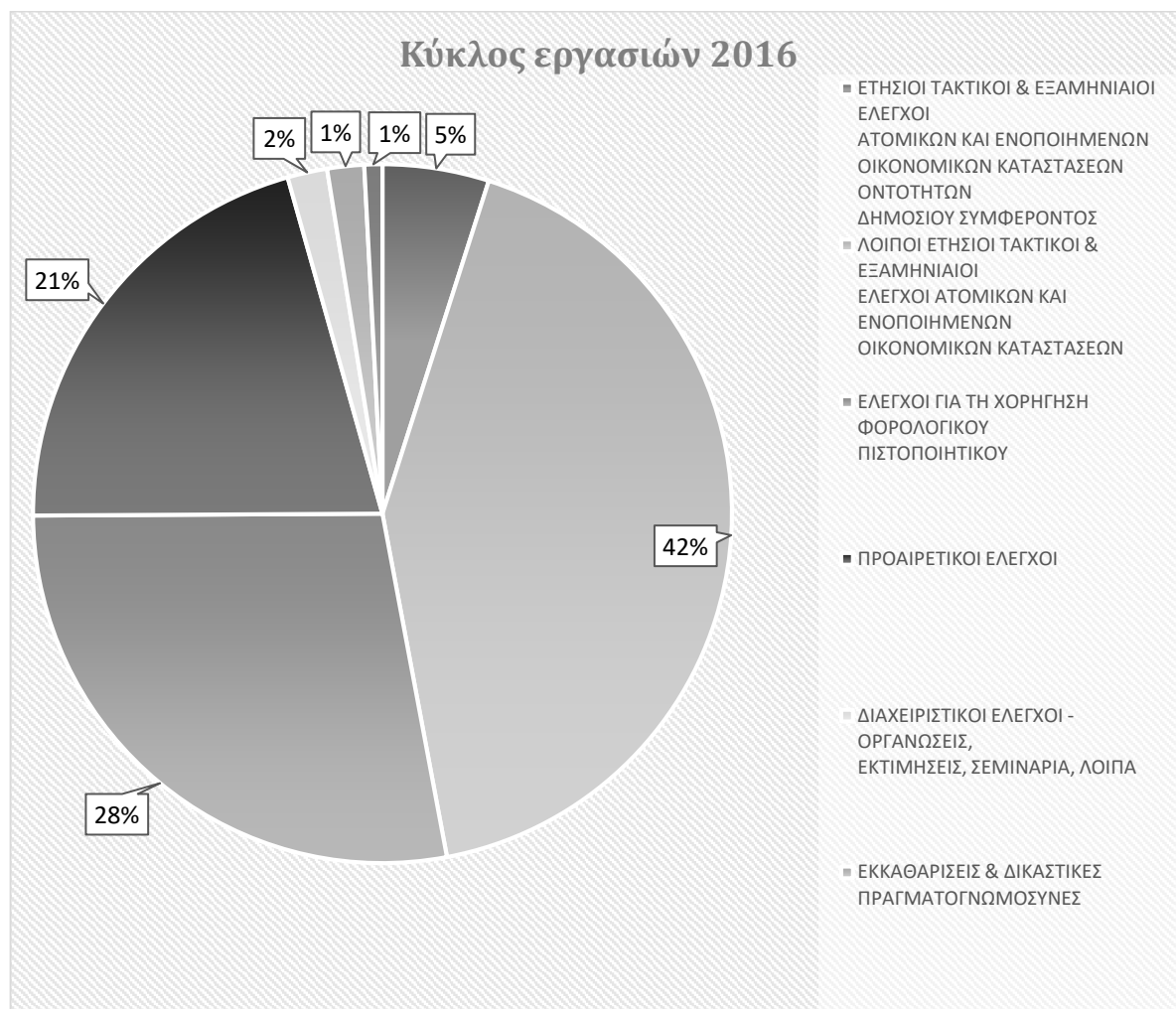
Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση Διαφάνειας της ΣΟΛ Α.Ε., ο κύκλος εργασιών της για τις χρήσεις ανά κατηγορία εσόδων αναλύεται ως εξής:

A/A	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΣΟΔΟΥ ΠΟΣΑ ΣΕ €	2017	2016
1	ΕΤΗΣΙΟΙ ΤΑΚΤΙΚΟΙ & ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΟΝΤΟΤΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ	1.736.765	1.743.122
2	ΛΟΙΠΟΙ ΕΤΗΣΙΟΙ ΤΑΚΤΙΚΟΙ & ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	14.424.335	14.912.361
3	ΕΛΕΓΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ	8.732.303	9.867.610
4	ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ	6.136.402	7.332.916
5	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ - ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ, ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ, ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ, ΛΟΙΠΑ	469.584	650.605
6	ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΙΣ & ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΣΥΝΕΣ	495.858	603.273
7	ΜΕΤΑΤΡΟΠΕΣ- ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ-ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΕΙΣ Ν 2166	339.135	294.837
	ΣΥΝΟΛΟ	32.334.382	35.404.724

Πίνακας 9: Κύκλος εργασιών ανά κατηγορία εσόδου της ΣΟΛ Α.Ε.

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι ο κύκλος εργασιών της ΣΟΛ Α.Ε. για το 2017 παρουσιάζει μικρή μείωση σε σχέση με το 2016. Το ίδιο συμβαίνει σε όλες τις κατηγορίες εσόδων για το 2017 σε σύγκριση με το 2016. Βέβαια, οι δύο κύριες κατηγορίες εσόδων της, δηλαδή έσοδα από ετήσιους τακτικούς και εξαμηνιαίους ελέγχους ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων οντοτήτων δημοσίου συμφέροντος και έσοδα

από λοιπούς ετήσιους τακτικούς και εξαμηνιαίους ελέγχους ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων παρουσιάζουν ανεπαίσθητη διαφορά.

Διάγραμμα 28: Κύκλος εργασιών ανά κατηγορία εσόδου της ΣΟΛ Α.Ε.-2016

Διάγραμμα 29 :Κύκλος εργασιών ανά κατηγορία εσόδου της ΣΟΛ Α.Ε.-2017

Από τα παραπάνω διαγράμματα (πίτες) για το 2016 και το 2017 παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων της εταιρείας προέρχονται, κατά κύριο λόγο, από τους ετήσιους τακτικούς και εξαμηνιαίους ελέγχους ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων οντοτήτων δημοσίου συμφέροντος και, δευτερευόντως, από λοιπούς ετήσιους τακτικούς και εξαμηνιαίους ελέγχους ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Ως ποσοστό εσόδων επί του κύκλου εργασιών της ΣΟΛ Α.Ε. ακολουθούν οι έλεγχοι για τη χορήγηση φορολογικού πιστοποιητικού και οι προαιρετικοί έλεγχοι. Οι υπόλοιπες κατηγορίες εσόδων συμμετέχουν κατά πολύ μικρότερα ποσοστά.

Στη συνέχεια θα διενεργήσουμε ανάλυση Swot για την εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. και τον Ελεγκτικό Κλάδο.

5.2 Ανάλυση SWOT της ΣΟΛ Α.Ε. και του Ελεγκτικού Κλάδου

Η ανάλυση SWOT είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος μίας επιχείρησης, όταν η επιχείρηση πρέπει να λάβει μία απόφαση σε σχέση με τους στόχους που έχει θέσει ή με σκοπό την επίτευξή τους. Μελετάει τα Δυνατά σημεία (Strengths) και τα Αδύνατα σημεία (Weaknesses) μιας επιχείρησης, καθώς και τις Ευκαιρίες (Opportunities) και Απειλές (Threats) που δέχεται από το εξωτερικό περιβάλλον. Τα δυνατά και αδύνατα σημεία αφορούν το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης καθώς προκύπτουν από τους εσωτερικούς πόρους που αυτή κατέχει (π.χ. τεχνογνωσία, ικανότητες προσωπικού και στελεχών, ιδιότητες και χαρακτηριστικά της επιχείρησης, χρηματοοικονομική υγεία και ικανότητα να ανταποκριθεί σε νέες επενδύσεις, κλπ.) και οι ευκαιρίες και οι απειλές αντανακλούν μεταβλητές του εξωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης τις οποίες η επιχείρηση θα πρέπει να εντοπίσει, να προσαρμοστεί σε αυτές ή ακόμα και να τις προσαρμόσει όπου κάτι τέτοιο είναι εφικτό (π.χ. είσοδος νέων ανταγωνιστών, ρυθμίσεις στο νομικό περιβάλλον, δημιουργία ή/και εμφάνιση νέων αγορών, κλπ.) (Wikipedia 2019).

Ακολουθεί Ανάλυση swot της ΣΟΛ Α.Ε. για την περίοδο κατά τη διάρκεια της κρίσης:

Δυνάμεις (Strengths)	Αδύνατα σημεία (Weaknesses)
Καλή φήμη και brand name καθώς και αξιοπιστία στην εγχώρια οικονομία.	Το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον μέσα στο οποίο οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα λειτουργούν, επενδύουν και αναπτύσσονται.
Ηγετική θέση στην ελληνική αγορά από το 1993	Η «συρρίκνωση» των περισσότερων κλάδων - πελατών, λόγω της ύφεσης.
Μεγαλύτερος αριθμός ελεγκτών όλων των βαθμίδων στη χώρα (περίπου 600 ελεγκτές).	Τα μικρά μεγέθη (σε γενικές γραμμές) των εταιρειών της ελληνικής οικονομίας, τα οποία αποτελούν εμπόδια στην εξωστρέφεια.

Δυνάμεις (Strengths)	Αδύνατα σημεία (Weaknesses)
Υψηλό επίπεδο κατάρτισης των απασχολούμενων στην εταιρεία (επιστημονικό ελεγκτικό προσωπικό).	Η «πίεση» στις αμοιβές των ορκωτών ελεγκτών, η δυσχέρεια είσπραξης, οι αυστηρές ποινές και η απόκλιση μεταξύ των προσδοκιών των ενδιαφερόμενων μερών και του ρόλου του ελεγκτή.
Υγιής οικονομική κατάσταση (ταμειακές ροές, αυξανόμενος κύκλος εργασιών και κερδοφορία) της εταιρείας και σωστή οικονομική διαχείριση.	Αδυναμία είσπραξης οφειλών από πελάτες κατά την περίοδο της κρίσης.
Διεύρυνση των εργασιών της, μέσω της ΣΟΛ Συμβουλευτικής, από το 2002 για να παρέχει και χρηματοοικονομικές, φορολογικές, λογιστικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες.	Η ύπαρξη πολλών μετόχων οδηγεί σε δυσκολία στη λήψη αποφάσεων και μη διατήρηση των κερδών καθώς διανέμονται σε αυτούς με τη μορφή μερισμάτων.
Ελεγκτές με εμπειρία πάνω από 20 και έως 40 χρόνια.	Συχνές αλλαγές στη νομοθεσία και στους κανονισμούς, λόγω της κρίσης.
Το μεγαλύτερο δίκτυο γραφείων και συνεργατών στην Ελλάδα.	Το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο έγινε πιο αυστηρό.
Το μεγαλύτερο ποσοστό στον συνολικό κύκλο εργασιών του κλάδου (πάνω από 4.000 επιχειρήσεις – πελάτες).	Ανάγκη για μεγαλύτερη τεχνολογική κατάρτιση και τεχνολογικό εξοπλισμό.
Το θεσμικό πλαίσιο το οποίο ενισχύει τη ζήτηση για παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών (υποχρεωτικών ελέγχων, φορολογικών ελέγχων, κλπ.).	
Η συμμετοχή στο δίκτυο της Crowe Global, του 8ου μεγαλύτερου διεθνούς δικτύου ανεξάρτητων εταιρειών παροχής λογιστικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών αυξάνει την εξωστρέφεια της επιχείρησης και τη βοηθάει να αποκτά νέους πελάτες στο εξωτερικό.	

Ευκαιρίες (Opportunities)	Απειλές (Threats)
Η επέκταση των ΔΠΧΑ σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.	Η δυσκολία πρόσβασης στην τραπεζική χρηματοδότηση και η έλλειψη κεφαλαίων για επενδύσεις.
Από το 2011, το «Ετήσιο (Φορολογικό) Πιστοποιητικό», είναι μία νέα διαδικασία φορολογικού ελέγχου στην οποία συμμετέχουν οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές (παρ. 5 του άρθρου 82 του ν.2238/1994).	Η επιλογή «εξόδου» από την Ελλάδα από ορισμένους πολυεθνικούς επιχειρηματικούς ομίλους.
Η κρίση δημιούργησε ευκαιρία βελτίωσης των υπηρεσιών και της ποιότητας τους.	Η μετακίνηση έμπειρου και καταρτισμένου επιστημονικού δυναμικού στο εξωτερικό.
	Η μείωση της πελατειακής βάσης για τις ελεγκτικές εταιρείες (λόγω π.χ. διακοπής λειτουργίας επιχειρήσεων, κ.ά.).
	Η έλλειψη ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα κατά την περίοδο της κρίσης δεν ενίσχυσε τη ζήτηση ελεγκτικών υπηρεσιών.

Παρακάτω παραθέτουμε και την Ανάλυση swot του Ελεγκτικού Κλάδου στην Ελλάδα για να ακολουθήσει συγκριτική ανάλυση:

Δυνάμεις (Strengths)	Αδύνατα σημεία (Weaknesses)
Η παρουσία διεθνών ομίλων με παγκόσμια εμβέλεια και ισχυρή φήμη.	Το ασταθές οικονομικό περιβάλλον και η «συρρίκνωση» των περισσότερων κλάδων - πελατών, λόγω της ύφεσης.
Υψηλό επίπεδο κατάρτισης των απασχολούμενων στον κλάδο (επιστημονικό προσωπικό).	Τα μικρά μεγέθη (σε γενικές γραμμές) των εταιρειών της ελληνικής οικονομίας, τα οποία αποτελούν εμπόδια στην εξωστρέφεια.

Δυνάμεις (Strengths)	Αδύνατα σημεία (Weaknesses)
Το θεσμικό πλαίσιο το οποίο ενισχύει τη ζήτηση για παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών (υποχρεωτικών ελέγχων, φορολογικών ελέγχων, κλπ.).	Η «πίεση» στις αμοιβές των ορκωτών ελεγκτών, η δυσχέρεια είσπραξης, οι αυστηρές ποινές και η απόκλιση μεταξύ των προσδοκιών των ενδιαφερόμενων μερών και του ρόλου του ελεγκτή.

Ευκαιρίες (Opportunities)	Απειλές (Threats)
Η επέκταση των ΔΠΧΑ σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.	Η δυσκολία πρόσβασης στην τραπεζική χρηματοδότηση και η έλλειψη κεφαλαίων για επενδύσεις.
Εάν υπάρξει προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, θα υπάρξει και ενίσχυση της ζήτησης ελεγκτικών υπηρεσιών.	Η επιλογή «εξόδου» από την Ελλάδα από ορισμένους πολυεθνικούς επιχειρηματικούς ομίλους.
Η ορθή κατανομή και απορρόφηση των πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας, γεγονός που θα επιδράσει (εμμέσως) θετικά στα έσοδα των ελεγκτικών εταιρειών.	Η μετακίνηση έμπειρου και καταρτισμένου επιστημονικού δυναμικού στο εξωτερικό.
	Η μείωση της πελατειακής βάσης για τις ελεγκτικές εταιρείες (λόγω π.χ. διακοπής λειτουργίας επιχειρήσεων, κ.ά.).

Από την ανάλυση swot της ΣΟΛ Α.Ε. και τη σύγκρισή της με την ανάλυση swot του Ελεγκτικού Κλάδου συμπεραίνουμε τα εξής:

Η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. έχει περισσότερα δυνατά από αδύνατα σημεία ενώ αυτό που την κάνει να υπερέχει, κατά τη γνώμη μου, έναντι των ανταγωνιστών της είναι η ηγετική θέση της στην ελληνική αγορά από το 1993. Διατηρεί πολλούς παλιούς πελάτες και κερδίζει νέους σε αυτή την ανταγωνιστική περίοδο πολλές φορές λόγω της καλής φήμης της και του brand name της που προέρχεται από την πολύ μεγάλη εμπειρία των ελεγκτών

της (πάνω από 20 και έως 40 χρόνια). Αυτά συνεισφέρουν και στην αξιοπιστία της στην εγχώρια οικονομία καθώς έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη των πελατών της διαχρονικά. Διαφέρει από τις άλλες επιχειρήσεις του κλάδου διότι είναι πολυμετοχική και μάλιστα έχει παραπάνω από 300 μετόχους και το μεγαλύτερο αριθμό ελεγκτών όλων των βαθμίδων στη χώρα (περίπου 600 ελεγκτές). Επίσης, κατέχει το μεγαλύτερο δίκτυο γραφείων και συνεργατών στην Ελλάδα και συμμετέχει στο διεθνές δίκτυο της Crowe Global, κάτι που αυξάνει την εξωστρέφεια της και τη βοηθάει να αποκτά νέους πελάτες στο εξωτερικό, κάνοντας την να υπερέχει έναντι των υπολοίπων ελληνικών ελεγκτικών εταιρειών.

Παρατηρούμε ότι τα περισσότερα αδύνατα σημεία της εταιρείας, όπως το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον στην Ελλάδα, η «συρρίκνωση» των περισσότερων κλάδων – πελατών, τα μικρά μεγέθη (σε γενικές γραμμές) των εταιρειών της ελληνικής οικονομίας, η «πίεση» στις αμοιβές των ορκωτών ελεγκτών, η δυσχέρεια είσπραξης, οι αυστηρές ποινές και η απόκλιση μεταξύ των προσδοκιών των ενδιαφερόμενων μερών και του ρόλου του ελεγκτή καθώς και η αδυναμία είσπραξης οφειλών από πελάτες οφείλονται στην οικονομική κρίση και δείχνουν την επίδραση που είχε αυτή στην εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. Αυτά είναι, όμως, δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και οι ανταγωνιστές της, δηλ. οι υπόλοιπες ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα. Το μόνο σημείο που θεωρούμε ότι μειονεκτεί σε σχέση με αυτούς είναι η ύπαρξη πολλών μετόχων που συνεπάγεται δυσκολία στη λήψη αποφάσεων και μη διατήρηση των κερδών της καθώς διανέμονται στους μετόχους με τη μορφή μερισμάτων. Μάλιστα, τα κέρδη της είναι το μόνο σημείο στο οποίο δεν υπερέχει ποτέ έναντι των ανταγωνιστών της σε καμία έρευνα διαχρονικά. Τέλος, σημειώνουμε την ανάγκη της για μεγαλύτερη τεχνολογική κατάρτιση και τεχνολογικό εξοπλισμό (κυρίως σε σχέση με τις Big 4).

Επίσης, λόγω της οικονομικής κρίσης η εταιρεία έχει λιγότερες ευκαιρίες απ' ότι απειλές, όπως και ο ίδιος ο κλάδος της. Για παράδειγμα, η επέκταση των ΔΠΧΑ σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ευκαιρία για τη ΣΟΛ Α.Ε. και τον κλάδο της. Εμείς αναφέρουμε και το γεγονός ότι από το 2011, το «Ετήσιο (Φορολογικό) Πιστοποιητικό» είναι μία νέα διαδικασία φορολογικού ελέγχου στην οποία συμμετέχουν οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές (παρ. 5 του άρθρου 82 του ν.2238/1994) και την ευκαιρία βελτίωσης των υπηρεσιών και της ποιότητας τους που δημιουργήθηκε από την κρίση. Στην Ανάλυση SWOT του Ελεγκτικού Κλάδου γίνεται αναφορά σε ευκαιρίες όπως την προσέλκυση

ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, διότι η αυτή ανάλυση διενεργήθηκε το 2015 αλλά είμαστε ενήμεροι ότι κάτι τέτοιο δεν έχει πραγματοποιηθεί σε βαθμό που να επηρεάσει τις ελεγκτικές εταιρείες και στην ορθή κατανομή και απορρόφηση των πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 που μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας.

Τέλος, οι απειλές που δέχεται η ΣΟΛ Α.Ε. από το εξωτερικό περιβάλλον της οφείλονται στην οικονομική κρίση και τις ίδιες δέχεται ολόκληρος ο Ελεγκτικός Κλάδος.

Συμπερασματικά, η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση κυρίως διότι επηρεάστηκαν (εξαφανίστηκαν ή συρρικνώθηκαν) ορισμένοι πελάτες της αλλά και λόγω των οικονομικών, πολιτικών μεταβολών και των επακόλουθων συνεπειών τους. Απλά, επηρεάστηκε λιγότερο σε σχέση με άλλες εταιρείες του κλάδου λόγω της ύπαρξης των πολλαπλών προαναφερθέντων δυνατών σημείων στα οποία υπερέχει σε σύγκριση με αυτές. Ωστόσο, από τα αδύνατα σημεία και τις απειλές της φαίνεται και που και πως επηρεάστηκε.

Και από την ανάλυση SWOT του Ελεγκτικού Κλάδου αντλήσαμε το ίδιο συμπέρασμα, δηλαδή ότι συνολικά ο Ελεγκτικός κλάδος επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση και δέχεται απειλές εξαιτίας αυτής.

5.3 Ανάλυση οικονομικών καταστάσεων της ΣΟΛ Α.Ε.

Ο σκοπός των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων είναι να επικοινωνήσουν τις πληροφορίες και να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις ενός ευρύτερου συνόλου ενδιαφερομένων μερών. Η ανάλυση και διερεύνηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μελετάει:

- i. Τις σχέσεις των οικονομικών στοιχείων (για μία δεδομένη χρονική στιγμή).
- ii. Τις τάσεις τους για μία σειρά ετών.

Για τους σκοπούς της παρούσας διατριβής επιλέξαμε τη διαχρονική ανάλυση καθώς με αυτήν μπορεί να αξιολογηθεί η επίδοση μιας επιχείρησης μέσω της σύγκρισης δύο ή περισσότερων διαδοχικών ισολογισμών της. Η διαχρονική σύγκριση των λογιστικών στοιχείων σε βάθος χρόνου είναι το βασικό εργαλείο μας προκειμένου να εντοπίσουμε τις μεταβολές των διαφόρων οικονομικών μεγεθών από χρόνο σε χρόνο και σημαντικότερο να διαπιστώσουμε την τάση (μεταβολή) τους.

Η εξέταση των πληροφοριών και η σύγκριση των οικονομικών καταστάσεων της ΣΟΛ Α.Ε. θα μας επιτρέψει να απαντήσουμε στο καίριο ερευνητικό ερώτημα της διατριβής μας, δηλαδή ποια ήταν η απόδοση της επιχείρησης προ κρίσεως και ποια κατά τη διάρκεια της κρίσης. Στόχος της σύγκρισης ανάμεσα στις δύο περιόδους 2004-2008 και 2009-2013 είναι να υπάρξει η δυνατότητα δημιουργίας συμπερασμάτων. Έτσι, θα διαπιστώσουμε τις συνέπειες που είχε η οικονομική κρίση στην επίδοση της εταιρείας αυτής, μέσα από την ανάλυση των λογιστικών της στοιχείων.

Για την ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων της ΣΟΛ Α.Ε. θα χρησιμοποιήσουμε τις εξής μεθόδους:

- Αριθμοδείκτες της ΣΟΛ Α.Ε.
- Κάθετη Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε.
- Οριζόντια Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε.

5.3.1 Αριθμοδείκτες

Η ανάλυση με αριθμοδείκτες θεωρείται ένα από τα πιο γνωστά μέσα ανάλυσης, αξιολόγησης και ερμηνείας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι αριθμοδείκτες εκφράζουν τη σχέση ανάμεσα σε δύο λογιστικά μεγέθη, που λαμβάνονται από την ίδια κατάσταση (π.χ. τον ισολογισμό) ή από διαφορετικές οικονομικές καταστάσεις (π.χ. τον ισολογισμό και τα αποτελέσματα χρήσης) (Α.Γεωργόπουλος 2014: 83).

Ανάλογα με τη δραστηριότητα της επιχείρησης στην οποία αναφέρονται, οι αριθμοδείκτες μπορούν να ταξινομηθούν στις εξής κατηγορίες:

- Αριθμοδείκτες ρευστότητας (liquidity ratios) που μετρούν την ικανότητα της εταιρείας να ανταποκριθεί στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της.
- Αριθμοδείκτες δραστηριότητας (activity ratios) που μετρούν το βαθμό αποτελεσματικότητας της εταιρείας στη χρησιμοποίηση των κυκλοφοριακών περιουσιακών της στοιχείων και στη διαχείριση των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων.
- Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας (profitability ratios) που μετρούν την αποδοτικότητα της εταιρείας, τη δυναμικότητα των κερδών της και την ικανότητα της διοίκησης στη διαχείριση των παραγωγικών πόρων της.

- Αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας (Financial structure and viability ratios) που μετρούν την ικανότητα της εταιρείας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της προς τους μακροχρόνιους δανειστές της, καθώς και το βαθμό προστασίας που απολαμβάνουν οι δανειστές της.
- Αριθμοδείκτες επενδύσεων (investment ratios) που μετρούν τις επιδόσεις των εισηγμένων επιχειρήσεων στο χρηματιστήριο.

Ενώ η ανάλυση με τη χρήση των αριθμοδεικτών μπορεί να γίνει σε τρία επίπεδα: σε ανάλυση τάσεων, ανάλυση ανταγωνιστών και ανάλυση δυνατοτήτων.

Μέσω της διαχρονικής χρηματοοικονομικής ανάλυσης των ισολογισμών και αποτελεσμάτων της ΣΟΛ Α.Ε. για τις χρήσεις 2004-2008 και 2009-2013, θα υπολογίσουμε τους αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας και τους αριθμοδείκτες αποδοτικότητας της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε.

5.3.2 Αριθμοδείκτες της ΣΟΛ Α.Ε.

Οι αριθμοδείκτες που χρησιμοποιήσαμε στην ανάλυσή μας είναι οι εξής:

Αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας (Financial structure and viability ratios)

Οι δείκτες που ανήκουν σε αυτή την ομάδα δείχνουν το ποσοστό χρηματοδότησης μιας εταιρείας, είτε με ίδια κεφάλαια είτε με ξένα κεφάλαια. Η διαδικασία προσδιορισμού της οικονομικής κατάστασης μιας εταιρείας από μακροχρόνια σκοπιά, περιλαμβάνει την ανάλυση της διάρθρωσης των κεφαλαίων της, δηλαδή τα διάφορα είδη και μορφές των κεφαλαίων που χρησιμοποιεί για τη χρηματοδότηση της. Αυτά είναι τα ίδια κεφάλαια και οι βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις της.

Οι Αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας (ή οικονομικής διάρθρωσης) είναι οι εξής:

1.	Αριθμοδείκτες παγιοποίησης περιουσίας	ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	Οι δείκτες αυτοί δείχνουν την αναλογία των κεφαλαίων που έχει διατεθεί σε κυκλοφοριακό και πάγιο ενεργητικό.
		ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	
2.		ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	
		ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	
3.	Αριθμοδείκτης οικονομικής αυτοτέλειας	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	Ο δείκτης αυτός δείχνει την οικονομική αυτάρκεια της Εταιρείας.
		ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	
4.	Αριθμοδείκτης ιδιοκτησίας	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	Οι δείκτες αυτοί δείχνουν την δανειακή εξάρτηση της εταιρείας
		ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	
5.	Αριθμοδείκτης πίεσης Ξένου Κεφαλαίου	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	
		ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	
6.	Αριθμοδείκτης κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	Ο δείκτης αυτός δείχνει το βαθμό χρηματοδότησεως των ακινητοποιήσεων της εταιρείας από τα Ίδια Κεφάλαια.
		ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	

Αριθμοδείκτες ρευστότητας (liquidity ratios)

Οι Αριθμοδείκτες ρευστότητας δείχνουν το μέτρο ρευστότητας μιας εταιρείας, το περιθώριο ασφαλείας της και εάν είναι σε θέση να ανταποκριθεί στην πληρωμή των καθημερινών της υποχρεώσεων. Όταν οι εισροές χρημάτων είναι προβλέψιμες αποδεκτός είναι ένας πιο χαμηλός δείκτης. Οι κυριότερες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων που περιλαμβάνονται στον αριθμητή του είναι τα διαθέσιμα (μετρητά, αμέσως ρευστοποιήσιμα χρεόγραφα), οι απαιτήσεις, τα αποθέματα και οι προκαταβολές προμηθευτών. Αντίστοιχα, οι κυριότερες κατηγορίες βραχυχρόνιων υποχρεώσεων, που περιλαμβάνονται στον παρονομαστή του είναι οι βραχυχρόνιες υποχρεώσεις, οι Πιστώσεις προμηθευτών, τα Μερίσματα πληρωτέα, οι Φόροι πληρωτέοι, τα Βραχυπρόθεσμα δάνεια τραπεζών και οι προκαταβολές πελατών.

Ο Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας που χρησιμοποιήσαμε έχει ως εξής:

1.	Δείκτης γενικής ρευστότητας	ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	Ο δείκτης αυτός δείχνει την δυνατότητα της Εταιρείας να καλύψει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της με στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού.
		ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	

Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας (profitability ratios)

Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας αναφέρονται αφενός στις σχέσεις των κερδών και των απασχολούμενων από την επιχείρηση κεφαλαίων και αφετέρου στις σχέσεις μεταξύ των κερδών και των πωλήσεων. Η σχέση μεταξύ κερδών και απασχολούμενων κεφαλαίων είναι ένας από τους πλέον χρησιμοποιούμενους δείκτες μέτρησης της απόδοσης μια επιχείρησης, η οποία μπορεί να συγκριθεί με την απόδοση άλλων εναλλακτικών επενδύσεων καθώς και με την απόδοση άλλων επιχειρήσεων ανταγωνιστικών ή όχι.

Οι Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας που χρησιμοποιήσαμε είναι οι εξής:

1.	Δείκτης καθαρού περιθωρίου	ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ	Ο δείκτης αυτός απεικονίζει την απόδοση της εταιρείας χωρίς το συνυπολογισμό των εκτάκτων και ανόργανων αποτελεσμάτων.
		ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	
2.	Δείκτης αποδοτικότητας Ιδίων κεφαλαίων	ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ	Ο δείκτης αυτός μετράει την αποτελεσματικότητα με την οποία τα κεφαλαία των φορέων της επιχείρησης απασχολούνται σ' αυτή.
		ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	
3.	Δείκτης Μικτού Περιθωρίου	ΜΙΚΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	Ο αριθμοδείκτης αυτός απεικονίζει το ποσοστιαίο μέγεθος του μικτού κέρδους επί των πωλήσεων της εταιρείας.
		ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	

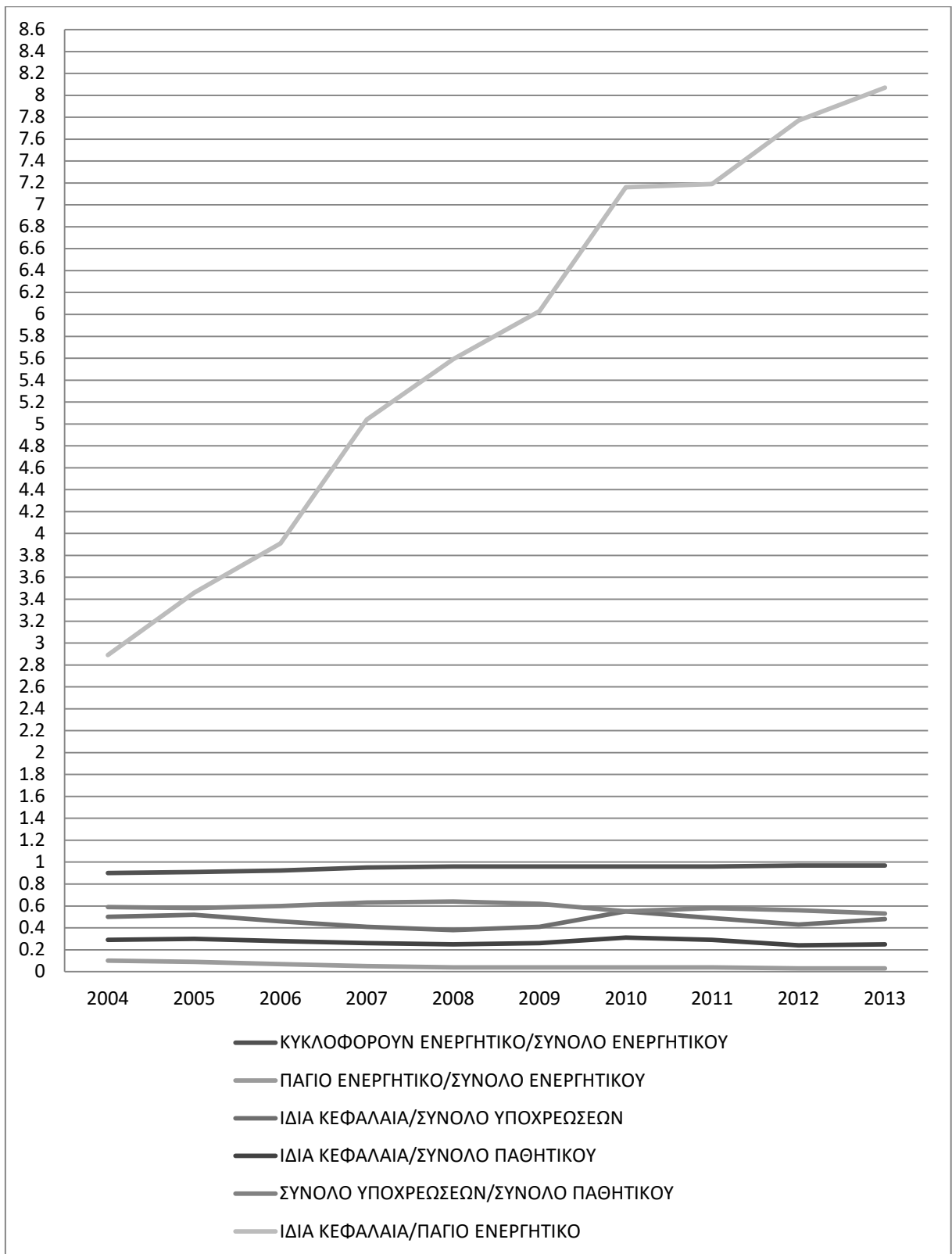
Αριθμοδείκτες της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. για την πενταετία προ κρίσεως 2004-2008 και για την περίοδο 2009-2013

Οι αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. για την πρώτη πενταετία προ κρίσεως 2004-2008 και την πενταετία 2009-2013 απεικονίζονται στους ακόλουθους πίνακες και το διάγραμμα:

	Αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας	2004	2005	2006	2007	2008
1	ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	0,90	0,91	0,923	0,95	0,96
2	ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	0,10	0,09	0,07	0,05	0,04
3	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ/ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	0,50	0,52%	0,46	0,41	0,38
4	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ/ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	0,29	0,30	0,28	0,26	0,25
5	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	0,59	0,58	0,60	0,63	0,64
6	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ/ ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	2,89	3,46	3,91	5,04	5,59

	Αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας	2009	2010	2011	2012	2013
1	ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	0,96	0,96	0,96	0,97	0,97
2	ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ/ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03
3	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ/ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	0,41	0,55	0,49	0,43	0,48
4	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ/ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	0,26	0,31	0,29	0,24	0,25
5	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ/ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	0,62	0,55	0,58	0,56	0,53
6	ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ/ ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	6,03	7,16	7,19	7,77	8,07

Πίνακας 10 και 11: Αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας

Διάγραμμα 30: Αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων και βιωσιμότητας

Για συγκριτικούς λόγους και για καλύτερη απεικόνιση στο διάγραμμα εκφράστηκαν όλοι οι παραπάνω αριθμοδείκτες σε αριθμούς.

Ο πρώτος αριθμοδείκτης παγιοποίησης παρουσίας δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες διακυμάνσεις και δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την οικονομική κρίση. Ωστόσο, έχει υψηλότερη τιμή 0,97 το 2012 και το 2013. Οι τιμές του ξεπερνούν το 0,5 και δείχνουν ένταση κυκλοφορούντος ενεργητικού. Από τα αριθμητικά δεδομένα του δεύτερου αριθμοδείκτη παρατηρούμε ότι έχει υψηλότερη τιμή το 2004 και επηρεάζεται από την κρίση καθώς από 2019 έως 2013 παρουσιάζει χαμηλότερες τιμές. Είναι οι αριθμοδείκτες παγιοποίησης της περιουσίας της ΣΟΛ Α.Ε. και είναι συμπληρωματικοί. Ο τρίτος αριθμοδείκτης, δείκτης οικονομικής αυτοτέλειας έχει υψηλότερη τιμή το 2010 και τα ποσοστά του αριθμοδείκτη δείχνουν ότι η ΣΟΛ Α.Ε. δεν είναι οικονομικά αυτοτελής αλλά εξαρτάται από δανειακά κεφάλαια. Ο τέταρτος αριθμοδείκτης, δείκτης ιδιοκτησίας, είναι υψηλότερος το 2010 και περίπου ο ίδιος το 2005. Αυτό δείχνει ότι το 2005 στην περίοδο προ κρίσεως και το 2010 στην περίοδο μετά τη μετάβαση στην κρίση η εταιρεία ήταν πιο οικονομικά ανεξάρτητη και διέθετε καλύτερη δανειοληπτική ικανότητα. Ο αριθμοδείκτης παρουσιάζει διακυμάνσεις και οι τιμές του που είναι κάτω του 0,5 δείχνουν πολύ χαμηλή δανειοληπτική ικανότητα της εταιρείας και στις δύο περιόδους. Ο πέμπτος αριθμοδείκτης πίεσης Ξένου Κεφαλαίου έχει υψηλότερη τιμή το 2008. Οι τιμές του ξεπερνούν το 0,5, κάτι που δείχνει πολύ χαμηλή δανειοληπτική ικανότητα της ΣΟΛ Α.Ε. και τις δύο περιόδους. Είναι συμπληρωματικός του προηγούμενου αριθμοδείκτη και δείχνει το βαθμό δανειακής εξάρτησης της εταιρείας από τους πιστωτές της και το βαθμό πίεσης που ασκούν αυτοί στη λήψη αποφάσεων. Αυτός ο αριθμοδείκτης παρουσιάζει διακυμάνσεις, προ κρίσεως εμφανίζει αυξητική τάση και από το 2009 πτωτική τάση. Άρα, επηρεάζεται από την οικονομική κρίση. Οι τιμές του τελευταίου αριθμοδείκτη κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια που είναι κάτω της μονάδας και στις δύο περιόδους δείχνουν ότι τα ίδια κεφάλαια της ΣΟΛ Α.Ε. υστερούν των παγίων και ένα τμήμα των παγίων της χρηματοδοτείται με ξένα κεφάλαια. Έχει υψηλότερη τιμή το 2013 και συνεπώς εκείνη τη χρήση η ΣΟΛ Α.Ε. είχε καλύτερη χρηματοοικονομική θέση και δανειοληπτική ικανότητα. Έκτος από το 2009 που ξεκίνησε η κρίση στην Ελλάδα και επηρεάστηκε ο δείκτης και στις δύο περιόδους έχει αυξητική τάση.

Από το διάγραμμα φαίνεται ότι κυρίως ο αριθμοδείκτης κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια είχε διακυμάνσεις και επηρεάστηκε περισσότερο από την κρίση. Αυτός ο αριθμοδείκτης, μάλιστα, δείχνει τον τρόπο χρηματοδότησης και το βαθμό κάλυψης των παγίων της εταιρείας με ίδια κεφάλαια. Κατά τα άλλα, η διάρθρωση κεφαλαίων της ΣΟΛ Α.Ε. δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα.

Ο Αριθμοδείκτης ρευστότητας της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. για την πρώτη πενταετία προ κρίσεως 2004-2008 και για τη δεύτερη πενταετία 2009-2013 απεικονίζεται στους εξής πίνακες και στο διάγραμμα:

Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας	2004	2005	2006	2007	2008
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ/ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	1,556	1,59	1,53	1,50	1,48

Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας	2009	2010	2011	2012	2013
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ/ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	0,54	1,72	1,66	1,71	1,83

Πίνακας 12 και 13: Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας

Διάγραμμα 31: Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας της ΣΟΛ Α.Ε.

Ο Αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας της εταιρείας την πρώτη πενταετία δεν έχει μεγάλες μεταβολές στην περίοδο προ κρίσεως, καθώς κινείται γύρω στο 1,5 εκφράζοντας ικανοποιητική απόδοση και σημειώνει μεγάλη πτώση μόνο το 2009 (0,54) που ξεκίνησε η κρίση στην Ελλάδα και η εταιρεία προφανώς αντιμετώπισε δυσκολίες ρευστότητας στο πλαίσιο της γενικότερης οικονομικής και πολιτικής κρίσης που ξέσπασε την Ελλάδα. Από το 2010 έως το 2013 ξεπερνά το 1,5 και θεωρείται ικανοποιητικός με υψηλότερη τιμή

(1,83) το 2013. Οι τιμές του αριθμοδείκτη σε όλα τα έτη εκτός από το 2009 δείχνουν ότι η εταιρεία είχε περισσότερα κυκλοφοριακά στοιχεία από ότι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, δηλαδή διαθέτη επαρκή ρευστότητα για να καλύψει τις τρέχουσες υποχρεώσεις της. Ωστόσο, η ΣΟΛ Α.Ε. είχε μεγαλύτερο περιθώριο ασφάλειας το 2013. Γενικότερα, θα λέγαμε ότι η ρευστότητα της ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε μόνο το έτος που ξεκίνησε η οικονομική κρίση και αμέσως ανέκαμψε, ενώ σε καλύτερη οικονομική κατάσταση, από άποψης κεφαλαίων κίνησης και ρευστότητας βρισκόταν το έτος 2013.

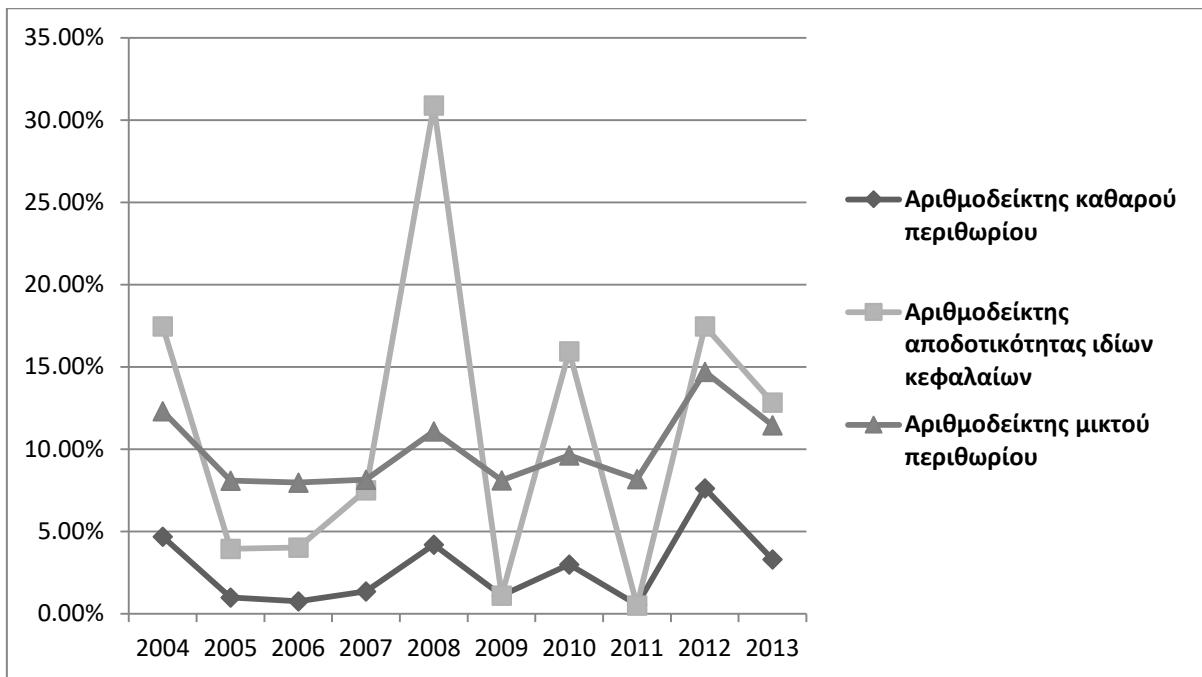
Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. για την πρώτη πενταετία προ κρίσεως 2004-2008 και για τη δεύτερη πενταετία 2009-2013 απεικονίζονται στους ακόλουθους πίνακες και το διάγραμμα:

Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας		2004	2005	2006	2007	2008
1.	ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ/ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	4,68%	0,98%	0,76%	1,35%	4,19%
2.	ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ/ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	17,47%	3,94%	4,03%	7,50%	30,89%
3.	ΜΙΚΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ/ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	12,32%	8,08%	7,97%	8,14%	11,09%

Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας		2009	2010	2011	2012	2013
1.	ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ/ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	1,10%	2,99%	0,53%	7,63%	3,30%
2.	ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ/ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	1,10%	15,95%	0,50%	17,47%	12,84%
3.	ΜΙΚΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ/ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	8,10%	9,63%	8,18%	14,71%	11,45%

Πίνακας 14 και 15: Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας

Διάγραμμα 32 : Αριθμοδείκτες αποδοτικότητας της ΣΟΛ Α.Ε.

Οι τιμές του αριθμοδείκτη καθαρού περιθωρίου δείχνουν ότι η ΣΟΛ Α.Ε. ήταν πιο επικερδής το 2012 που παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό. Και στην περίοδο προ κρίσεως αλλά και κατά τη διάρκεια της κρίσης ο αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου παρουσιάζει αρκετά έντονες διακυμάνσεις. Χειρότερη χρονιά εμφανίζεται το 2011, όμως η προοπτική της επιχείρησης και άρα των κερδών διαγράφεται πιο ενθαρρυντική τα επόμενα δύο έτη.

Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας Ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζει πολύ έντονες διακυμάνσεις προ κρίσεως αλλά και κατά τη διάρκεια της κρίσης και παρουσιάζει υψηλότερο ποσοστό τη χρήση 2008 (30,89%). Άρα, το 2008 η ΣΟΛ Α.Ε. πέτυχε ένα πιο ικανοποιητικό αποτέλεσμα που μπορεί να οφείλεται στην ικανή διοίκηση της επιχείρησης, στην αποτελεσματική χρησιμοποίηση της χρηματοοικονομικής μόχλευσης και σε άλλους παράγοντες.

Ο αριθμοδείκτης μικτού περιθωρίου δείχνει καλύτερη λειτουργική αποδοτικότητα της εταιρείας και μεγαλύτερα οφέλη για την εταιρεία κατά τη χρήση 2012. Παρουσιάζει αρκετές διακυμάνσεις και τις δύο περιόδους, μειώνεται αρκετά το έτος μετάβασης στην κρίση και από το 2012 σημειώνει μία καλύτερη πορεία. Σίγουρα επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση, αλλά δείχνει μία ευνοϊκή εξέλιξη για το χρηματοοικονομικό

management της ΣΟΛ Α.Ε. που πέτυχε να μειώσει πάλι το κόστος πωλήσεων σε σχέση με τις πωλήσεις.

Από το διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι και οι τρεις αριθμοδείκτες παρουσίασαν πτώση το έτος μετάβασης στην οικονομική κρίση το 2009, όμως ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζει τις πιο έντονες μεταβολές.

5.3.3 Κάθετη Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε.

Η κάθετη ανάλυση είναι μια μέθοδος ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων στην οποία κάθε στοιχείο της οικονομικής κατάστασης χρησιμοποιείται ως βάση υπολογισμού (π.χ. για το Ενεργητικό ή το Παθητικό το άθροισμά του και για τα αποτελέσματα χρήσεως οι πωλήσεις) που παριστάνεται με το 100%, ενώ τα άλλα ποσοστά της οικονομικής κατάστασης υπολογίζονται ως ποσοστά αυτού του στοιχείου.

Επιλέξαμε την κάθετη ανάλυση της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. διότι θα αποκαλύψει τη σπουδαιότητα κάθε στοιχείου σε σχέση με το ποσό της βάσης υπολογισμού του και θα διευκολύνει τις διαχρονικές συγκρίσεις παρουσιάζοντας από έτος σε έτος ποσοστά αντί για απόλυτους αριθμούς. Παρακάτω παρατίθεται η Κάθετη Ανάλυση των Ισολογισμών και των Καταστάσεων Αποτελεσμάτων της ΣΟΛ Α.Ε.:

ΚΑΘΕΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε. ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2008

	2004	Ποσοστό	2005	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	2.106,34	0,01079%	2.164,94	0,01134%
Πάγιο Ενεργητικό	1.984.297,57	10,16844%	1.658.869,94	8,69229%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	17.506.171,89	89,70958%	17.403.597,92	91,19287%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	21.697,29	0,11119%	19.751,85	0,10350%
Ενεργητικό	19.514.273,09	100%	19.084.384,65	100%
Ίδια κεφάλαια	5.732.847,75	29,37772%	5.739.906,20	30,07645%
Προβλέψεις	2.246.218,96	11,51065%	2.246.218,96	11,76993%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	234.776,20	1,20310%	117.388,08	0,61510%
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	11.257.180,37	57,68691%	10.938.224,56	57,31505%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	43.249,81	0,22163%	42.646,85	0,22346%
Παθητικό	19.514.273,09	100%	19.084.384,65	100%

	2006	Ποσοστό	2007	Ποσοστό	2008	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	13.573,62	0,06711%	454,32	0,00208%	121,18	0,00050%
Πάγιο Ενεργητικό	1.446.052,70	7,14907%	1.130.768,29	5,16699%	1.061.399,62	4,39496%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	18.740.820,77	92,65182%	20.746.373,52	94,79952%	23.086.558,96	95,59500%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	26.701,87	0,13201%	6.875,33	0,03142%	2.302,39	0,00953%
Ενεργητικό	20.227.148,96	100%	21.884.471,46	100%	24.150.382,15	100%
Ίδια κεφάλαια	5.657.128,05	27,96800%	5.697.071,04	26,03248%	5.933.277,05	24,56805%
Προβλέψεις	2.320.905,42	11,47421%	2.376.916,83	10,86120%	2.625.578,75	10,87179%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00000%	0,00	0,00000%	0,00	0,00000%
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	12.212.541,59	60,37698%	13.771.764,89	62,92939%	15.557.273,97	64,41833%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	36.573,90	0,18082%	38.718,70	0,17692%	34.252,38	0,14183%
Παθητικό	20.227.148,96	100%	21.884.471,46	100%	24.150.382,15	100%

ΚΑΘΕΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε.

ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2008

	2004	Ποσοστό	2005	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	42.592.704,29	100,00%	41.248.879,85	100,00%
Κόστος πωλήσεων	37.345.007,57	87,68%	37.915.807,65	91,92%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	5.247.696,72	14,05%	3.333.072,20	8,79%
Καθαρά κέρδη χρήσεως προ φόρων	1.001.696,94	19,09%	226.314,53	6,79%

	2006	Ποσοστό	2007	Ποσοστό	2008	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	43.133.621,26	100,00%	44.922.549,50	100,00%	48.569.590,04	100,00%
Κόστος πωλήσεων	39.697.652,44	92,03%	41.265.080,05	91,86%	43.184.422,13	88,91%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	3.435.968,82	8,66%	3.657.469,45	8,86%	5.385.167,91	12,47%
Καθαρά κέρδη χρήσεως προ φόρων	227.835,99	6,63%	420.001,82	11,48%	1.832.607,34	34,03%

ΚΑΘΕΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε. ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ 2009-2013

	2009	Ποσοστό	2010	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	3,55	0,00002%	3,67	0,00002%
Πάγιο Ενεργητικό	1.005.663,20	4,25476%	981.436,73	4,29144%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	22.585.573,34	95,55496%	21.850.074,90	95,54194%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	44.972,32	0,19027%	38.100,31	0,16660%
Ενεργητικό	23.636.212,41		22.869.615,61	
Ίδια κεφάλαια	6.060.182,52	25,63940%	7.026.620,29	30,72470%
Προβλέψεις	2.883.598,71	12,19992%	3.117.549,77	13,63184%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00000%	0,00	0,00000%
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	14.665.389,13	62,04627%	12.687.794,30	55,47883%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	27.042,05	0,11441%	37.651,25	0,16463%
Παθητικό	23.636.212,41		22.869.615,61	

	2011	Ποσοστό	2012	Ποσοστό	2013	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	3,82	0,00002%	3,95	0,00001%	5.211,98	0,01883%
Πάγιο Ενεργητικό	943.744,64	3,96554%	889.058,71	3,10036%	862.682,54	3,11691%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	22.804.308,91	95,82190%	27.722.462,70	96,67500%	26.754.778,79	96,66610%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	50.583,26	0,21255%	64.413,13	0,22462%	54.847,43	0,19817%
Ενεργητικό	23.798.640,63		28.675.938,49		27.677.520,74	
Ίδια κεφάλαια	6.789.619,33	28,52944%	6.906.709,65	24,08538%	6.962.464,26	25,15566%
Προβλέψεις	3.271.600,68	13,74701%	5.498.073,42	19,17312%	6.045.045,55	21,84099%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00000%	0,00	0,00000%	0,00	0,00000%
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	13.725.588,96	57,67384%	16.195.375,24	56,47723%	14.594.455,02	52,73036%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	11.831,66	0,04972%	75.780,18	0,26426%	75.555,91	0,27299%
Παθητικό	23.798.640,63		28.675.938,49		27.677.520,74	

**ΚΑΘΕΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε. ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ
2009-2013**

	2009	Ποσοστό	2010	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	46.644.595,15	100,00%	43.670.603,55	100,00%
Κόστος πωλήσεων	42.868.460,08	91,90%	39.466.645,23	90,37%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	3.776.135,07	8,10%	4.203.958,32	9,63%
Καθαρά κέρδη	511.136,05	1,10%	1.120.952,42	2,57%

	2011	Ποσοστό	2012	Ποσοστό	2013	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	40.047.534,41	100,00%	44.552.269,16	100,00%	42.749.384,23	100,00%
Κόστος πωλήσεων	36.773.576,68	91,82%	37.999.916,97	85,29%	37.854.549,30	88,55%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	3.273.957,73	8,18%	6.552.352,19	14,71%	4.894.834,93	11,45%
Καθαρά κέρδη	34.285,68	0,09%	1.206.934,60	2,71%	894.287,79	2,09%

5.3.4 Οριζόντια Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε.

Η οριζόντια ανάλυση χρησιμοποιείται στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων για τη σύγκριση ιστορικών δεδομένων με τον υπολογισμό και αξιολόγηση της μεταβολής ενός συγκεκριμένου στοιχείου (π.χ. πωλήσεις, Ενεργητικό, κέρδη χρήσης) σε βάθος χρόνου. Η μεταβολή μελετάται σε διαδοχικές ή συγκριτικές οικονομικές καταστάσεις, όπως στην περίπτωση μας, για να αντλήσουμε συμπεράσματα για την τάση και το ρυθμό μεταβολής του εξεταζόμενου μεγέθους. Κατά την οριζόντια ανάλυση προσδιορίζεται η απόλυτη (σε Ευρώ) και η σχετική (ποσοστιαία) μεταβολή ενός στοιχείου.

Επιλέξαμε αυτή τη μέθοδο ανάλυσης διότι είναι συμπληρωματική της Κάθετης Ανάλυσης, επιτρέπει τη διαχρονική σύγκριση οικονομικών δεδομένων, παρουσιάζοντας την τάση τους και την ταχύτητα μεταβολής τους και βοηθά στην αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης. Παρακάτω παρατίθεται η Οριζόντια Ανάλυση των Ισολογισμών και των Καταστάσεων Αποτελεσμάτων της ΣΟΛ Α.Ε.:

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε. ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2008

	2008	2007	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	121,18	454,32	-333,14	-73,33%
Πάγιο Ενεργητικό	1.061.399,62	1.130.768,29	-69.368,67	-6,13%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	23.086.558,96	20.746.373,52	2.340.185,44	11,28%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	2.302,39	6.875,33	-4.572,94	-66,51%
Ενεργητικό	24.150.382,15	21.884.471,46	2.265.910,69	10,35%
Ίδια κεφάλαια	5.933.277,05	5.697.071,04	236.206,01	4,15%
Προβλέψεις	2.625.578,75	2.376.916,83	248.661,92	10,46%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00	0,00	#ΔΙΑΙΡ./0!
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	15.557.273,97	13.771.764,89	1.785.509,08	12,96%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	34.252,38	38.718,70	-4.466,32	-11,54%
Παθητικό	24.150.382,15	21.884.471,46	2.265.910,69	10,35%

	2007	2006	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	454,32	13.573,62	-13.119,30	-96,65%
Πάγιο Ενεργητικό	1.130.768,29	1.446.052,70	-315.284,41	-21,80%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	20.746.373,52	18.740.820,77	2.005.552,75	10,70%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	6.875,33	26.701,87	-19.826,54	-74,25%
Ενεργητικό	21.884.471,46	20.227.148,96	1.657.322,50	8,19%
Ίδια κεφάλαια	5.697.071,04	5.657.128,05	39.942,99	0,71%
Προβλέψεις	2.376.916,83	2.320.905,42	56.011,41	2,41%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00	0,00	#ΔΙΑΙΡ./0!
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	13.771.764,89	12.212.541,59	1.559.223,30	12,77%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	38.718,70	36.573,90	2.144,80	5,86%
Παθητικό	21.884.471,46	20.227.148,96	1.657.322,50	8,19%

	2006	2005	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	13.573,62	2.164,94	11.408,68	526,97%
Πάγιο Ενεργητικό	1.446.052,70	1.658.869,94	-212.817,24	-12,83%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	18.740.820,77	17.403.597,92	1.337.222,85	7,68%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	26.701,87	19.751,85	6.950,02	35,19%
Ενεργητικό	20.227.148,96	19.084.384,65	1.142.764,31	5,99%
Ίδια κεφάλαια	5.657.128,05	5.739.906,20	-82.778,15	-1,44%
Προβλέψεις	2.320.905,42	2.246.218,96	74.686,46	3,32%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	117.388,08	-117.388,08	-100,00%
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	12.212.541,59	10.938.224,56	1.274.317,03	11,65%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	36.573,90	42.646,85	-6.072,95	-14,24%
Παθητικό	20.227.148,96	19.084.384,65	1.142.764,31	5,99%

	2005	2004	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	2.164,94	2.106,34	58,60	2,78%
Πάγιο Ενεργητικό	1.658.869,94	1.984.297,57	-325.427,63	-16,40%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	17.403.597,92	17.506.171,89	-102.573,97	-0,59%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	19.751,85	21.697,29	-1.945,44	-8,97%
Ενεργητικό	19.084.384,65	19.514.273,09	-429.888,44	-2,20%
Ίδια κεφάλαια	5.739.906,20	5.732.847,75	7.058,45	0,12%
Προβλέψεις	2.246.218,96	2.246.218,96	0,00	0,00%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	117.388,08	234.776,20	-117.388,12	-50,00%
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	10.938.224,56	11.257.180,37	-318.955,81	-2,83%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	42.646,85	43.249,81	-602,96	-1,39%
Παθητικό	19.084.384,65	19.514.273,09	-429.888,44	-2,20%

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε. ΓΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2008

	2008	2007	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	48.569.590,04	44.922.549,50	3.647.040,54	8,12%
Κόστος πωλήσεων	43.184.422,13	41.265.080,05	1.919.342,08	4,65%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	5.385.167,91	3.657.469,45	1.727.698,46	47,24%
Καθαρά κέρδη χρήσεως προ φόρων	1.832.607,34	420.001,82	1.412.605,52	336,33%

	2007	2006	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	44.922.549,50	43.133.621,26	1.788.928,24	4,15%
Κόστος πωλήσεων	41.265.080,05	39.697.652,44	1.567.427,61	3,95%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	3.657.469,45	3.435.968,82	221.500,63	6,45%
Καθαρά κέρδη χρήσεως προ φόρων	420.001,82	227.835,99	192.165,83	84,34%

	2006	2005	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	43.133.621,26	41.248.879,85	1.884.741,41	4,57%
Κόστος πωλήσεων	39.697.652,44	37.915.807,65	1.781.844,79	4,70%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	3.435.968,82	3.333.072,20	102.896,62	3,09%
Καθαρά κέρδη χρήσεως προ φόρων	227.835,99	226.314,53	1.521,46	0,67%

	2005	2004	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	41.248.879,85	42.592.704,29	-1.343.824,44	-3,16%
Κόστος πωλήσεων	37.915.807,65	37.345.007,57	570.800,08	1,53%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	3.333.072,20	5.247.696,72	-1.914.624,52	-36,49%
Καθαρά κέρδη χρήσεως προ φόρων	226.314,53	1.001.696,94	-775.382,41	-77,41%

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε. ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ 2009-2013

	2013	2012	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	5.211,98	3,95	5.208,03	131848,86%
Πάγιο Ενεργητικό	862.682,54	889.058,71	-26.376,17	-2,97%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	26.754.778,79	27.722.462,70	-967.683,91	-3,49%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	54.847,43	64.413,13	-9.565,70	-14,85%
Ενεργητικό	27.677.520,74	28.675.938,49	-998.417,75	-3,48%
Ίδια κεφάλαια	6.962.464,26	6.906.709,65	55.754,61	0,81%
Προβλέψεις	6.045.045,55	5.498.073,42	546.972,13	9,95%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00	0,00	#ΔΙΑΙΡ./0!
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	14.594.455,02	16.195.375,24	-1.600.920,22	-9,89%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	75.555,91	75.780,18	-224,27	-0,30%
Παθητικό	27.677.520,74	28.675.938,49	-998.417,75	-3,48%

	2012	2011	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	3,95	3,82	0,13	3,40%
Πάγιο Ενεργητικό	889.058,71	943.744,64	-54.685,93	-5,79%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	27.722.462,70	22.804.308,91	4.918.153,79	21,57%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	64.413,13	50.583,26	13.829,87	27,34%
Ενεργητικό	28.675.938,49	23.798.640,63	4.877.297,86	20,49%
Ίδια κεφάλαια	6.906.709,65	6.789.619,33	117.090,32	1,72%
Προβλέψεις	5.498.073,42	3.271.600,68	2.226.472,74	68,05%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00	0,00	#ΔΙΑΙΡ./0!
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	16.195.375,24	13.725.588,96	2.469.786,28	17,99%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	75.780,18	11.831,66	63.948,52	540,49%
Παθητικό	28.675.938,49	23.798.640,63	4.877.297,86	20,49%

	2011	2010	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	3,82	3,67	0,15	4,09%
Πάγιο Ενεργητικό	943.744,64	981.436,73	-37.692,09	-3,84%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	22.804.308,91	21.850.074,90	954.234,01	4,37%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	50.583,26	38.100,31	12.482,95	32,76%
Ενεργητικό	23.798.640,63	22.869.615,61	929.025,02	4,06%
Ίδια κεφάλαια	6.789.619,33	7.026.620,29	-237.000,96	-3,37%
Προβλέψεις	3.271.600,68	3.117.549,77	154.050,91	4,94%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00	0,00	#ΔΙΑΙΡ./0!
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	13.725.588,96	12.687.794,30	1.037.794,66	8,18%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	11.831,66	37.651,25	-25.819,59	-68,58%
Παθητικό	23.798.640,63	22.869.615,61	929.025,02	4,06%

	2010	2009	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	3,67	3,55	0,12	3,38%
Πάγιο Ενεργητικό	981.436,73	1.005.663,20	-24.226,47	-2,41%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	21.850.074,90	22.585.573,34	-735.498,44	-3,26%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	38.100,31	44.972,32	-6.872,01	-15,28%
Ενεργητικό	22.869.615,61	23.636.212,41	-766.596,80	-3,24%
Ίδια κεφάλαια	7.026.620,29	6.060.182,52	966.437,77	15,95%
Προβλέψεις	3.117.549,77	2.883.598,71	233.951,06	8,11%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00	0,00	#ΔΙΑΙΡ./0!
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	12.687.794,30	14.665.389,13	-1.977.594,83	-13,48%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	37.651,25	27.042,05	10.609,20	39,23%
Παθητικό	22.869.615,61	23.636.212,41	-766.596,80	-3,24%

	2009	2008	Μεταβολή	Ποσοστό
Έξοδα εγκαταστάσεως	3,55	121,18	-117,63	-97,07%
Πάγιο Ενεργητικό	1.005.663,20	1.061.399,62	-55.736,42	-5,25%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	22.585.573,34	23.086.558,96	-500.985,62	-2,17%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Ενεργητικού	44.972,32	2.302,39	42.669,93	1853,29%
Ενεργητικό	23.636.212,41	24.150.382,15	-514.169,74	-2,13%
Ίδια κεφάλαια	6.060.182,52	5.933.277,05	126.905,47	2,14%
Προβλέψεις	2.883.598,71	2.625.578,75	258.019,96	9,83%
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	0,00	0,00	0,00	#ΔΙΑΙΡ./0!
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	14.665.389,13	15.557.273,97	-891.884,84	-5,73%
Μεταβατικοί Λογ/σμοί Παθητικού	27.042,05	34.252,38	-7.210,33	-21,05%
Παθητικό	23.636.212,41	24.150.382,15	-514.169,74	-2,13%

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΟΛ Α.Ε.

ΓΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ 2009-2013

	2013	2012	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	42.749.384,23	44.552.269,16	-1.802.884,93	-4,05%
Κόστος πωλήσεων	37.854.549,30	37.999.916,97	-145.367,67	-0,38%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	4.894.834,93	6.552.352,19	-1.657.517,26	-25,30%
Καθαρά κέρδη	894.287,79	1.206.934,60	-312.646,81	-25,90%

	2012	2011	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	44.552.269,16	40.047.534,41	4.504.734,75	11,25%
Κόστος πωλήσεων	37.999.916,97	36.773.576,68	1.226.340,29	3,33%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	6.552.352,19	3.273.957,73	3.278.394,46	100,14%
Καθαρά κέρδη	1.206.934,60	34.285,68	1.172.648,92	3420,23%

	2011	2010	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	40.047.534,41	43.670.603,55	-3.623.069,14	-8,30%
Κόστος πωλήσεων	36.773.576,68	39.466.645,23	-2.693.068,55	-6,82%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	3.273.957,73	4.203.958,32	-930.000,59	-22,12%
Καθαρά κέρδη	34.285,68	1.120.952,42	-1.086.666,74	-96,94%

	2010	2009	Μεταβολή	Ποσοστό
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)	43.670.603,55	46.644.595,15	-2.973.991,60	-6,38%
Κόστος πωλήσεων	39.466.645,23	42.868.460,08	-3.401.814,85	-7,94%
Μικτά αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως	4.203.958,32	3.776.135,07	427.823,25	11,33%
Καθαρά κέρδη	1.120.952,42	511.136,05	609.816,37	119,31%

Από την Οριζόντια και Κάθετη Ανάλυση των Ισολογισμών και των Καταστάσεων Αποτελεσμάτων της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. διαπιστώσαμε ότι τα βασικότερα οικονομικά μεγέθη της επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση και αντλήσαμε ξανά το συμπέρασμα ότι η ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε αρνητικά από την κρίση.

Κεφάλαιο 6

Συμπεράσματα

6.1 Συμπεράσματα

Ο ερευνητικός στόχος της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι να εξετάσουμε εάν η οικονομική κρίση επηρέασε την οικονομική επίδοση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Έτσι, επιλέξαμε να εξετάσουμε έναν κλάδο παροχής υπηρεσιών της Ελληνικής οικονομίας, τον Ελεγκτικό κλάδο.

Στο Κεφάλαιο 2 της θεωρητικής ανάλυσής μας αναφερθήκαμε στις οικονομικές διακυμάνσεις και στην επίδραση της οικονομικής ανάπτυξης και της οικονομικής κρίσης στις επιχειρήσεις διεθνώς, αλλά και στην επίδραση της κρίσης στις ελεγκτικές επιχειρήσεις. Η παγκόσμια οικονομική κρίση δεν είχε το ίδιο αποτέλεσμα στην απόδοση των ελεγκτικών εταιρειών διεθνώς με τις επιχειρήσεις που ανήκουν σε διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας. Δεν μειώθηκε ιδιαίτερα η επίδοση και ο κύκλος εργασιών των ελεγκτικών εταιρειών διεθνώς μέχρι το 2013, αλλά εξαιτίας της μεγάλης αβεβαιότητας του οικονομικού περιβάλλοντος όσες επιβίωσαν την κρίση ανέπτυξαν μεγαλύτερο ανταγωνισμό, βελτίωσαν την ποιότητα των υπηρεσιών τους και εξειδικεύτηκαν και σε νέες υπηρεσίες. Σύμφωνα με μελέτη της ICAP σε 87 κλάδους και υποκλάδους της οικονομίας για την περίοδο 2009-2013, ένας από τους κλάδους που παρουσίασαν αυξητική εξέλιξη ήταν ο κλάδος των ελεγκτικών εταιρειών που παρουσίασε αύξηση +5,8%. Πιο συγκεκριμένα, το 2012 ο ελεγκτικός κλάδος παρουσίασε αύξηση και τα επόμενα έτη είχε πτωτική τάση καθώς επλήγη σε διεθνές επίπεδο, αφού επλήγησαν και οι πελάτες του, δηλαδή οι ελεγχόμενες εταιρείες. Επίσης, αναφερθήκαμε στη δομή της διεθνούς ελεγκτικής αγοράς που κυριαρχείται εδώ και χρόνια από τις τέσσερις μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρείες παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών («Big 4»): τη Deloitte Touche Tohmatsu, την Ernst & Young, την KPMG και την PRICEWATERHOUSECOOPERS (PwC).

Στο κεφάλαιο 3 αναφερθήκαμε στην επίδραση της οικονομικής ανάπτυξης και της οικονομικής κρίσης στις ελληνικές επιχειρήσεις μετά την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωζώνη το 2001 και στην επίδραση της κρίσης στις ελεγκτικές εταιρείες στην Ελλάδα.

Στο Κεφάλαιο 4 παρουσιάσαμε τον κλάδο της Ελεγκτικής και των Ορκωτών Λογιστών και στο Κεφάλαιο 5 διενεργήσαμε τη μελέτη περίπτωσης μας, για την οποία επιλέξαμε να εξετάσουμε την ηγέτιδα ελεγκτική εταιρεία στην Ελλάδα, τη ΣΟΛ Α.Ε. χρησιμοποιώντας δύο συγκριτικές περιόδους, την πενταετία προ κρίσεως 2004-2008 και την πενταετία κατά τη διάρκεια της κρίσης 2009-2013. Η παρουσίαση της ΣΟΛ Α.Ε. ενημέρωσε τον αναγνώστη για το επιχειρηματικό προφίλ της, την ιστορική εξέλιξή της, τις υπηρεσίες που παρέχει και την οργανωτική δομή της. Από την τελευταία Έκθεση Διαφάνειας της ΣΟΛ Α.Ε, που κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό του συνολικού κύκλου εργασιών του κλάδου της στον υποχρεωτικό οικονομικό έλεγχο των επιχειρήσεων, αντλήσαμε πληροφορίες για τον κύκλο εργασιών της για τις χρήσεις ανά κατηγορία εσόδων και διαπιστώσαμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων της εταιρείας προέρχονται κυρίως από τους ετήσιους τακτικούς και εξαμηνιαίους ελέγχους ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων οντοτήτων δημοσίου συμφέροντος και, δευτερευόντως, από λοιπούς ετήσιους τακτικούς και εξαμηνιαίους ελέγχους ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Επίσης, συμπεράναμε ότι ο κύκλος εργασιών της ΣΟΛ Α.Ε. για το 2017 μειώθηκε σε σχέση με το 2016 σε όλες τις κατηγορίες εσόδων, αλλά οι δύο προαναφερθείσες κύριες κατηγορίες εσόδων της είχαν μία ανεπαίσθητη διαφορά.

Επίσης, συμπεριλάβαμε ανάλυση SWOT της ΣΟΛ Α.Ε. μελετώντας τα Δυνατά σημεία της (Strengths), τα Αδύνατα σημεία της (Weaknesses), τις Ευκαιρίες (Opportunities) καθώς και τις Απειλές (Threats) που δέχεται η ΣΟΛ Α.Ε. από το εξωτερικό περιβάλλον και ανάλυση SWOT του Ελεγκτικού Κλάδου. Από τη σύγκρισή τους συμπεράναμε ότι η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. έχει περισσότερα δυνατά από αδύνατα σημεία ενώ αυτό που την κάνει να υπερέχει έναντι των ανταγωνιστών της είναι η ηγετική θέση της στην ελληνική αγορά από το 1993. Διατηρεί πολλούς παλιούς πελάτες και κερδίζει νέους σε αυτή την ανταγωνιστική περίοδο πολλές φορές λόγω της καλής φήμης της και του brand name της που προέρχεται από την πολύ μεγάλη εμπειρία των ελεγκτών της (πάνω από 20 και έως 40 χρόνια). Αυτά συνεισφέρουν και στην αξιοπιστία της στην εγχώρια οικονομία καθώς έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη των πελατών της διαχρονικά. Διαφέρει από τις άλλες

επιχειρήσεις του κλάδου διότι είναι πολυμετοχική και μάλιστα έχει παραπάνω από 300 μετόχους και το μεγαλύτερο αριθμό ελεγκτών όλων των βαθμίδων στη χώρα (περίπου 600 ελεγκτές). Επίσης, κατέχει το μεγαλύτερο δίκτυο γραφείων και συνεργατών στην Ελλάδα και συμμετέχει στο διεθνές δίκτυο της Crowe Global, κάτι που αυξάνει την εξωστρέφεια της και τη βοηθάει να αποκτά νέους πελάτες στο εξωτερικό, κάνοντας την να υπερέχει έναντι των υπολοίπων ελληνικών ελεγκτικών εταιρειών. Τα περισσότερα αδύνατα σημεία της εταιρείας, όπως το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον στην Ελλάδα, η «συρρίκνωση» των περισσότερων κλάδων – πελατών, τα μικρά μεγέθη (σε γενικές γραμμές) των εταιρειών της ελληνικής οικονομίας, η «πίεση» στις αμοιβές των ορκωτών ελεγκτών, η δυσχέρεια είσπραξης, οι αυστηρές ποινές και η απόκλιση μεταξύ των προσδοκιών των ενδιαφερόμενων μερών και του ρόλου του ελεγκτή καθώς και η αδυναμία είσπραξης οφειλών από πελάτες οφείλονται στην οικονομική κρίση και δείχνουν την επίδραση που είχε αυτή στην εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. Αυτά είναι, όμως, δυσκολίες που αντιμετωπίζει ολόκληρος ο Ελεγκτικός Κλάδος στην Ελλάδα. Το μόνο σημαντικό σημείο που θεωρούμε ότι μειονεκτεί σε σχέση με αυτούς είναι η ύπαρξη πολλών μετόχων που συνεπάγεται δυσκολία στη λήψη αποφάσεων και μη διατήρηση των κερδών της καθώς διανέμονται στους μετόχους με τη μορφή μερισμάτων και γι' αυτό το λόγο δεν υπερέχει ποτέ σε κέρδη έναντι των ανταγωνιστών της σε καμία έρευνα διαχρονικά. Επίσης, λόγω της οικονομικής κρίσης η εταιρεία έχει λιγότερες ευκαιρίες απ' ότι απειλές, όπως και ο ίδιος ο κλάδος της. Για παράδειγμα, η επέκταση των ΔΠΧΑ σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ευκαιρία για τη ΣΟΛ Α.Ε. και τον κλάδο της. Εμείς αναφέρουμε και το γεγονός ότι από το 2011, το «Ετήσιο (Φορολογικό) Πιστοποιητικό» είναι μία νέα διαδικασία φορολογικού ελέγχου στην οποία συμμετέχουν οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές (παρ. 5 του άρθρου 82 του ν.2238/1994) και την ευκαιρία βελτίωσης των υπηρεσιών και της ποιότητας τους που δημιουργήθηκε από την κρίση. Στην Ανάλυση SWOT του Ελεγκτικού Κλάδου γίνεται αναφορά σε ευκαιρίες όπως την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα, διότι η αυτή ανάλυση διενεργήθηκε το 2015 αλλά είμαστε ενήμεροι ότι κάτι τέτοιο δεν έχει πραγματοποιηθεί σε βαθμό που να επηρεάσει τις ελεγκτικές εταιρείες και στην ορθή κατανομή και απορρόφηση των πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 που μπορεί να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας. Τέλος, οι απειλές που δέχεται η ΣΟΛ Α.Ε. από το εξωτερικό περιβάλλον της οφείλονται στην οικονομική κρίση και τις ίδιες δέχεται ολόκληρος ο Ελεγκτικός Κλάδος. Γενικό συμπέρασμα των δύο αυτών αναλύσεων ήταν ότι η εταιρεία ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση κυρίως διότι επηρεάστηκαν (εξαφανίστηκαν ή συρρικνώθηκαν)

ορισμένοι πελάτες της αλλά και λόγω των οικονομικών, πολιτικών μεταβολών και των επακόλουθων συνεπειών τους. Απλά, επηρεάστηκε λιγότερο σε σχέση με άλλες εταιρείες του κλάδου λόγω της ύπαρξης των πολλαπλών προαναφερθέντων δυνατών σημείων στα οποία υπερέχει σε σύγκριση με αυτές. Ωστόσο, από τα αδύνατα σημεία και τις απειλές της φαίνεται και που και πως επηρεάστηκε. Και από την ανάλυση SWOT του Ελεγκτικού Κλάδου αντλήσαμε το ίδιο συμπέρασμα, δηλαδή ότι συνολικά ο Ελεγκτικός κλάδος επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση και δέχεται απειλές εξαιτίας αυτής.

Έπειτα, επιλέξαμε τη διαχρονική ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων της ΣΟΛ Α.Ε. καθώς με αυτήν μπορεί να αξιολογηθεί η επίδοση της επιχείρησης μέσω της σύγκρισης των διαδοχικών ισολογισμών της ανάμεσα στις δύο περιόδους 2004-2008 και 2009-2013 και να φανεί εάν και πόσο επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση με τη βοήθεια εργαλείων, όπως οι Αριθμοδείκτες της ΣΟΛ Α.Ε., η Κάθετη Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε. και η Οριζόντια Ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε.

Από την ανάλυση των αριθμοδεικτών της ΣΟΛ Α.Ε. διαπιστώσαμε ότι όσον αφορά την οικονομική διάρθρωση της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. ο πρώτος αριθμοδείκτης παγιοποίησης παρουσίας δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες διακυμάνσεις και δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την οικονομική κρίση. Ωστόσο, έχει υψηλότερη τιμή 0,97 το 2012 και το 2013. Οι τιμές του ξεπερνούν το 0,5 και δείχνουν ένταση κυκλοφορούντος ενεργητικού. Από τα αριθμητικά δεδομένα του δεύτερου αριθμοδείκτη παρατηρούμε ότι έχει υψηλότερη τιμή το 2004 και επηρεάζεται από την κρίση καθώς από 2019 έως 2013 παρουσιάζει χαμηλότερες τιμές. Είναι οι αριθμοδείκτες παγιοποίησης της περιουσίας της ΣΟΛ Α.Ε. και είναι συμπληρωματικοί. Ο τρίτος αριθμοδείκτης, δείκτης οικονομικής αυτοτέλειας έχει υψηλότερη τιμή το 2010 και τα ποσοστά του αριθμοδείκτη δείχνουν ότι η ΣΟΛ Α.Ε. δεν είναι οικονομικά αυτοτελής αλλά εξαρτάται από δανειακά κεφάλαια. Ο τέταρτος αριθμοδείκτης, δείκτης ιδιοκτησίας, είναι υψηλότερος το 2010 και περίπου ο ίδιος το 2005. Αυτό δείχνει ότι το 2005 στην περίοδο προ κρίσεως και το 2010 στην περίοδο μετά τη μετάβαση στην κρίση η εταιρεία ήταν πιο οικονομικά ανεξάρτητη και διέθετε καλύτερη δανειοληπτική ικανότητα. Ο αριθμοδείκτης παρουσιάζει διακυμάνσεις και οι τιμές του που είναι κάτω του 0,5 δείχνουν πολύ χαμηλή δανειοληπτική ικανότητα της εταιρείας και στις δύο περιόδους. Ο πέμπτος αριθμοδείκτης πίεσης Ξένου Κεφαλαίου έχει υψηλότερη τιμή το 2008. Οι τιμές του ξεπερνούν το 0,5, κάτι που δείχνει πολύ χαμηλή δανειοληπτική ικανότητα της ΣΟΛ Α.Ε. και τις δύο περιόδους. Είναι συμπληρωματικός

του προηγούμενου αριθμοδείκτη και δείχνει το βαθμό δανειακής εξάρτησης της εταιρείας από τους πιστωτές της και το βαθμό πίεσης που ασκούν αυτοί στη λήψη αποφάσεων. Αυτός ο αριθμοδείκτης παρουσιάζει διακυμάνσεις, προ κρίσεως εμφανίζει αυξητική τάση και από το 2009 πτωτική τάση. Άρα, επηρεάζεται από την οικονομική κρίση. Οι τιμές του τελευταίου αριθμοδείκτη κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια που είναι κάτω της μονάδας και στις δύο περιόδους δείχνουν ότι τα ίδια κεφάλαια της ΣΟΛ Α.Ε. υστερούν των παγίων και ένα τμήμα των παγίων της χρηματοδοτείται με ξένα κεφάλαια. Έχει υψηλότερη τιμή το 2013 και συνεπώς εκείνη τη χρήση η ΣΟΛ Α.Ε. είχε καλύτερη χρηματοοικονομική θέση και δανειοληπτική ικανότητα. Έκτος από το 2009 που ξεκίνησε η κρίση στην Ελλάδα και επηρεάστηκε ο δείκτης και στις δύο περιόδους έχει αυξητική τάση. Γενικά ο αριθμοδείκτης παρουσιάζει διακυμάνσεις. Συμπερασματικά, η διάρθρωση κεφαλαίων της ΣΟΛ Α.Ε. δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα. Μόνο ο αριθμοδείκτης κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια είχε διακυμάνσεις και επηρεάστηκε περισσότερο από την κρίση.

Όσον αφορά τη ρευστότητα της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. ήταν ικανοποιητική κατά τη διάρκεια προ κρίσεως, σημείωσε μεγάλη πτώση μόνο το 2009 που ξεκίνησε η κρίση στην Ελλάδα και η εταιρεία προφανώς αντιμετώπισε δυσκολίες ρευστότητας στο πλαίσιο της γενικότερης οικονομικής και πολιτικής κρίσης που ξέσπασε την Ελλάδα και έπειτα έως το 2013 ήταν πολύ ικανοποιητική. Γενικότερα, θα λέγαμε ότι η ρευστότητα της ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε από τη μετάβαση στην οικονομική κρίση μόνο το έτος της μετάβασης 2009, ενώ η εταιρεία σε καλύτερη οικονομική κατάσταση, από άποψης κεφαλαίων κίνησης και ρευστότητας βρισκόταν το έτος 2013. Το 2013 ήταν η χρονιά που η ΣΟΛ Α.Ε. είχε τη μεγαλύτερη ρευστότητα για να καλύψει τις τρέχουσες υποχρεώσεις της και το μεγαλύτερο περιθώριο ασφάλειας.

Τέλος, όσον αφορά την αποδοτικότητα της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. και οι τρεις αριθμοδείκτες παρουσίασαν πτώση το έτος μετάβασης στην οικονομική κρίση το 2009, όμως ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζει τις πιο έντονες μεταβολές. Πιο συγκεκριμένα, οι τιμές του αριθμοδείκτη καθαρού περιθωρίου δείχνουν ότι η ΣΟΛ Α.Ε. ήταν πιο επικερδής το 2012 που παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό. Και στην περίοδο προ κρίσεως αλλά και κατά τη διάρκεια της κρίσης ο αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου παρουσιάζει αρκετά έντονες διακυμάνσεις. Χειρότερη χρονιά εμφανίζεται το 2011, όμως η προοπτική της επιχείρησης και άρα των κερδών διαγράφεται πιο ενθαρρυντική τα επόμενα δύο έτη. Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας Ιδίων κεφαλαίων

παρουσιάζει πολύ έντονες διακυμάνσεις προ κρίσεως αλλά και κατά τη διάρκεια της κρίσης και παρουσιάζει υψηλότερο ποσοστό τη χρήση 2008. Άρα, το 2008 η ΣΟΛ Α.Ε. πέτυχε ένα πιο ικανοποιητικό αποτέλεσμα που μπορεί να οφείλεται στην ικανή διοίκηση της επιχείρησης, στην αποτελεσματική χρησιμοποίηση της χρηματοοικονομικής μόχλευσης και σε άλλους παράγοντες. Τέλος, ο αριθμοδείκτης μικτού περιθωρίου δείχνει καλύτερη λειτουργική αποδοτικότητα της εταιρείας και μεγαλύτερα οφέλη για την εταιρεία κατά τη χρήση 2012. Παρουσιάζει αρκετές διακυμάνσεις και τις δύο περιόδους, μειώνεται αρκετά το έτος μετάβασης στην κρίση και από το 2012 σημειώνει μία καλύτερη πορεία. Σίγουρα επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση, αλλά δείχνει μία ευνοϊκή εξέλιξη για το χρηματοοικονομικό management της ΣΟΛ Α.Ε. που πέτυχε να μειώσει πάλι το κόστος πωλήσεων σε σχέση με τις πωλήσεις. Ο τελευταίος αριθμοδείκτης κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια που δείχνει τον τρόπο χρηματοδότησης και το βαθμό κάλυψης των παγίων της εταιρείας με ίδια κεφάλαια δέχτηκε τις μεγαλύτερες διακυμάνσεις και επηρεάστηκε περισσότερο από την κρίση.

Συμπερασματικά, η διάρθρωση κεφαλαίων της δεν επηρεάστηκε ιδιαίτερα, με εξαίρεση τον αριθμοδείκτη κάλυψης παγίων με ίδια κεφάλαια. Η ρευστότητά της επηρεάστηκε αρνητικά μόνο το 2009 και αμέσως ανέκαμψε και η αποδοτικότητα της παρουσίασε πτώση το 2009 που ξεκίνησε η οικονομική κρίση, με μεγαλύτερη διακύμανση στον αριθμοδείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων.

Στην εμπειρική μας έρευνα προβήκαμε και σε κάθετη και οριζόντια ανάλυση της ΣΟΛ Α.Ε. που έδειξε ότι τα βασικότερα οικονομικά μεγέθη της επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση και αντλήσαμε ξανά το συμπέρασμα ότι η ΣΟΛ Α.Ε. επηρεάστηκε αρνητικά από την οικονομική κρίση, όπως και ο ελεγκτικός κλάδος, κυρίως κατά την είσοδο στην κρίση αλλά όχι όσο άλλοι κλάδοι στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 7

Περιορισμοί της Έρευνας - Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

7.1 Περιορισμοί της έρευνας

Η έρευνα μας αφορά στον εντοπισμό και στη διερεύνηση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στην οικονομική επίδοση των επιχειρήσεων και αντιμετώπισε κάποιους περιορισμούς.

Ο πρώτος περιορισμός ήταν η χρονική διάρκεια της έρευνας και το χρονικό όριο διενέργειας της διατριβής (ένα έτος), καθώς δεν ήταν επαρκής να εμβαθύνουμε σε αυτές τις δύο περιόδους. Η έρευνα μας προσπάθησε να διαφωτίσει ένα επίκαιρο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα και συνεπώς υπάρχει το περιθώριο μεγαλύτερης εμβάθυνσης σε μελλοντική έρευνα. Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι το πιο σημαντικό και πιο επίκαιρο θέμα της εποχής μας και οι πηγές και τα στοιχεία που θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε είναι ανεξάντλητα. Γι' αυτό και επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε μικρό δείγμα, δηλαδή μία επιχείρηση από έναν κλάδο (τον κλάδο της ελεγκτικής) που ως μελετητές γνωρίζουμε καλύτερα και μπορούσαμε να συγκεντρώσουμε τις πιο έγκυρες και αξιόπιστες πληροφορίες που θα χρησίμευαν στην έρευνα μας.

Ένας άλλος περιορισμός ήταν ότι χρησιμοποιήσαμε δυο συγκριτικές περιόδους για τους σκοπούς της διατριβής μας, την πενταετία 2004 – 2008 και την πενταετία 2009 – 2013, τις οποίες εξετάσαμε και θεωρητικά αλλά και στην έρευνα μας. Ενώ υπήρχαν

απεριόριστα στοιχεία (θεωρητικά κι εμπειρικά) σχετικά με την περίοδο της οικονομικής κρίσης, τα στοιχεία που σχετιζόντουσαν με την περίοδο προ κρίσεως και τα οποία μπορέσαμε να συλλέξουμε για την έρευνα μας ήταν περιορισμένα.

Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας μας στηρίχθηκαν στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. για τα εξεταζόμενα έτη 2004 – 2013, καθώς και των Εκθέσεων Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή και των Προσαρτημάτων για τα αντίστοιχα έτη. Περιοριστήκαμε στο είδος της διαχρονικής ανάλυσης και με τη βοήθεια των εργαλείων της υπολογίσαμε τους αριθμοδείκτες και διενεργήσαμε διαχρονική σύγκριση για την αξιολόγηση των κυριότερων οικονομικών μεγεθών της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. και τον εντοπισμό των σημαντικότερων μεταβολών τους. Η ανάλυση αριθμοδεικτών αποτελεί σημαντικό και χρήσιμο εργαλείο για την έρευνα μας, αλλά όχι επαρκές για να σκιαγραφήσει τη συνολική εικόνα του κλάδου.

7.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Όπως αναφέραμε στο Κεφάλαιο 5, στην παρούσα μελέτη περίπτωσης επιλέξαμε το είδος της διαχρονικής ανάλυσης των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας ΣΟΛ Α.Ε. που ανήκει στον ελεγκτικό κλάδο για να διαπιστώσουμε τις μεταβολές (συνέπειες) που επέφερε η οικονομική κρίση στην επίδοσή της συγκρίνοντας ανάμεσα στην πενταετία προ κρίσεως 2004-2008 και την περίοδο κατά τη διάρκεια της κρίσης 2009-2013.

Στα κεφάλαια 2 και 3 της παρούσας διατριβής δώσαμε στοιχεία της ICAP αλλά κι άλλα δημοσιευμένα στοιχεία από έρευνες και μελέτες για αυτές τις περιόδους που αφορούν και σε άλλες ελεγκτικές εταιρείες, αλλά και στον ίδιο τον κλάδο. Θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε μελλοντική έρευνα με διεπιχειρησιακή ανάλυση συγκρίνοντας τα οικονομικά στοιχεία μίας ελεγκτικής εταιρείας (ή και της ίδιας) με τα αντίστοιχα στοιχεία των άλλων ελεγκτικών ανταγωνιστικών εταιρειών. Επίσης, θα μπορούσε να γίνει συνδυασμός διαχρονικής και διεπιχειρησιακής ανάλυσης μεταξύ τους μελετώντας μόνο την περίοδο κατά τη διάρκεια της κρίσης ώστε να μπορέσει ο μελετητής να αξιολογήσει την οικονομική θέση της εταιρείας και τον τρόπο που μεταβάλλεται κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, αλλά και τη σχετική θέση της μέσα στον ελεγκτικό κλάδο την ίδια περίοδο. Αυτό θα συνεισφέρει στην ανάλυση των προοπτικών του ελεγκτικού κλάδου, δεδομένου ότι ακόμα βρισκόμαστε στην περίοδο της οικονομικής κρίσης και είναι η οικονομική πραγματικότητα που βιώνουμε καθημερινά. Έτσι, οφείλουμε να βρούμε

τρόπους να επιβιώσουμε στην οικονομική κρίση ως άτομα, κοινωνία και οικονομικές μονάδες και να βελτιωθούμε.

Παράρτημα Α

Ενδεικτικά παραθέτουμε τον Ισολογισμό της ΣΟΛ Α.Ε. μαζί με την Έκθεση Ανεξάρτητου Ελεγκτή Λογιστή για τη χρήση 2004:

2

ΤΕΥΧΟΣ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΠΕΡΙΩΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

5

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΟΡΚΩΤΟΙ ΛΟΓΙΣΤΕΣ

ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31.12.2004

11η ΕΤΑΙΡΙΑ ΧΡΗΜΗ (11.2004 - 31.12.2004)

Αρ. 14/2004 (Εξ. 2004)

Αρ. 14/2004 (Εξ. 2004)

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ	Ποσά κλειδιά μεμονωμένα 2004		Ποσά προσαρμοσμένα 2004		Ποσά κλειδιά μεμονωμένα 2003
	Διαφορές	Απορρίψεις	Διαφορές	Απορρίψεις	
Β ΕΣΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ					
1 Έσοδα από πωλήσεις	288.373,00	288.260,86	275.993,93	225.985,02	50.888,91
2 Έσοδα από παροχές	292.871,01	292.871,01	292.871,01	292.871,01	65.974,53
3 Έσοδα από χρηματιστήριο	1.012,42	1.012,42	1.012,42	1.012,42	1.012,42
4 Άλλα έσοδα (εξαιρουμένων)	279.339,87	279.339,87	279.339,87	279.339,87	132.252,65
Γ ΔΕΔΟΜΕΝΟΙ					
1 Γενικά - Ουσιαστικά	283.652,56	0,00	283.652,56	0,00	283.652,56
2 Κέρδη και χρεώσ. από	1.371.484,87	1.091.350,20	838.806,87	142.145,88	1.967.709,69
3 Έσοδα από πωλήσεις	856.044,25	842.252,18	123.412,34	2.284.129,81	69.921,89
4 Έσοδα από πωλήσεις	2.812.372,41	1.132.311,30	1.459.426,09	2.489.564,00	1.135.184,08
Δ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑ ΕΠΕΞΗΓΗΣΗΣ					
1 Διαφορές	543.706,26	398.642,92	398.642,92	398.642,92	145.063,34
2 Απορρίψεις	3.817,48	3.817,48	3.817,48	3.817,48	3.817,48
3 Διαφορές	546.868,40	398.642,92	398.642,92	398.642,92	148.880,82
4 Άλλα	62.700,00	62.700,00	62.700,00	62.700,00	62.700,00
5 Έσοδα από πωλήσεις	1.111,11	1.111,11	1,11	1,11	1,11
6 Άλλα	36.244,57	36.244,57	36.244,57	36.244,57	36.244,57
7 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
8 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
9 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
10 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
11 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
12 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
13 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
14 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
15 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
16 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
17 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
18 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
19 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
20 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
21 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
22 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
23 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
24 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
25 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
26 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
27 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
28 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
29 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
30 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
31 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
32 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
33 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
34 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
35 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
36 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
37 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
38 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
39 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
40 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
41 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
42 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
43 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
44 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
45 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
46 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
47 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
48 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
49 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
50 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
51 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
52 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
53 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
54 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
55 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
56 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
57 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
58 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
59 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
60 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
61 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
62 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
63 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
64 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
65 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
66 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
67 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
68 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
69 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
70 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
71 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
72 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
73 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
74 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
75 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
76 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
77 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
78 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
79 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
80 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
81 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
82 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
83 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
84 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
85 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
86 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
87 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
88 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
89 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
90 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
91 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
92 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
93 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
94 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
95 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
96 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
97 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
98 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
99 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00
100 Άλλα	1.000,00	1.000,00	1,00	1,00	1,00

Βιβλιογραφία

Γεωργόπουλος Α., (2016) *Σύγχρονη Χρηματοοικονομική Λογιστική: Θεμελιώδεις Αρχές - Λυμένες Ασκήσεις*, Α΄ Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Γεωργόπουλος Α., (2014) *Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων*, Α΄ Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Δημέλη Σ. (1997) *Οικονομικές διακυμάνσεις και ανάπτυξη στην Ελλάδα και την Ευρώπη*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη.

Κιόχος Α.Π., Παπανικολάου Γ., Κιόχος Α. (2011) *Μακροοικονομική Ανάλυση: Θεωρία-Εφαρμογές*, 1η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Ελένη Κιόχου.

Κουτσιαράς Ν. (2012) *Η εκδίκευση των δούλων και η εφεδρεία των μακαριτών*. 1η εκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2019), *Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)*. Διαθέσιμο στο: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.el.html>, ημερομηνία πρόσβασης 15/04/2019.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), *Ένα Νόμισμα για μία Ευρώπη: Ο Δρόμος προς το Ευρώ*. Οικονομικές και χρηματοδοτικές υποθέσεις. Διαθέσιμο στο: http://eurodirect.pde.gov.gr/images/pubs/book_17.pdf, ημερομηνία πρόσβασης 15/04/2019.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (2019) *Προϋποθέσεις Ένταξης στη Ζώνη του Ευρώ: Κριτήρια Σύγκλισης*. Διαθέσιμο στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/joining-the-euro-area/convergence-criteria/>, ημερομηνία πρόσβασης 16/04/2019.

Καραμάνης Κ. (2008) *Σύγχρονη Ελεγκτική*, 1η Έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις ΟΠΑ.

Λουμιώτης Β. (2019) Διαχείριση Κινδύνων και Εσωτερικός Έλεγχος, 2^η Έκδοση, Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Λουμιώτης Β. (2019) Εφαρμοσμένη Ελεγκτική των Επιχειρήσεων., 2^η Έκδοση, Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

Μούσης Ν. (2018), Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές. 1η έκδοση Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.

Τράπεζα της Ελλάδος & The Brookings Institution (2002), Οικονομικές Επιδόσεις και Προοπτικές στην Ελλάδα. Αθήνα 2002. Επιμέλεια Έκδοσης: Ralph C. Bryant, Νικόλαος Χ. Γκαργκάνας, Γεώργιος Σ. Ταβλάς.

Acharya V. και Richardson M. (2009), 'Causes of the Financial Crisis' Critical Review 21 (2-3), σελ. 195-210.

Alogoskoufis G., (2012) 'Greece's Sovereign Debt Crisis: Retrospect and Prospect' GreeSE Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe 54, Hellenic Observatory, LSE.

EUR-Lex (2019), Γλωσσάριο Σύνοψης: Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Διαθέσιμο στο:

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/stability_growth_pact.html?locale=el

ημερομηνία πρόσβασης: 15/04/2019.

ICAP (2008), Η Ελλάδα σε Αριθμούς [online]. European Association of Directory and Database Publishing. Διαθέσιμο στο:

<https://www.icap.gr/Default.aspx?id=1697&nt=146&lang=1>

Juho-Petteri Huhtala, Antti Sihvonon, Johanna Frösén, Matti Jaakkola, Henriikki Tikkanen, (2014) "Market orientation, innovation capability and business performance: Insights from the global financial crisis", Baltic Journal of Management, Vol. 9 Issue: 2, pp.134-152.

Kotios A., Pavlidis G., Galanos G. (2011) 'Greece and the Euro: The Chronicle of an Expected Collapse' *Intereconomics* 46 (5) σελ. 263-270.

Peter Navarro, Philip Bromiley, Pedro Sottile, (2010) "Business cycle management and firm performance: Tying the empirical knot", *Journal of Strategy and Management*, Vol. 3 Issue: 1, pp.50-71.

Peters, Bettina & Dachs, Bernhard & Dünser, Martina & Hud, Martin & Köhler, Christian & Rammer, Christian, 2014. "Firm growth, innovation and the business cycle: Background report for the 2014 competitiveness report," *ZEW Expertises*, ZEW - Leibniz Centre for European Economic Research, number 110577, September.

Schumpeter, J.A (1939) *Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. New York: McGraw-Hill Book Company.

Zarnowitz, V. (1992) *Business Cycles: Theory, History, Indicators, and Forecasting*, 1st edition. Chicago: University of Chicago Press.

Wikipedia (2019) 'Financial Crisis' Διαθέσιμο στο:

https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_crisis ημερομηνία πρόσβασης: 18/04/2019.